

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí
Královéhradeckého kraje a Polska**

Monika Nýčová

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Nýčová Monika

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Hradec

Název práce

Možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska

Anglický název

Options of tourism development on the border of the Hradec Kralove region and Poland

Cíle práce

Charakterizovat cestovní ruch a předpoklady pro jeho rozvoj v příhraniční oblasti Královéhradeckého kraje a Dolnoslezského vojvodství (Kladsko). Navrhnout vlastní turistickou trasu.

Metodika

Výběr a studium odborné literatury. Sestavení vlastní turistické trasy. Metody analýzy, syntézy a komparace.

Harmonogram zpracování

Doporučená osnova práce:

1. Úvod
2. Cíl a metody
3. Literární rešerše
4. Cestovní ruch a jeho význam (teoretická část)
 - typologie (druhy, formy) cestovního ruchu - faktory ovlivňující cestovní ruch - realizační podmínky
5. Královéhradecký kraj a oblast Kladsko (jihovýchod Dolnoslezského vojvodství)
 - geografická a ekonomická charakteristika - přeshraniční spolupráce
6. Vývoj cestovního ruchu v ČR a v Polsku
7. Cestovní ruch v Královéhradeckém kraji a v oblasti Dolnoslezského vojvodství, jeho vývoj, problémy a další možnosti rozvoje
8. Návrh vlastní turistické trasy
9. Závěr
10. Seznam použité literatury

Časový harmonogram zpracování bude dojednáán na konzultacích.

Rozsah textové části

60-80 stran

Klíčová slova

cestovní ruch, turismus, Královéhradecký kraj, Polsko, Kladsko, Dolnoslezské vojvodství, region, ČR

Doporučené zdroje informací.

- + Indrová, J. a kol.: Cestovní ruch (základy), Praha, Oeconomica, 2009
- + Malá, V. Základy cestovního ruchu, Praha, Oeconomica, 2002
- + Lednický, V.: Technické památky v cestovním ruchu, Ostrava, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2004
- + Pásková, M., Zelenka, J.: Výkladový slovník cestovního ruchu, Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009
- + Vystoupil, J. a kol.: Atlas cestovního ruchu České republiky, Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006
- + UNWTO Tourism Highlights, 2011 Edition, UNWTO 2011

Vedoucí práce

Kuna Zbyněk, Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.
Děkan fakulty

V Praze dne 19.11.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. února 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Zbyňku Kunovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a za připomínky a cenné rady během jejího zpracování. Dále bych chtěla poděkovat i pracovnícům Euroregionu Glacensis za poskytnuté konzultace.

Možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska

Options of tourism development on the border of the Hradec Kralove region and Poland

Souhrn:

Tato diplomová práce je zaměřena na možnosti rozvoje cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji a oblasti Dolnoslezského vojvodství konkrétně Kladsko. Záměrem bylo poukázat na možnosti rozvoje cestovního ruchu v těchto regionech a navrhnout vlastní turistické trasy včetně harmonogramů, itinerářů a excerpčních lístků. Byly poskytnuty také důležité informace ohledně teorie cestovního ruchu, jeho významu, typologie a faktorech ovlivňujících cestovní ruch, geografická a ekonomická charakteristika daných regionů a možnosti přeshraniční spolupráce. Důležitým cílem práce bylo navrhnout turistické trasy, které budou zajímavé z hlediska přírodních, technických a historických atraktivit. Pro lepší ilustraci je použito několik map, obrázků a tabulek.

Summary:

This paper focuses on opportunities of tourism development in Kralovehradecky kraj (County Hradec Kralove) and Lower Silesian Voivodeship region, especially Kladsko. My aim was to show the development opportunities in these regions and suggest own new tourism pathways including Schedule, itineraries and citation slips. I have supported this with important information regarding tourism theory, the significance of tourism, typology as well as factors affecting the tourism, geographical and economical characteristics of given regions and cross-border cooperation. The main aim of this work was suggesting interesting tourist routes based on natural, technical and historical attractiveness. This paper contains maps, pictures and tables to support these routes.

Klíčová slova: cestovní ruch, turismus, Královéhradecký kraj, Polsko, Kladsko, Dolnoslezské vojvodství, region, ČR.

Keywords: tourism, Kralovehradecky kraj, Poland, Kladsko, Lower Silesian Voivodeship, region, Czech Republic, County Hradec Kralove.

1 ÚVOD	9
2 CÍL PRÁCE A METODIKA	10
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	11
4 VYMEZENÍ POJMU CESTOVNÍ RUCH A ODVĚTVÍ CESTOVNÍHO RUCHU	14
4.1 Historie a současnost cestovního ruchu	17
4.2 Význam cestovního ruchu	18
4.2.1 Vliv cestovního ruchu na ekonomickou strukturu oblasti.....	20
4.2.2 Působení cestovního ruchu na životní prostředí.....	23
4.3 Cestovní ruch a Evropská unie.....	24
4.4 Typologie cestovního ruchu.....	26
4.5 Legislativní úprava cestovního ruchu	35
4.5.1 Orgány a organizace cestovního ruchu v České republice	36
4.6 Předpoklady cestovního ruchu	38
5 KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ A DOLNOSLEZSKÉ VOJVODSTVÍ.....	45
5.1 Královéhradecký kraj.....	45
5.1.1 Orlické hory a podhůří, Broumovsko.....	53
5.1.2 Turistické atrakce v české části Kladska	54
5.2 Dolnoslezské vojvodství	79
5.2.1 Turistické atrakce v polské části Kladska.....	83
5.3 Spolupráce obou regionů.....	86

6	VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V POLSKU	88
7	VLASTNÍ NÁVRHY TURISTICKÝCH TRAS	92
7.1	Cyklotrasa č. 1.....	92
7.2	Cyklotrasa č. 2.....	102
7.3	Autobusový výlet.....	114
8	ZÁVĚR.....	132
9	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	135
10	PŘÍLOHY	141

1 ÚVOD

Pro tuto diplomovou práci bylo vybráno téma „Možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska“. Toto téma bylo vybráno zcela záměrně, jelikož se o něj autorka zajímá už od střední školy, kde cestovní ruch studovala. Pomezí Královéhradeckého kraje a Polska jako takové je jí blízké, jelikož zde žije a má tak zájem o jeho další rozvoj. V dané problematice se také po studiu profesně pohybovala.

Tato práce je rozčleněna do několika kapitol. V teoretické části je zaměřena na význam cestovního ruchu, typologii – druhy, formy a na faktory, které ovlivňují cestovní ruch.

Poté je uvedena geografická a ekonomická charakteristika Královéhradeckého kraje a oblast jihovýchodu Dolnoslezského vojvodství, konkrétně Kladska. Je zde také nastíněna přeshraniční spolupráce mezi těmito oblastmi a možnosti, které z ní vyplývají.

Následující část je věnována vývoji cestovního ruchu v Polsku. V České republice je tato kapitola součástí vymezení cestovního ruchu.

Další kapitola se zaměřuje na vývoj, problémy a možnosti rozvoje v těchto oblastech. Pro lepší ilustraci jsou jednotlivé mapy uvedené v příloze.

V empirické části jsou navrženy tři turistické trasy, včetně itinerářů, harmonogramů a excerpčních lístků po oblastech Královéhradeckého kraje a Dolnoslezského vojvodství. První dvě trasy jsou určeny cyklistům a jsou jednodenní. V první cyklotrase je využito cyklobusu. Třetí trasa je zpracována na čtyři dny, kde účastníky dováží do jednotlivých míst objednaný autobus a přespávají v hotelech.

V závěrečné části je provedeno shrnutí celé práce a zhodnoceny možnosti rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska včetně jeho problematiky.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Tato diplomová práce se zabývá možnostmi rozvoje cestovního ruchu na pomezí Královéhradeckého kraje a Polska. Zaměřuje se na Královéhradecký kraj a oblast Dolnoslezského vojvodství konkrétně Kladska. Hlavním cílem je charakterizovat cestovní ruch a předpoklady pro jeho rozvoj v příhraniční oblasti Královéhradeckého kraje a Dolnoslezského vojvodství (Kladska) a navrhnout vlastní turistické trasy po příhraniční oblasti a možnosti rozvoje cestovního ruchu.

Práce je rozdělena do následujících kapitol:

Cestovní ruch a jeho význam (teoretická část), typologie (druhy a formy cestovního ruchu), faktory ovlivňující cestovní ruch – realizační podmínky.

Královéhradecký kraj a oblast Kladska (jihovýchod Dolnoslezského vojvodství), geografická a ekonomická charakteristika – příhraniční spolupráce.

Vývoj cestovního ruchu v Polsku. V České republice je tato kapitola součástí vymezení cestovního ruchu.

Cestovní ruch v Královéhradeckém kraji a v oblasti Dolnoslezského vojvodství, jeho vývoj, problémy a další možnosti rozvoje.

Návrh vlastní turistické trasy.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V práci jsou použity metody analýzy, syntézy a komparace.

Při zpracování práce se vycházelo z výběru a studia odborné literatury, z map, publikací cestovního ruchu a z vlastních zjištění a zkušeností. Pro získání informací byly využity internetové databáze.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Úkolem této části práce bude v první řadě objasnit pojem cestovní ruch, který má pro pochopení celé práce klíčový význam. Východiskem pro vymezení tohoto pojmu je kniha Cestovní ruch (základy) od autorky Jarmily Indrové a kolektivu. Autorka se ve své knize zabývá mnohooborovostí a průřezovostí cestovního ruchu a pro stručný nástin vývoje pojmu cestovní ruch uvádí definice několika autorů, například STRATDNERA /1905/, SCHULLERNA /1911/, MORGENROTHA /1927/, BORMANA/1931/, R. GLUCKMANNA, E. FEDORA /1937/, F. W. OGILVIE /1933/. A. NORVALA /1936/, W. HUNZIKERA a K. KRAPFA, a dalších. V knize je uvedeno také rozdělení cestovního ruchu podle jednotlivých kritérií na jednotlivé druhy a formy. Z této knihy byly čerpány informace ke zpracování teoretické části této práce.

Dále bylo navázáno v teoretické části knihou Základy cestovního ruchu od Doc. Ing. Vlasty Malé, CSc. a kolektivu. Autorka se zde zabývá vztahem cestovního ruchu k odvětvové struktuře národního hospodářství, kde se rozlišují roviny vzájemných vztahů – s přímým bezprostředním vztahem cestovního ruchu a s nepřímým neboli zprostředkovaným vztahem k cestovnímu ruchu. Dále je zde uvedena problematika regionálního rozvoje cestovního ruchu v kontextu začleňování České republiky do Evropské unie.

Důležité termíny z oblasti cestovního ruchu byly doplněny z knihy Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy od Marie Heskové a kolektivu. Jedná se konkrétně o vliv ekonomického prostředí na rozvoj cestovního ruchu, ekonomické aspekty a produkt cestovního ruchu.

Dále bylo čerpáno z Metodického a faktografického průvodce cestovním ruchem od Josefa Zelenky a kolektivu. Autor ve své knize popisuje historii a současnost cestovního ruchu včetně materiálně-technické základny a subjektů a organizací cestovního ruchu. Z této knihy je vybrána kapitola zabývající se rozvojem pobytového cestovního ruchu v České republice.

Důležitým a stále aktuálnějším termínem udržitelnosti cestovního ruchu se zabývá Výkladový slovník cestovního ruchu od M. Paskové a J. Zelenky. Tato kapitola je umístěna

v teoretické části této práce.

Rozdělení cestovního ruchu do jednotlivých skupin jako je délka trvání, zabezpečení jeho průběhu, způsob a forma účasti, forma podle úhrady nákladů a podle zaměření aktivit rozdělení na jednotlivé formy cestovního ruchu se popisuje kniha Cestovní ruch Vývoj, organizace a řízení od Ing. Miroslava Čertíka, CSc. a kolektivu autorů. Z této knihy je také čerpána kapitola týkající se legislativní úpravy cestovního ruchu včetně orgánů a organizací cestovního ruchu v České republice a orgánů samosprávy v oblasti cestovního ruchu.

Doc. RNDr. Václav Hrala, CSc ve své knize Geografie cestovního ruchu vysvětluje vliv cestovního ruchu na ekonomickou strukturu oblasti. Pojednává se o masovém rozvoji cestovního ruchu a doplňkovým oboru hospodářství. V knize je charakterizován cestovní ruch v jednotlivých státech včetně Polska a České republiky.

Ing. Daniela Drobná a Ing. Eva Morávková v knize Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost se zabývají odstraňováním bariér v podobě formalit, venkovským cestovním ruchem, městským, horským a vysokohorským, hospodářským, ekologickým a putovním cestovním ruchem. Rozděluje cestovní ruch podle dopadu na životní prostředí na měkký a tvrdý cestovní ruch. Toto rozdělení navazuje dále na teoretickou část.

K doplnění zeměpisných údajů a charakteristik v rámci České republiky je použit Zeměpis České republiky od PaedDr. Pavla Červinky, PhD., a RNDr. Milana Holečka a kolektivu autorů. Je zde charakterizován Královéhradecký kraj včetně ostatních krajů České republiky a jednotlivé regiony.

Zeměpis cestovního ruchu od Milana Holečka a Petera Mariota navazuje a doplňuje předchozí knihu Zeměpis České republiky. Je uvedena charakteristika jednotlivých oblastí z pohledu cestovního ruchu. V této práci je zahrnuta charakteristika Orlických hor, podhůří a Broumova. Dále je zahrnuta charakteristika polského cestovního ruchu.

Pro doplnění údajů o cestovním ruchu jsou použity knihy Skvosty Polska od Adama Dylewského a Encyklopedie Zeměpis světa.

Ke zpracování praktické části, návrhů turistických tras byla použita kniha Metodika činnosti průvodce od Jána Orišky. Z této knihy byly čerpány metody popisující zpracování excerpčních lístků, harmonogramů a itinerářů k jednotlivým trasám na jednotlivé dny. Dále byl použit k vypracování itinerářů Autoatlas České republiky, ze kterého byla čerpána vzdálenost mezi jednotlivými úseky trasy a čísla komunikací. Ke zpracování cyklotras byla použita orientační mapa cyklotras Kladským pomezím.

4 VYMEZENÍ POJMU CESTOVNÍ RUCH A ODVĚTVÍ CESTOVNÍHO RUCHU

Pro vymezení pojmu „cestovní ruch“ – turismus (anglicky tourism) existuje řada definic. Za jednu z nejužitečnějších lze považovat definici UNWTO (United Nations World Tourism Organization – Světová organizace cestovního ruchu), která charakterizuje cestovní ruch jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času a služebních cest (osoba nesmí být odměňována ze zdrojů navštíveného místa). Vůdčím motivem tohoto pohybu je záměrná změna prostředí, jež umožňuje člověku uspokojit některé z jeho potřeb, například potřeby odpočinku, poznání, kulturních a estetických zážitků, změny místa, seberealizace a další, pro jejichž uspokojení neposkytuje místo běžného životního prostředí (místo jejich bydliště) dostatek možností a příležitostí nebo neumožňuje dostatečnou kvalitu jejich uspokojení (Indrová, 2009, s. 7).

Cestovní ruch je mnohostranným odvětvím, které zahrnuje dopravu, turistická zařízení, poskytující ubytování a stravování, služby cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské služby, turistické informační systémy a další infrastrukturu či další služby cestovního ruchu. Odvětví cestovního ruchu patří mezi nejvýznamnější součásti národní i světové ekonomiky. Cestovní ruch je dnes právem často označován přímo za turistický průmysl, tvoří rovněž nesmírně široký komplex činností a podílí se na něm celá řada subjektů. Cílem tohoto oboru je umožnit, organizovat a zpříjemnit občanům cestování, ať již rekreační či poznávací. Hlavním subjektem je v cestovním ruchu cestující občan. K uspokojení jeho přání a potřeb se postupně vytvořila celá široká škála profesí a profesionálních podnikatelských subjektů. Šíře oboru cestovního ruchu tak ve svých ekonomických souvislostech přináší značný multiplikační efekt. Cestovní ruch je tedy nutno chápat v jednotě jeho dvou stránek. První stránkou je způsob uspokojování potřeb, tedy jako oblast spotřeby. Druhou stránkou je oblast podnikatelských příležitostí v mnoha oborech lidské činnosti, a jako významnou součástí ekonomiky společnosti¹.

¹<http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/>, citace 19.12.2012

Z výše uvedeného vyplývá, že cestovní ruch je složitým sociálně ekonomickým jevem, který se dotýká celé řady základních ekonomických i mimoekonomických procesů společnosti, je jevem mnohostranným a průřezovým, který se stává stále významnější složkou spotřeby obyvatelstva i stále důležitějším faktorem rozvoje národních ekonomik i ekonomiky světové. Kromě ekonomie, sociologie, psychologie, geografie a ekologie má cestovní ruch vztah také k řadě dalších vědních oborů, jako například k hydrologii, hygieně, epidemiologii, demografii, ke klimatologii, ale také k řadě úsekových ekonomik, zejména k ekonomice dopravy, kultury, obchodu, stavebnictví, ale i k oboru financí a práva. Je tedy zřejmé, že cestovní ruch je nutno zkoumat a vědecky chápat především z hlediska širokého pojetí jeho společenských souvislostí (Indrová, 2009, s. 8).

Mnohooborovost a průřezovost cestovního ruchu, činí tak obtížným i jeho přesné a z hlediska teorie a praxe jednotné definování. Celý dosavadní vývoj definování tohoto jevu je toho důkazem. V průběhu vývoje cestovního ruchu jako společenskoekonomického jevu se mění i přístup k jeho vymezení. Autoři ve svých definicích zdůrazňují různé stránky tohoto složitého jevu, mnohdy v závislosti na tom, z hlediska které vědní disciplíny je cestovní ruch zkoumán a definován. Pro stručný nástin vývoje pojmu cestovní ruch můžeme uvést definice STRATDNERA /1905/, SCHULLERNA /1911/, MORGENROTHA /1927/, tito autoři mají společnou snahu odlišit cestovní ruch od širšího pojmu cestování jako takového. Další definice zdůrazňují nejen odlišení pojmu cestovní ruch od cestování, ale i na postžení různých sociálních či ekonomických stránek tohoto jevu. BORMAN /1931/ definuje cestovní ruch jako „cesty, jež se podnikají za účelem zotavení, zábavy, obchodu a povoláním nebo i z jiných příčin za zvláštními událostmi, přičemž dochází k dočasné změně místa bydliště. Nepatří sem však dojíždění za prací. Autor zdůrazňuje nepravidelnost a dočasnost cest, bez úmyslu se usadit. R. GLUCKMANN definuje cestovní ruch jako „sumu vztahů mezi lidmi, kteří se nacházejí v nějakém místě přechodně, a mezi obyvateli tohoto místa“ Autor zdůrazňuje oproti předchozí definici zcela jinou stránku cestovního ruchu a to vztahy mezi lidmi, jež na základě účasti na cestovním ruchu vznikají, jde zde spíše o sociologické pojetí tohoto pojmu. E. FEDOR /1937/ chápe cestovní ruch jako „periodický příliv a odliv lidí do určitého místa nebo státu z jiného místa nebo státu“. Autor v definici zdůrazňuje další aspekt cestovního ruchu a to především přemístění a přepravu a vztahy

mezi místem bydliště a cílovým místem cestovního ruchu. H. POSER /1933/ pod pojmem cestovní ruch „lokální nebo územní nahromadění cizinců s přechodným pobytem, které podmiňuje vznik vzájemných vztahů mezi cizinci a domácím obyvatelstvem, místem a jeho krajinou. Autor zde vnímá především změny, které cestovní ruch způsobuje v místech cestovního ruchu, včetně vztahů mezi účastníky cestovního ruchu a místním obyvatelstvem. F. W. OGILVIE /1933/. A. NORVAL /1936/ ve své definici si všímají zcela odlišného a dosud příliš nezdůrazňovaného pohledu, kdy cestovní ruch chápou jako ekonomický jev spojený se spotřebou nehmotných a hmotných statků, které hradí z prostředků získaných v místě trvalého bydliště. Z této definice je zřejmý důraz na ekonomickou stránku tohoto pojmu, především z pohledu cestovního ruchu jako součásti spotřeby obyvatelstva doprovázenou přesunem kupních fondů do míst cestovního ruchu. Za mezník pro zkoumání a definování cestovního ruchu je považována definice švýcarských profesorů a klasiků cestovního ruchu, za které jsou považováni W. HUNZIKERA a K. KRAPFA, kteří v roce 1942 vydali knihu „Základy všeobecné nauky cestovního ruchu“, která se stala základem ucelené teorie cestovního ruchu. Cestovní ruch definují jako „souhrnné označení vztahů a jevů, vznikajících na základě cesty a pobytu místně cizích osob, pokud se pobytem nesleduje usídlení a pokud s ním není spojena žádná výdělečná činnost“. Tato definice se stala jádrem dalšího vývoje definování cestovního ruchu především v poválečném období. Tyto základní atributy se v různé podobě objevují v mnoha poválečných i současných definicích cestovního ruchu. V. DOHNAL /1969/ popisuje cestovní ruch jako cestu uspokojování potřeb lidí v oblasti rekreace, turistiky a kultury, pokud k němu dochází mimo běžné životní prostředí a ve volném čase. E. KOPŠO chápe cestovní ruch jako formu uspokojování potřeb reprodukce fyzických a duševních sil člověka mimo životní prostředí a ve volném čase. J. KAŠPAR /1985/ chápe cestovní ruch jako cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště, obvykle ve volném čase a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi. C. KASPAR /1989/ definuje cestovní ruch jako souhrn jevů a vztahů, které vyplývají z cestování a pobytu osob, pro které místo pobytu, kterým se myslí místo cestovního ruchu, není místem trvalého bydliště ani místem pracoviště. Uvedené definice

jsou ukázkou toho, jak je obtížné definovat tento složitý a mnohostranný jev, jakým je cestovní ruch².

Za mezník v definování a statistické sledovanosti cestovního ruchu je považována Mezinárodní konference o statistice cestovního ruchu, pořádaná v kanadské Ottavě v červnu roku 1991 Světovou organizací cestovního ruchu WTO, kde bylo řečeno, že cestovní ruch současné doby je nejen významným faktorem světového obchodu, ale i účinným faktorem ekonomického, kulturního a sociálního rozvoje národních celků, ale i přes veškerou snahu odborníků se vyskytují problémy v jeho vymezení a statistickém sledování. Byl zde podán návrh na sjednocení a přesnou klasifikaci a vymezení základních pojmů souvisejících s cestovním ruchem (Indrová, 2009, s. 12).

4.1 Historie a současnost cestovního ruchu

Hromadný cestovní ruch se stal neodmyslitelnou součástí života moderního člověka, ale již dříve člověk poznával nové země a byl objevitelem, respektive účastníkem dobrodružné expedice. Tento trend trval do 19. století, kdy cestování jako takové sloužilo obchodním nebo vojenským zájmům. Rozvoj cestovního ruchu, tak jak ho známe dnes, byl svázán s rozvojem společnosti, průmyslu a zejména s rozvojem dopravy. Při dopravních cestách došlo k velkému rozvoji ubytovacích a stravovacích zařízení. Cestování se stává součástí běžného života lidí. Angličan Thomas Cook byl nejznámějším průkopníkem organizovaného cestovního ruchu. Pořádal nedělní výlety vlakem do přírody, které lze považovat za první zájezdy tak, jak je známe dnes. V roce 1841 založil nejstarší cestovní kancelář na světě Thomas Cook & Co, která patří i dnes k uznávaným cestovním kancelářím a nabízí své služby i u nás. Mezi nejstarší cestovní kanceláře u nás patří ČEDOK, který vznikl v meziválečném období. V tomto období došlo k obrovskému rozvoji materiální základny po území tehdejšího Československa. Cestovní ruch byl více než dnes svázán s dopravci, především s ČSD. Velkou roli měl i Klub českých turistů. Po druhé

² <http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/> , dne 3. 9. 2012-09-03

světové válce došlo vlivem známých skutečností ke vzniku státních cestovních kanceláří, mnohé chaty, hotely či restaurace byly převedeny pod státní správu a začaly chátrat. Většina ubytovacích kapacit byla rezervována jako součást vázaného cestovního ruchu pro potřeby podniků nebo odborových organizací, ubytovací a stravovací kapacita turistických chat a horských hotelů byla využívána jen po krátkou část roku. Po roce 1989 se změnila struktura vycestování, naši občané měli poprvé možnost navštívit bez velkých administrativních těžkostí evropské země. Podobně, díky politickým změnám a odstranění bariér pro vstup do Československa, se Československo (a Česká republika) stalo cílem zejména individuální turistiky a ekonomiky motivovaných výjezdů především z evropských zemí. V Československu došlo po prvních zkušenostech k mohutnému rozvoji materiální základny cestovního ruchu. Pro rozvoj pobytového cestovního ruchu v České republice je nutné především dostatečně informovat v cizině o atraktivitách, zajistit kvalitní a evropskému standardu odpovídající služby cestovních kanceláří, směnárny, personálu hotelů a restaurací. Tyto kroky by měly vést ke změně struktury účastníků cestovního ruchu a prodloužení jejich pobytových nebo turistických cest. Tomu musí odpovídat budování sítě cestovních a informačních kanceláří vzájemně propojených počítačovými sítěmi a poskytujících kvalitní spolehlivé informace, široká síť ubytovacích a stravovacích zařízení a fungující dopravní síť. Bez těchto předpokladů by ani sebevýznamnější památka, překrásná příroda ani technická zajímavost nemohla přilákat rozsáhlejší zahraniční turistickou klientelu (Zelenka a kol., 1995, s. 5-6).

4.2 Význam cestovního ruchu

Cestovní ruch je rovněž ukazatelem životní úrovně obyvatelstva. Mezi společenské funkce cestovního ruchu patří podíl na všestranném rozvoji osobnosti, umožňuje obnovu duševních a fyzických sil jako je odpočinek, je nástrojem preventivně léčebného působení, slouží k účelnému využití volného času, pomáhá vytvářet nový životní styl, je přenosem zvyků a návyků z jiných zemí nebo oblastí, slouží jako nástroj vzdělávání a kulturní výchovy člověka, přispívá k vzájemnému poznání a porozumění mezi lidmi, motivuje k získávání jazykových znalostí, vědecko-informační funkce, kdy se jedná zejména o výměnu informací, vědeckých poznatků, což umožňuje kongresová turistika, ekonomické funkce, která vytváří

řadu pracovních příležitostí, vliv zahraničního cestovního ruchu na platební bilanci státu.

Cestovní ruch tvoří významnou složku světové ekonomiky i hospodářství jednotlivých států. V některých oblastech tvoří hlavní zdroj příjmů obyvatel. Ve 20. století se stal běžnou součástí životního stylu mnoha lidí, zejména ve vyspělých zemích. Na jedné straně je zdrojem přínosů, které jsou závislé na vložených nákladech. Jako s každým druhem podnikání, i s cestovním ruchem jsou však na straně druhé spojena určitá rizika a negativní jevy, zejména v podobě škod na životním prostředí. Klíčový význam cestovního ruchu pro Evropu je podíl cestovního ruchu přímo 5 % a nepřímo 10 % na evropském hrubém domácím produktu. V roce 2008 cestovalo po Evropě 488 milionů turistů. Mezi sedm nejnavštěvovanějších turistických zemí v roce 2008 patřila Francie, Španělsko, Itálie, Velká Británie, Ukrajina, Turecko a Německo. Přímou v cestovním ruchu pracuje 7-8 milionů Evropanů.³ Ekonomické prostředí je pro rozvoj cestovního ruchu velmi významné. Jedná se především o pozitivní nebo negativní vlivy ekonomického růstu, nezaměstnanosti, inflace, stability měny a úrokové míry. Rozhodující je ekonomický růst, který se projevuje v růstu hrubého domácího produktu. Pozitivní vliv je, když výdaje na cestovní ruch rostou rychleji než hrubý domácí produkt. Negativní vliv má hospodářský pokles a krize, kterou provází růst nezaměstnanosti a zmrazení mezd. Nezaměstnanost se spojuje s poklesem příjmů obyvatelstva a s výdaji na méně zbytné potřeby, mezi které se řadí i výdaje na cestovní ruch. Inflace má za následek pokles kupní síly peněz a projevuje se všeobecně růstem cen zboží a služeb včetně cen zboží a služeb cestovního ruchu. Devalvace měny zdražuje vycestování obyvatel do zahraničí a naopak pobyty cizinců zlevňuje. Úroková míra je cenou za poskytnutý úvěr. Její výše může působit stimulačně na investování v cestovním ruch. Nedostupnost úvěrů vlivem vysoké úrokové míry omezuje investování. Zejména v období hospodářského poklesu a krize stát vysokou úrokovou mírou ovlivňuje objem peněžních prostředků v oběhu a tak vyrovnává míru inflace. Zpětná vazba cestovního ruchu na ekonomické prostředí se projevuje v jeho vlivu na ekonomický růst, zvýšení zaměstnanosti, příjmy obyvatelstva a platební bilanci státu (Hesková a kol., 2006, s. 16-17).

³ <http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/>, citace 19.12.2012

Z ekonomického aspektu představuje cestovní ruch souhrn aktivit s cílem prodat služby a zboží, které jsou jako výsledek promítnuté v produktech cestovního ruchu. Produkt cestovního ruchu je nabízený za účelem spotřeby konkrétním účastníkům cestovního ruchu na jedné straně a za účelem tvorby zisku podniku cestovního ruchu na straně druhé. V mezinárodním měřítku se ukázalo, že cestovní ruch je jednou z nejsilnějších ekonomických aktivit. Význam cestovního ruchu pro ekonomický a sociální rozvoj většiny zemí je transparentní (Hesková a kol., 2006, s. 168-169).

Rozvoj cestovního ruchu ovlivňuje také politické prostředí, které tvoří především mírové podmínky v jednotlivých státech a ve světě jako celku. Cestovnímu ruchu se nedaří v zemích, kde jsou občanské nepokoje nebo je dokonce ohrožena bezpečnost turistů, jejich zdraví, případně majetek. Zde můžeme například zmínit důsledky teroristického útoku na „americká dvojčata“ v roce 2001, která mají v mezinárodním cestovním ruchu dlouhodobý dopad. Hodně také závisí i do společenského zřízení státu, ve kterém se cestovní ruch rozvíjí, jelikož stát je nositelem politiky cestovního ruchu. Důsledky této politiky se projevují při vytváření státních orgánů cestovního ruchu, tvorbě strategií a koncepcí rozvoje cestovního ruchu, tvorbě právních norem týkajících se možnosti rozvoje cestovního ruchu, ale i v jeho případné stagnaci nebo poklesu, podpoře aktivit souvisejících s rozvojem regionů včetně cestovního ruchu a v budování infrastruktury sloužící také pro cestovní ruch, jedná se například o výstavbu dálnic, účelné využívání volného času obyvatelstva. Význam má také odstraňování bariér v podobě formalit, jako příklad můžeme uvést zrušení vízové povinnosti jednotlivých krajin, zrychlování odbavení cestujících na zahraničních přechodech, vytváření vhodných podmínek pro finanční zabezpečení turistů cestujících do zahraničí. Na druhé straně je cestovní ruch významným hospodářsko-politickým činitelem, který se podílí na prohlubování spolupráce mezi zeměmi a bere ohled na vzájemné poznávání způsobu života a upevňování míru ve světě (Drobná, Morávková, 2004, s. 17).

4.2.1 Vliv cestovního ruchu na ekonomickou strukturu oblastí

Masový rozvoj cestovního ruchu působí na strukturu hospodářství v oblastech jeho

realizace, v jejich zázemí i uvnitř celého národohospodářského komplexu. Strukturální změny, vyvolané cestovním ruchem, probíhají rozšiřováním nebo novým zaváděním určitých oborů hospodářské činnosti, jedná se například o produkci ovoce a zeleniny, speciálních potravinářských produktů a polotovarů, výroba suvenýrů, dopravní infrastruktura se přizpůsobuje jeho potřebám. Postupně ustupují profilující obory hospodářské aktivity pod tlakem rozvoje cestovního ruchu a omezují se nebo ruší obory činností, které ohrožují rozvoj a funkce cestovního ruchu. V hospodářství konkrétní oblasti se cestovní ruch projevuje dvojitým způsobem a to profilujícím oborem hospodářské aktivity, kdy se oblasti tohoto charakteru zpravidla ekonomicky a územně zformulovaly pro potřeby cestovního ruchu, kde tyto oblasti patří k nejvýznamnějším z hlediska vnitrostátních či mezinárodních poměrů, disponují zajímavými přírodními a společenskými podmínkami s vysokou úrovní vybavenosti v materiální základně. Mají územně rozsáhlé gravitační zázemí, vytvářejí základní schéma rozmístění realizace cestovního ruchu ve vnitrostátním a světovém měřítku. Do této skupiny oblastí lze zařadit léčebná zařízení, zábavní a sportovně-rekreační podniky, kulturní zařízení a instituce.

Druhým způsobem je doplňkový obor hospodářství, kdy se oblasti vytvářely postupně změněnou strukturou hospodářské aktivity na základě využívání přírodních a společenských podmínek, jejich hodnota pro využití cestovním ruchem byla objevenána. Typickými příklady těchto oblastí jsou horské a podhorské oblasti, například Garmisch – Partenkirchen, Innsbruck, v těchto oblastech podnítil cestovní ruch rozvoj městských center uvnitř jejich území nebo přístupových trasách. Do této skupiny se řadí také velká města s řadou kulturně-historických atraktivit, někdy mají také mezinárodní význam, například Paříž, Řím, Praha. Návštěvnost je rozprostřena po celý rok (Hrala, 1997, s. 28 – 29).

Přínosy cestovního ruchu lze hodnotit z hlediska ekonomického, kdy se jedná o tvorbu nových pracovních příležitostí, zdroj kapitálu, obnovu stávajícího bytového fondu a také podněcuje rozvoj řemesel. Celkově tak zvyšuje konkurenceschopnost daného území, posiluje hospodářsky slabá a postižená území. Sociálního, které je chápáno jako zlepšení vybavenosti a úrovně veřejných služeb, oživení folklóru a místních tradic. Umožňuje zvýšit kvalitu života a životní úroveň. Environmentální hodnocení lze chápat jako zvýšení

odpovědnosti návštěvníků k životnímu prostředí, využívání regionálního přírodního, kulturního a historického potenciálu. Cestovní ruch zabezpečuje stabilitu životního prostředí.

Náklady související s rozvojem cestovního ruchu jsou náklady na infrastrukturu (vodovody, kanalizace, elektrifikace, telekomunikace, silniční a železniční síť, letiště), náklady na energii a náklady na likvidaci odpadů.

K rizikům cestovního ruchu patří škody na životním prostředí zejména při překročení únosné míry návštěvnosti, jsou to především škody prostřednictvím činností a chování návštěvníků, jedná se například o znečišťování vody, půdy, ovzduší, hluk, lesní požáry, devastace flóry a fauny, poškozování památek, problémy spojené s likvidací odpadu. Socio-kulturní změny lokality jsou chápány jako změny životního stylu místních obyvatel, změna systému hodnot, střet kultur, zejména ohrožení jejich původního způsobu života a sociální stres.

Cestovní ruch znamená pro každou lokalitu příležitost, ale zároveň i ohrožení. Příležitosti a ohrožení se projevují jak ve sféře ekonomické, tak i sociální a v oblasti životního prostředí. Příležitosti znamenají pro lokalitu určité šance, které lze využít, ohrožení naopak představují problémy, jichž je třeba se vyvarovat.

Skutečnost mnohooborovosti a průřezovosti cestovního ruchu, na jehož rozvoji participuje celá řada odvětví národního hospodářství a oborů lidské činnosti, které svými výkony zabezpečují účast na cestovním ruchu. Z této skutečnosti vyplývá i vztah cestovního ruchu k odvětvové struktuře národního hospodářství, kde se rozlišují roviny vzájemných vztahů, kterými jsou odvětví národního hospodářství s přímým bezprostředním vztahem k cestovnímu ruchu. Jsou to odvětví, která se přímo podílejí na uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu. Účastníci cestovního ruchu se stávají přímým segmentem jejich trhu. Podle míry vzájemné participace je nutno rozlišovat dvě skupiny odvětví.

První skupinou odvětví jsou ta, která zcela či v převažující míře zaměřují svoji činnost na poskytování služeb účastníkům cestovního ruchu, kteří tvoří rozhodující segment

jejich trhu. Patří sem zejména odvětví poskytující služby ubytovací, zprostředkovatelské – cestovní kanceláře, služby restauračního stravování, lázeňské, směnárenské a v řadě míst také doprava.

Druhou skupinu tvoří odvětví, která také přímo poskytují služby účastníkům cestovního ruchu, ale v různé míře významnosti, spíše jako činnost doplňkovou, přičemž účastníci cestovního ruchu netvoří hlavní segment jejich trhu, jedná se například o obchod, pojišťovnictví, zdravotnictví, kulturu a komunální služby.

Obě tyto skupiny jsou charakteristické tím, že cestovní ruch je přímým segmentem jejich trhu, aktivně ovlivňuje jejich výkony co do rozsahu i struktury a klade požadavky na přizpůsobení výkonů těchto odvětví zejména v prostoru a čase.

Druhou skupinou jsou odvětví s nepřímým, zprostředkovaným vztahem k cestovnímu ruchu. Jedná se o odvětví, která neparticipují na zabezpečení potřeb účastníků cestovního ruchu nebo jen v nepatrné míře. Vytvářejí všeobecné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu a předpoklady pro činnost těch odvětví, jež přímo produkují služby pro cestovní ruch. Patří sem například stavebnictví v souvislosti s výstavbou materiálně-technické základny, zemědělství svou produkcí potravin, řada odvětví průmyslu, například sklářský, nábytkářský, textilní a strojírenský průmysl, vyrábějící zařízení a vybavení například pro ubytovací, stravovací, dopravní a další zařízení služeb cestovního ruchu. Nedocení tohoto zprostředkovaného vlivu a účinnosti na výše jmenovaná odvětví pak často vede k podněcování jeho celkové role v národním hospodářství (Malá a kol., 2002, s. 93-94).

4.2.2 Působení cestovního ruchu na životní prostředí

Jako každá hospodářská činnost i cestovní ruch znečišťuje životní prostředí. V důsledku nadměrné koncentrace turismu dochází ke znehodnocování rekreačního potenciálu krajiny se všemi negativními jevy, jakými jsou hluk, znečišťování vody a ovzduší, devastace flóry a fauny, poškozování památek, problémy spojené s likvidací odpadů. Příliš jednostranná orientace na masový cestovní ruch může vést ke značné zranitelnosti

hospodářského rozvoje v daném regionu.

Udržitelný je takový cestovní ruch, kdy aktivity poskytovatelů služeb návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují místní komunitu, místní ekosystémy a biosféru pouze tak, že nevratně nemění místní komunitu, místní ekosystémy a biosféru a neomezují tak funkce biosféry a lidské aktivity v budoucnosti. Udržitelnost cestovního ruchu je vymežována ve vztahu k místní komunitě, k zájmům podnikatelských subjektů, k zájmovým skupinám, k přírodnímu a sociokulturnímu dědictví, k přírodnímu a sociokulturnímu prostředí, pouze výjimečně ve vztahu k přírodě. Udržitelnost cestovního ruchu je vymežována nejen definicemi, ale také deklarativně ve formě etických kodexů, chart a specificky také v Agendě 21 pro cestovní ruch vydané Světovou radou cestovního ruchu (World Travel & Tourism Council - WTTC), UNWTO a Rady Země. Tyto principy nezávisí na druhu cestovního ruchu, jsou uplatnitelné v jeho každé kategorii. To znamená, že trvale udržitelný cestovní ruch není jedna z kategorií cestovního ruchu jako například venkovský cestovní ruch, poznávací cestovní ruch a rekreace u moře, ale je to přístup k cestovnímu ruchu jako takovému. Jednotlivé kategorie cestovního ruchu můžeme dělat „trvale udržitelné“ i „netrvale udržitelné“ (Pásková, Zelenka, 2009).

4.3 Cestovní ruch a Evropská unie

Vstup České republiky do Evropské unie přinesl řadu výhod i pro oblast cestovního ruchu. Základními ekonomickými pilíři Evropské unie je volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Podstatně to zjednodušelo cestování mezi původními členskými státy a novými členy.

Přínosy členství České republiky v Evropské unii v oblasti cestovního ruchu jsou především rozvoj příhraniční spolupráce obcí a měst na obou stranách hranic, což se konkrétně projevuje fungováním euroregionů jako například Euroregion Glacensis, Praděd, Silesia. Základními cíli fungování euroregionů je spolupráce v otázkách územního plánování a rozvoje, zachování a zlepšení životního prostředí, zlepšení životní úrovně místních obyvatel, rozvoj pohraničního styku a turistiky, spolupráce v sociální a humanitní oblasti. Tyto instituce fungují jako právnické osoby s vymezenými pravomocemi (viz Příloha č. 1).

Přístup k finančním zdrojům Evropské unie a možnost jejich využití pro rozvoj cestovního ruchu. Podpora ze strany Evropské unie byla zajišťována z předstupních fondů, například z fondu PHARE určený jen pro určité regiony a ne jen pro cestovní ruch. Z fondů po vstupu do Evropské unie, například SAPARD, může mít vliv také na rozvoj venkovské turistiky. Ze strukturálních fondů, například Evropský fond regionálního rozvoje, je vázán na předložení a schválení konkrétních programů.

Nová právní úprava podnikání v cestovním ruchu je zákon č. 159/1999 zjednodušeně zákon o cestovním ruchu (Drobná, Morávková, 2004, s. 47-48).

Jedním ze základních cílů integračních procesů v Evropě je snaha o snižování rozdílů v hospodářské úrovni regionů v jednotlivých členských státech. V zájmu plnění tohoto cíle Evropská unie stanovila prioritní cíle, kterými jsou zejména podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů, konverze regionů nebo jejich částí, které jsou vážně ohroženy hospodářským úpadkem, boj proti dlouhodobé nezaměstnanosti pro začlenění mladých lidí a osob vyřazených z trhu práce do pracovního procesu, podpora stejných pracovních příležitostí pro muže a ženy, adaptace pracovních sil na změny ve výrobním procesu a průmyslu, podpora rozvoje venkovských oblastí a rozvoj strukturální změny regionů, kde je extrémně nízká hustota zalidnění.

S rozšiřováním Evropské unie přistoupila i Česká republika k podpoře těchto priorit, což by jí, kromě jiného mělo umožnit čerpání ze Strukturálních fondů Evropské unie. Aplikace strukturální regionální politiky Evropské unie do systému regionální politiky České republiky zahrnuje plánování a programování regionálního rozvoje podle územně statistických jednotek NUTS 2, přijetí metodiky programových dokumentů používaných v Evropské unii, jedná se o rozvojový plán, rámec podpory společenství, regionální (ROP) a sektorové operační programy (SOP), dále jde o vybudování organizační struktury a instituce, přijmout principy regionální politiky, zejména partnerství, subsidiaritu, koncentraci, programování a doplňkovost.

V souvislosti se začleněním do Evropské unie, byly vypracovány dokumenty, které

je možno považovat za základní koncepční materiály v oblasti cestovního ruchu, patří sem Státní program podpory cestovního ruchu v České republice, Národní rozvojový plán a jeho sektorová část Cestovního ruchu a lázeňství.

Národní rozvojový plán má mezi programovými dokumenty výjimečné místo. V Nařízení Rady pro strukturální fondy jsou stanoveny zaměření a struktura Národního rozvojového plánu. Obecně platí, že ho připravují členské státy, vždy pro jeden nebo více regionů, které splňují kritéria zařazení pod Cíl 1 strukturální politika Evropské unie. Území České republiky bylo rozděleno na osm administrativně-statistických regionů NUTS II. Na rozdíl od běžné praxe bylo na základě doporučení Evropské komise rozhodnuto o zpracování uceleného programového dokumentu pro celý stát, proto nehovoříme o regionálním, ale Národním rozvojovém plánu České republiky. Mezi sektorové části Národního rozvojového programu patří Průmysl, Rozvoj lidských zdrojů, Doprava, Telekomunikace a pošta, Životní prostředí, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, Cestovní ruch a lázeňství. Regionální část Národního rozvojového programu tvoří Praha, Střední Čechy, Severozápad, Jihozápad, Jihovýchod, Severovýchod, Střední Morava, Ostravsko.

Sektorový operační program Cestovní ruch a lázeňství představuje dokument zpracovaný v gesci Ministerstva pro místní rozvoj na základě výsledků regionálních a odvětvových analýz. Navrhované cíle, rozvojové strategie, priority a opatření, které jsou součástí tohoto programu. Kladou důraz na rozvoj a podporu těch funkcí cestovního ruchu, které naplňují jeho společenský význam a podporují rozvoj nových podnikatelských aktivit.

Konkrétně se Sektorový operační program Cestovní ruch a lázeňství sestává z částí, kterými jsou úvod, analýza problematiky cestovního ruchu, rozvojové strategie, cíle a priority, finanční alokace, zabezpečení realizace sektorového operačního programu Cestovní ruch a lázeňství, závěr (Malá a kol., 2002, s. 75 – 77).

4.4 Typologie cestovního ruchu

Zejména ve druhé polovině 20. století získal cestovní ruch rozmanitou škálu podob.

Způsobuje to skutečnost, že účast obyvatel na cestovním ruchu má různé důvody, odlišnou délku trvání, rozličný charakter cílů a potřeb (Holeček, Mariot, Střída, 1999, s. 20).

Cestovní ruch lze podle různých kritérií rozlišovat na jednotlivé druhy a formy.

Druhy cestovního ruchu vyjadřují motivy podle převažujících zájmů, které vedou obyvatele k účasti na cestovním ruchu. Druhy cestovního ruchu rozlišujeme podle několika kritérií, mezi která patří místo realizace cestovního ruchu, vztah k platební bilanci státu, délka trvání, způsob zabezpečení jeho průběhu, způsob účasti a formy úhrady nákladů na účasti.

Druhy cestovního ruchu, rozlišujeme podle motivů k účasti:

Rekreační cestovní ruch, kde je motivem k cestě odpočinek, objektem jsou vodní plochy, hory a lesy. Tyto objekty jsou doplněny vedlejšími službami, jedná se například o půjčovny sportovního nářadí a náčiní, lanovky. Ubytování by mělo být zajištěno v blízkosti a do daného místa zajištěno vhodné dopravní spojení.

Turistický a sportovní cestovní ruch, kdy motivem je provozování aktivních sportů nebo turistiky, místo musí být vybaveno vhodnými sportovišti zaměřenými na určitý druh sportu, jelikož u každého sportu je jiné vybavení a charakter sportoviště musí odpovídat. Vyžaduje vhodný terén, jedná se především o značené a schůdné cesty, horolezectví a jezdeckví má požadavky značně odlišné. Požadavky se liší na ubytování (penzion, kemp) a stravování.

Lázeňský cestovní ruch, hlavním motivem je potřeba léčení určité choroby, volba místa je ovlivněna přírodními léčivými zdroji, které se v daném místě vyskytují (klimatické lázně, termální lázně, minerály, rašeliny, slatiny). Požadavky na ubytování, stravování a ostatní služby jsou podřízeny cíli, kterým je léčení určité choroby.

Kulturní cestovní ruch, jedná se především o získání určitých kulturních zážitků a rozšíření poznatků. Lidé teď cestují do míst, kde jsou soustředěny kulturní hodnoty, jedná se například o hrady, zámky, městské památkové rezervace, festivaly, návštěvy koncertů, muzeí a galerií, výstavy, umělecká díla. Hospodářský cestovní ruch, jde o návštěvu různých

hospodářských výstav, veletrhů, exkurze do průmyslového nebo zemědělského závodu s cílem obecného poznání.

Náboženský cestovní ruch, který zahrnuje návštěvu určitého místa spjatého s náboženským významem či obřadem, jsou to poutní místa nebo místa náboženského shromáždění. Jednotlivé druhy cestovního ruchu se v praxi nevyskytují, ale vzájemně se prolínají, tím umožňují účastníkům prožít různorodé zážitky během dovolené. Jako příklad můžeme uvést Vatikán v Itálii, Fátima v Portugalsku, Lurdy ve Francii nebo Santiago de Compostela ve Španělsku.

Dnes se vyskytují **další druhy cestovního ruchu**, patří mezi ně cykloturistika, dobrodružná turistika, venkovská turistika a městská turistika, horský a vysokohorský cestovní ruch, přímořský cestovní ruch.

Dobrodružná turistika se v posledním období vyčlenila na samostatný typ cestovního ruchu. Mnoho lidí v rámci účasti na cestovním ruchu vyhledává prioritně aktivity spojené s nebezpečím nebo otestováním svých fyzických a morálních vlastností v boji s přírodou. Zatímco tradiční turisté oceňují vizuální krásu přírody a poznání života v ní, tak dobrodružně zaměřené turisté vyhledávají intenzivní zážitky spojené s poznáváním přírody, boj v ní, často spojen i s nebezpečnými situacemi. Jedná se například o lovecké výpravy, pronásledování divoké zvěře, extrémní sporty, sjezdy divokých řek a výpravy do ledových oblastí (Indrová a kol., 2009, s. 20 – 21).

Venkovský cestovní ruch (rural tourism) zahrnuje soubor činností spojených s cestovním pobytem lidí ve venkovském prostředí. Obvykle se jedná o činnost spojenou s návratem k přírodě, s možností ubytování ve vesnických domech a různých ubytovacích zařízeních na venkově, kde součástí nabídky je i možnost stravování nebo vlastní přípravy stravy a možnost se zapojit do různých činností spojených s pobytem na venkově. Cílem rozvoje cestovního ruchu na venkově je zapojit do poskytování služeb místní obyvatelstvo. Důležitá je proto odborná připravenost poskytování služeb, ochota podílet se na uspokojování potřeb hostů, otevřenost a vstřícnost venkovské rodiny a schopnost komunikace v cizích jazycích. Vytvoření domácí atmosféry není možné bez komunikace

s hostem. Významným motivem pobytu na venkově je kvalitnější životní prostředí venkova, především čistší ovzduší a méně hluku ve srovnání s městy a průmyslovými aglomeracemi. Součástí venkovského cestovního ruchu je také agroturistika (agritourism). Spojuje se s uspokojováním potřeb účastníků cestovního ruchu na zemědělském hospodářství nebo na selské usedlosti, kdy se jedná o dovolenou na selském dvoře nebo na farmě. Jedná se o trend návratu do přírody a aktivní odpočinek. Je spojena s netradičními zážitky s poznáváním života a práce na zemědělském hospodářství, především jde o charakter práce, rostliny, zvířata a nářadí. Dále to jsou různé typy řemesel a tradic, například tkaní a vyšívání, řezbářství, hrnčičství, hudba, tanec, lidové slavnosti, příprava gastronomických specialit. Do nabídky patří i možnosti sportovně-rekreačních aktivit, například jízda na koni, myslivost a rybářství. V agroturistice je možná aktivní účast na typických farmářských činnostech, jako je sečení a sušení sena, dojení, výroba másla a sýrů, sklizňové práce, sběr ovoce a lesních plodů, konzervování ovoce a zeleniny. Agroturistika je pokládána za formu udržitelného cestovního ruchu. (Drobná, Morávková, 2004, s. 32-33)

Ekoagroturistika (eco-agritourism) je forma agroturistiky na ekologicky hospodařících farmách. Ekologická farma nepoužívá při rostlinné a živočišné výrobě žádné syntetické chemikálie, hnojiva, hormonální přípravky, umělá barviva a konzervační přípravky. Produkty ekologického zemědělství jsou přísně kontrolovány, a když splňují národní či mezinárodní standardy, tak mohou používat ochrannou známku bio (Drobná, Morávková, 2004, s. 33)

Městský cestovní ruch (urban tourism) je každá forma pobytu návštěvníků ve městě, jehož hlavním cílem je celkový zážitek z návštěvy města bez ohledu na to, jestli je pobyt spojený s přenocováním nebo bez přenocování. Může být **motivovaný pracovní, služební, obchodní, kongresový cestovní ruch** nebo **turisticky**, kulturní, vzdělávací, nákupní, zdravotní cestovní ruch, návštěva příbuzných a známých. Návštěva měst umožňuje rozpoznávat nejen významné kulturní a historické pamětihodnosti, architektonická, stavební, výtvarná a umělecká díla, ale i současný život v nich. Pro města je to příležitost prezentovat kulturní statky, organizované události a přiměřeně je ekonomicky zhodnotit. Významná je služba turistické informační kanceláře, která by měla být k dispozici

návštěvníkům i ve večerních hodinách, přes víkendy a ostatní volné dny a měla by poskytovat kvalitní průvodcovské služby při prohlídce města (Drobná, Morávková, 2004, s. 31-32).

Horský a vysokohorský cestovní ruch (mountain tourism) jedná se o soubor činností spojených s pobytem ve vhodném přírodním prostředí horských a vysokohorských středisek cestovního ruchu. Účastníci se věnují pěší horské a vysokohorské turistice, horolezectví, v zimě lyžování, sáňkování a snowboardingu. Část ubytovacích zařízení, horská chata, horská bouda nebo horský hotel se nacházejí v hůře dostupném terénu bez přímého napojení na síť stezek. Přístupnost je pouze pro pěší, častěji je přístupnost visutou lanovkou. Zásobování v některých případech zajišťují vysokohorští nosiči. V neznámém terénu, který vyžaduje i vyšší fyzickou připravenost. Je racionální využívat služeb horských průvodců nebo horských vůdců (Drobná, Morávková, 2004, s. 33).

Přímořský cestovní ruch je koncentrován do přímořských letovisek, ve kterých se účastníci během dne věnují sportovně-rekreačním aktivitám, například koupání, slunění a ostatních druhů vodních sportů. Ve večerních hodinách společensko-zábavním aktivitám, jako je posezení při hudbě, tanec a zábava (Drobná, Morávková, 2004, s. 33).

Hospodářský cestovní ruch, kde motivem je návštěva různých hospodářských výstav, veletrhů, exkurze do průmyslového nebo zemědělského závodu s cílem obecného poznání. Veletrhy cestovního ruchu se konají například v Berlíně, Madridu, Miláně nebo strojírenské veletrhy v Brně, výstava květin Flóra v Olomouci či Země živitelka v Českých Budějovicích.

Ekologický cestovní ruch se netýká pouze návštěvníků, kteří se ztotožňují s přírodou a snaží se ji chránit, ale i nabídky cílových míst a podnikatelů. Nositelem poptávky po ekologickém cestovním ruchu jsou lidé se speciálním zájmem o ochranu životního prostředí, především přírody a kultury, ale i návštěvníci, kteří si přejí do programu pobytu zahrnout výlet do přírodní rezervace nebo národního parku jako součást poznávání a odpočinku. Podnikatelé ovlivňují přírodní prostředí tím, že jako součást svých produktů nabízejí ekologicky úsporné aktivity, minimalizují odpad, spotřebu omezených zdrojů

energie a pitné vody, používají místní suroviny. Návštěvníci očekávají ekologické chování od všech producentů a zprostředkovatelů služeb cestovního ruchu (Drobná, Morávková, 2004, s. 29).

Putovní cestovní ruch je spojený s cestováním především organizovaných skupin účastníků po určité trase a to podle předem vypracovaného programu s určitým poznávacím cílem, jako je například poznávání přírody, společnosti, historie určité země, regionu nebo místa (Drobná, Morávková, 2004, s. 36).

Cestovní ruch se **člení dle místa realizace na domácí cestovní ruch**, kterým rozumíme aktivity spojené s účastí občanů dané země na cestovním ruchu v rámci jejího území.

Dále na **zahraniční cestovní ruch** dle definice WTO „international tourism“, kde se jedná o souhrn aktivit spojených s příjezdem občanů ze zahraničí do dané země nebo občanů ze zahraničí danou zemí projíždějících a aktivit spojených s výjezdy občanů dané země do zahraničí. Vnitrostátní neboli vnitřní cestovní ruch je souhrn aktivit spojených s domácím a příjezdovým cestovním ruchem. Národní cestovní ruch zahrnuje aktivity spojené s domácím a výjezdovým cestovním ruchem a světovým cestovním ruchem rozumíme veškerý cestovní ruch ve světě spojený s překročením hranic států. Cestovní ruch můžeme dále členit podle vztahu k platební bilanci státu na příjezdový cestovní ruch – dle definice WTO „inbound tourism“, jinak též „incoming tourism“, jedná se o aktivity spojené s příjezdem zahraničních osob do dané země z pohledu platební bilance znamená příjezdový cestovní ruch přínos, je proto též nazýván aktivním cestovním ruchem.

Dále sem patří **tranzitní cestovní ruch**, jedná se o aktivity spojené s tranzitem zahraničních osob přes danou zemi, z pohledu platební bilance znamená tranzitní cestovní ruch přínos, a je proto součástí aktivního cestovního ruchu a výjezdový cestovní ruch, dle definice WTO „outbound tourism“ jinak též „outgoing tourism“, jedná se o aktivity spojené s výjezdem občanů dané země do zahraničí.

Podle dopadu na životní prostředí se hovoří o **měkkém cestovním ruchu**, který minimálně narušuje přirozené prostředí v navštíveném místě a snaží se co nejvíce využívat

místních zdrojů, jedná se o původní obydlí, potraviny a tradiční způsob života. Mezi měkké formy cestovního ruchu se řadí agroturismus, ekoturistika, silvoturistika čili pohyb a pobývání v lesním prostředí (Drobná, Morávková, 2004, s. 19-20)

Tvrký cestovní ruch působí výrazné změny v původním životním prostředí, nebere ohled na místní tradice a maximálně používá všechny zdroje daného místa.

Podle původu hosta a místa realizace Světová organizace cestovního ruchu UNWTO – United Nations World Tourism Organisation v rámci snahy o unifikaci pojmů v této oblasti uvádí ještě dva základní typy cestovního ruchu, kterými jsou:

Cestovní ruch vnitrostátní zahrnující veškerý cestovní ruch na území určitého státu, tedy jak cestovní ruch domácí, tak cestovní ruch příjezdový.

Cestovní ruch národní zahrnující veškerý cestovní ruch obyvatelstva určitého státu, tedy cestovní ruch domácí a cestovní ruch výjezdový.

Mezinárodní cestovní ruch je nejširším pojmem z hlediska územní realizace. Zahrnuje pohyby účastníků cestovního ruchu mezi státy bez konkrétního teritoriálního určení. Jedná se tedy o zahraniční cestovní ruch více států či regionů. K tomuto pojmu se vztahují ještě dva další typy cestovního ruchu a to jsou **Cestovní ruch světový** zahrnující veškerý cestovní ruch na světě, kdy dochází k překročení hranic. Je souhrnem příjezdového a výjezdového cestovního ruchu. **Cestovní ruch světa** zahrnující veškerý cestovní ruch (Indrová a kol., 2009, s. 23).

Z pohledu platební bilance státu, kde je akceptováno zejména kritérium účinku cestovního ruchu na národní ekonomiku ve vztahu k zahraničí, konkrétně jeho vliv na platební bilanci státu. Vztahuje se pouze k zahraničnímu cestovnímu ruchu, který je z tohoto hlediska členěn **na zahraniční cestovní ruch aktivní**, který zahrnuje příjezdy zahraničních návštěvníků do určité země. Jejich pobyt v dané zemi je spojen se spotřebou zboží a služeb hrazenou z devizových prostředků návštěvníků, což znamená v konečném efektu příliv deviz do platební bilance státu a tedy kladný vliv na ni. Má obdobný vliv na platební bilanci státu jako export zboží, čili přináší devizové prostředky a proto bývá také nazýván

neviditelným exportem (Indrová a kol., 2009, s. 23 - 24).

Zahraniční cestovní ruch pasivní zahrnuje výjezdy obyvatel určitého státu do zahraničí, přičemž jejich pobyt a spotřeba v zahraničí je realizovaná za vyvezené devizové prostředky, což v konečném efektu pro stát znamená odčerpávání devizových prostředků a tím pasivní vliv na platební bilanci státu. Protože tento typ cestovního ruchu má na platební bilanci obdobný vliv jako dovoz zboží, čili odčerpává devizové prostředky, bývá také nazýván neviditelným importem (Indrová a kol., 2009, s. 24).

Podle délky trvání můžeme cestovní ruch členit na **krátkodobý**, jedná se o krátkodobé pobyty do 3 dnů zahrnující 2 přenocování a **dlouhodobý cestovní ruch**, kterým rozumíme pobyty delší než 3 dny.

Cestovní ruch lze dále členit **dle způsobu zabezpečení jeho průběhu** na **organizovaný cestovní ruch**, kde účast je zajišťována prostřednictvím cestovní kanceláře nebo jiného zprostředkovatele a **neorganizovaný cestovní ruch**, kde účast si zajišťuje sám účastník, respektive účastníci (Čertík a kol., 2001, s. 16-17).

Podle způsobu účasti a formy úhrady nákladů se cestovní ruch dělí na **volný neboli komerční cestovní ruch**, kdy účastník si hradí účast sám, přičemž jeho účast není ničím podmíněna a **vázaný neboli nekomerční cestovní ruch**, kdy účastník si hradí pouze část nákladů spojených s účastí. Zbývající část hradí například zaměstnavatel nebo zdravotní pojišťovna, přičemž tato účast je podmíněna splněním určité podmínky, například zdravotní pojištění nebo členství v odborech (Čertík a kol., 2001, s. 18).

Podle zaměření aktivit cestovního ruchu rozlišujeme různé **formy cestovního ruchu**. Tyto formy, při jejichž rozlišení je vždy zdůrazněn určitý prvek, například záliby účastníka, motiv účasti, věk účastníka nebo způsob dopravy, vycházejí ze zaměření se na uspokojení určitých konkrétních potřeb. **Rozlišujeme zejména následující formy cestovního ruchu:**

Rekreační forma cestovního ruchu, jedná se o primární formu cestovního ruchu, která je spojena s obnovou duševních a fyzických sil člověka, tato forma je dominantní

například v případě výjezdového cestovního ruchu českých občanů do zahraničí.

Kulturně-poznávací forma cestovního ruchu je často spojena s rekreační formou, jejím cílem je návštěva historických objektů a kulturních akcí, má značný význam pro úroveň vzdělanosti osob, v případě příjezdového cestovního ruchu do České republiky sehrává tato forma dominantní roli.

Lázeňsko-léčební forma cestovního ruchu, kdy se jedná o rekreační a léčebné pobyty v lázních, v případě České republiky má tato forma cestovního ruchu velký význam jak pro domácí, tak pro příjezdový cestovní ruch, neboť nabídka českého lázeňství je spolu s nabídkou historických památek hlavní atraktivitou českého cestovního ruchu.

Sportovně-rekreační forma cestovního ruchu, jedná se o sportovně zaměřené pobyty, například vodní sporty, cykloturistika, lyžování, pěší a vysokohorská turistika. Česká republika má mimo jiné vynikající předpoklady pro pěší turistiku, neboť má jedny z nejkvalitněji značených a udržovaných turistických cest v Evropě.

Formy cestovního ruchu spojené s profesními motivy, jedná se například o kongresovou turistiku, aktivity spojené s účastí na veletrzích a výstavách, obchodní cesty a incentívni turistiku, kdy se jedná o motivační cesty pracovních kolektivů.

Seniorská forma cestovního ruchu, tato forma znamená ve světě značnou dynamiku, senioři patří mezi vyhledávanou turistickou klientelu.

Mládežnická forma cestovního ruchu, tato klientele je zajímavá zejména s ohledem na perspektivu pozdějších opakovaných cest.

Venkovská turistika, respektive agroturistika a ekoturistika, v technicky vyspělých společnostech nabývají tyto formy na významu především s ohledem na svoji ekologickou a regenerační funkci pro člověka.

Další formy cestovního ruchu, které zahrnují například náboženskou turistiku, loveckou turistiku, dobrodružnou turistiku, nákupní turistiku, „průmyslovou“ turistiku. V České republice se jedná například o turistickou nabídku cesty po sklářských výrobnách

(Čertík a kol., 2001, s. 18-19).

4.5 Legislativní úprava cestovního ruchu

Vzhledem k šíři a různorodosti odvětví cestovního ruchu není možné toto odvětví legislativně upravit jedinou právní normou. Existuje proto celá řada právních norem jako jsou zákony, vládní nařízení a vyhlášky, které se přímo či nepřímo tohoto odvětví dotýkají. Za nejdůležitější normy považujeme právní normy, které se týkají pouze cestovního ruchu, jedná se o zákon č. 159/1999 Sb., o některých službách cestovního ruchu a o změně občanského a živnostenského zákona a právní normy, které se týkají také cestovního ruchu, jedná se o zákon o živnostenském podnikání, zákon o dani z přidané hodnoty, zákon o ochraně spotřebitele, občanský zákoník, obchodní zákoník, zákon o správě daní a poplatků, zákon o obecních daních, zákon o pobytu cizinců na území České republiky, zákon o podpoře malého a středního podnikání, zákon o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky a další právní normy a vyhlášky.

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých službách cestovního ruchu a o změně občanského a živnostenského zákona. Tento zákon je jedním z postupových kroků sbližování čili implementace práva Evropské unie s právními předpisy České republiky. Harmonizace práva v oblasti cestovního ruchu se týká implementace směrnice č. 90/314/EHS z 13. 6. 1990 o souborných službách na cesty, prázdniny a zájezdy. Dotýká se ochrany spotřebitele a týká se především povinnosti státu zabezpečit garanci spotřebiteli v případě platební neschopnosti cestovní kanceláře. Zpracovatelem zákona je Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Zákon byl připraven ve spolupráci s příslušnými resorty, například s Ministerstvem financí České republiky (otázky pojištění cestovních kanceláří), Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky (otázky živnostenského podnikání), Českou asociací pojišťoven a profesními sdruženími cestovního ruchu. Zákon zabezpečuje nejen zvýšení ochrany zákazníka v případě úpadku cestovní kanceláře, ale též zkvalitnění služeb cestovních kanceláří. Jištění zákazníka je řešeno formou povinného pojištění cestovní kanceláře. Účinnost zákona je od 1. 10. 2000.

4.5.1 Orgány a organizace cestovního ruchu v České republice

Otázkami koordinace a řízení cestovního ruchu se v České republice zabývá několik hlavních orgánů a organizací, a to na úrovni centra a regionů. Tyto orgány a organizace lze rozdělit na subjekty státní správy a samosprávy, profesní sdružení, regionální a občanské sdružení.

Mezi orgány a organizace v oblasti státní správy se jedná o subjekty na úrovni centra nebo regionů.

K centrálním orgánům státní správy patří Ministerstvo pro místní rozvoj a další věcně příslušná ministerstva a orgány. Mezi regionální orgány státní správy se řadí okresní a krajské úřady.

Ministerstvo pro místní rozvoj je pověřeno podle kompetenčního zákona výkonem státní správy v oblasti cestovního ruchu, je mu též svěřena státní správa pro věci regionální politiky, politiky bydlení, stavebního řádu, investiční politiky a územního plánování. Otázkami koordinace a řízení cestovního ruchu se Ministerstvu pro místní rozvoj zabývá sekce cestovního ruchu, která zabezpečuje tvorbu legislativních norem pro cestovní ruch, tvorbu a realizaci koncepcí státní politiky cestovního ruchu, financování cestovního ruchu, kde je zpracován Státní program podpory cestovního ruchu, statistiku, aktivity související s členstvím České republiky v mezinárodních orgánech a organizacích a také agendu spojenou s realizací *zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v cestovním ruchu* (zákon, týkající se cestovních kancelářů). Koncepce rozvoje cestovního ruchu je zabezpečována v souladu s úkoly regionální politiky. *Zákon o podpoře regionálního rozvoje* je stěžejním dokumentem v oblasti regionální politiky. Právně upravuje podporu regionálnímu rozvoji a upravuje i působnost vyšších územních samosprávních celků, kterými jsou kraje. Koordinace regionálního rozvoje s potřebami rozvoje s potřebami rozvoje cestovního ruchu v České republice je nezbytná rovněž ve vazbě na finanční podporu Evropské unie, kdy se jedná zejména o předstrukturální fondy Evropské unie, ze kterých je spolufinancován například program zaměřený na zemědělství a venkov SAPARD. Další významnou aktivitou sekce cestovního ruchu Ministerstva pro

místní rozvoj je řízení podřízené organizace České centrály cestovního ruchu, která byla zřízena k 1. 4. 1993, plní obdobnou funkci jako centrály (turistické úřady) v jiných zemích. Hlavním posláním je zabezpečit státní propagaci cestovního ruchu v zahraničí, realizaci marketingu na světovém trhu cestovního ruchu v zahraničí, realizace marketingu na světovém trhu cestovního ruchu a podpora rozvoje cestovního ruchu v regionech České republiky. Její rozpočet je kolem 100 milionů korun českých, naproti tomu rozpočet v Polsku je 2 – 3 krát větší. K dalším státním orgánům zabývající se částečně cestovním ruchem patří Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo financí, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Český statistický úřad.

Nejvyšším zastupitelským orgánem, který se zabývá otázkami cestovního ruchu, je Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, v rámci tohoto orgánu existuje ještě Podvýbor pro obchod a cestovní ruch a Podvýbor pro propagaci České republiky v zahraničí. Tyto orgány jsou poradními a konzultačními orgány, se kterými Ministerstvo pro místní rozvoj a další resorty spolupracují zejména při tvorbě legislativních norem.

Regionální a občanské sdružení v cestovním ruchu

V České republice existuje několik regionálních sdružení cestovního ruchu, ve kterých jsou zastoupeny obce, města, podnikatelské a další subjekty. Sdružení spolupracují s orgány státní správy a samosprávy na úrovni centra, i na úrovni regionů. V České republice existují celorepubliková sdružení zaměřená na určitou oblast cestovního. Nejatraktivnějším občanským sdružením v oblasti cestovního ruchu je *Klub českých turistů*, který se podílí na značení a budování pěších turistických cest, cyklotras i v oblasti ubytovacích služeb.

K profesním sdružením cestovního ruchu patří oblast ubytovacích a stravovacích služeb, oblast informačních služeb, oblast dopravních služeb, oblast cestovních kanceláří a oblast kongresové turistiky.

Z hlediska cestovního ruchu je vrcholným orgánem cestovního ruchu Světová

organizace cestovního ruchu (UN WTO), která je mezivládní organizací, která vznikla přeměnou původní nevládní organizace International Union of Official Travel Organizations (Čertík a kol. 2001, s. 33 – 37).

4.6 Předpoklady cestovního ruchu

Jednou z hlavních otázek, kterými se zabývá geografie cestovního ruchu jsou předpoklady (podmínky či faktory), které ovlivňují existenci a rozvoj cestovního ruchu, jejich obecné zákonitosti i uplatnění v konkrétních oblastech a střediscích. Podmínky pro cestovní ruch se obvykle člení na předpoklady selektivní, lokalizační a realizační⁴.

Selektivní předpoklady cestovního ruchu mají základní předpoklady, kdy umožňují vybrat (výběr = selekce) ty oblasti či obyvatele, kteří mají nejlepší předpoklady pro účast na cestovním ruchu. Vyjadřují způsobilost společnosti dané oblasti či země podílet se na cestovním ruchu aktivně i pasivně, to znamená přijímat účastníky cestovního ruchu i stávat se jimi. Člení se různě, nejčastěji na předpoklady objektivní a subjektivní.

- **Objektivní předpoklady** zahrnují celý soubor faktorů ovlivňujících cestovní ruch v území. Patří mezi ně zejména politická a bezpečnostní stabilita státu – většina bezpečných států budou především státy západní, severní, střední a jižní Evropy, Kanadu, Spojené státy americké a americké středomoří. Nebezpečí ve vyspělých státech – například Španělsko, oblast Baskicka, kde se jedná o teroristickou organizaci ETA nebo dalším příkladem je v Severním Irsku teroristická organizace IRA. Mezi nebezpečné státy lze zařadit Súdán, Irák, Irán, Alžírsko, kde v těchto státech je problémem náboženský fundamentalismus, čili náboženská nesnášenlivost. Dále také ekonomická a životní úroveň jejich obyvatel – z hlediska ekonomického a životní úrovně jsou státy problémové, kam patří například Somálsko, Afghánistán, Albánie, Moldávie a Bělorusko, stav životního prostředí, jedná se především o aglomerace, velká průmyslová centra, oblasti s povrchovou těžbou a oblasti živelných katastrof, například zemětřesení.

⁴ Zeměpis Cestovního ruchu, z výkladu učitele cestovního ruchu Igora Chmelaře, září 2007

- **Subjektivní předpoklady** ovlivňují rozhodování lidí o účasti na cestovním ruchu. Jejich účast závisí na příslušnosti k sociální a profesní skupině, na rodinných poměrech, ale také na četných psychologických faktorech. Často v rozhodování hrají významnou roli módnost návštěvy určitého střediska nebo oblasti, vliv reklamy a propagace cestovních kanceláří nebo středisek cestovního ruchu, ale i znalost jazyků. Cestovního ruchu se nejčastěji účastní pracovně aktivní obyvatelé, pro ně je cestovní ruch zdrojem načerpání nových sil, dále cestují ti, kteří mají dostatek volna a to jsou studenti a důchodci. Účast dále závisí na počtu členů rodiny, vlastnictví auta nebo chaty. **Nejčastějšími účastníky** cestovního ruchu jsou příslušníci nejvyspělejších států, kterými jsou Japonci, Američani, Němci, Holanďané, Francouzi a Britové. Mezi **nejnavštěvovanější státy** patří Francie, Švédsko, USA, Itálie a Čína.

Lokalizační předpoklady umožňují umístění čili lokalizaci aktivit cestovního ruchu do určité oblasti či lokality. Jejich příznivé hodnoty určují místo, kde se cestovní ruch může rozvíjet. Dělí se na předpoklady **převážně přírodní** a **převážně kulturní**.

- **Přírodní předpoklady** cestovního ruchu přímo souvisejí s rozmanitostí přírodního prostředí na Zemi. Jsou výsledkem dlouhodobého vzájemného působení různých přírodních činitelů. Patří k nim zejména tvárnost zemského povrchu čili reliéf, nadmořská výška, poloha v rámci světadílu, poloha v určitém podnebném pásu, výskyt povrchových i podzemních vod, zastoupení rostlinstva a živočišstva. Nejvýznamnější oblasti cestovního ruchu vznikly v místech, kde se současně vyskytují příznivé hodnoty více než jednoho z přírodních činitelů. *Povrch* území výrazně ovlivňuje přitažlivost pro využití v cestovním ruchu. Nejlepší předpoklady mají zpravidla území s větší členitostí, se značnými výškovými rozdíly, s širokými výhledy. Zvláštní úlohu v cestovním ruchu mají nejatraktivnější formy reliéfu jako pískovcová nebo slepencová skalní města, sopečné jevy i doznívající sopečná činnost (činné i nečinné sopky, gejzíry) nebo krasové jevy (propasti, jeskyně, krasové prameny).

Podnebí (klíma) ovlivňuje celkový charakter denního, sezónního nebo

ročního průběhu počasí. Klimatické předpoklady konkrétné oblasti nebo střediska jsou dány především jeho polohou v některém z podnebných (klimatických) pásů.

Povrchové vody jsou významným předpokladem cestovního ruchu. Umožňují zejména koupání a různé vodní sporty, například sjíždění řek – rafting v Rakousku na řece Inn, Slovensku na řece Dunajec nebo v České republice na řekách Vltava, Metuje, Úpa nebo Lužnice. Řeky bohaté na peřeje jsou například v Norsku řeka Rauma. Zajímavé jsou vodopády, například ve Švýcarsku Rýnský vodopád nebo na Islandu Dettifoss, Godafoss a Gullfoss. Podzemní vody mají významnou úlohu v cestovním ruchu zvláště tam, kde se dostávají na zemský povrch v podobě minerálních nebo teplých (termálních) pramenů a jsou základem pro vznik lázní, například se jedná o Velké Losiny, Karlovy Vary, Jánské Lázně nebo Teplice. Radioaktivní prameny obsahující radioaktivní prvky ve formě solí a plynů jsou v Jáchymově a Německu – Branbach. Na některých místech (Nový Zéland, Island, USA) vytvářejí v podobě gejzírů výrazné turistické atraktivity.

Rostlinstvo ovlivňuje rovněž cestovní ruch. Rozmanitá vegetace (související s umístěním v podnebném pásu) doplňuje tvárnost krajiny, přitahuje turisty zvláště atmosférou, ať už jde o tropické lesy, lesy mírného pásu nebo polopouštní kaktusové porosty. Také rozmanitost *živočišstva*, zejména přítomnost velkých savců a ryb, ovlivňuje přitažlivost území pro turisty. Národní park Galapágy je významný faunou a flórou nebo dále z hlediska flóry je významný národní park Olympik, Everglades a park Sekvojí v Kalifornii. Dřívější vybíjení zvířat nahrazuje v současnosti zájem o pozorování a fotografování zvířat, o „lovy beze zbraní“. Fauna v cestovním ruchu se prosazuje lovem a rybolovem, zejména se jedná o přádání zájezdů na rybolov do Norska. Živočišstvo se v cestovním ruchu uplatňuje prostřednictvím chráněné lovné zvěře. Cesty turistů často vedou do národních parků Afriky, například národní park Amboseli, Serengety, Tsavo nebo Chitwan v Nepálu, zde se vyskytuje bengálský tygr.

- **Kulturní předpoklady** (kulturněhistorické) vyplývají z výsledků tvořivé

činnosti člověka a souvisejí s historickým vývojem území. Předmětem zájmů turistů jsou architektonické památky, muzea a galerie, architektonické lokality, technické památky, významné parky i památky lidové architektury. Mezi nejvýznamnější cíle cestovního ruchu patří proto kromě přírodně zajímavých území také města soustřeďující větší množství kulturních památek i jednotlivé kulturněhistorické lokality. Jako příklad můžeme uvést chrám svaté Barbory v Kutné hoře, Karlův most, Karlštejn, koncentrační tábory v Osvětimi, Dachau a Terezíně, Broumovský klášter, v Benátkách kostel svatého Marka, Louvre ve Francii, Vítězný oblouk v Paříži, Braniborská brána v Berlíně, Notre Dame v Paříži a v Remeši, katedrála v Toledu ve Španělsku, Národní galerie v Praze, Muzeum obuvi ve Zlíně, Zwinger v Německu ve Drážďanech, Prado v Madridu ve Španělsku, Ermitáž v Rusku v Petrohradu nebo v New Yorku Metropolitní muzeum of Art.

Filmové festivaly v Benátkách v Itálii od roku 1932 se koná nejstarší filmový festival, nejslavnější jsou festivaly ve Francii v Cennes, Španělsku - San Sebastian nebo Švýcarsku v Luganu nebo Locarnu.

Divadelní a operní budovy v Itálii v Miláně - La Scala, USA v New Yorku - Metropolitní opera, Rusko v Moskvě - Velké divadlo nebo v Petrohradě - Alexandrijské divadlo, Francie v Paříži - Pařížská opera, Rakousko ve Vídni - Vídeňská opera, Belgie v Bruselu - Národní opera, v České republice - Národní divadlo v Praze, Klicperovo divadlo v Hradci Králové, Divadlo Na provázku v Praze.

Skanzeny v České republice - Valašský skanzen v Rožnově pod Radhoštěm nebo Veselí kopec poblíž Hlinska, v Norsku u Lillehammeru nebo ve Švédsku - Stockholm.

Knihovny v České republice - klášter teplá nebo ve Žďáru nad Sázavou - muzeum knihy, vývoj písma, tisku a knižní kultury. V Itálii je to Vatikánská a Benátská knihovna, ve Francii v Paříži Národní knihovna.

Zájem poutají hudební, dramatické a folklórní festivaly v České republice ve

Strážnici je to folklorní festival, Jiráskův Hronov, čili amatérský divadelní festival nebo v Plzni folklorní festival. V Rakousku je to například Salzburský festival a Vídeňský hudební festival. Ve Francii divadelní festival Avignon.

Atraktivní scény v Číně v Pekingu je to Palác Lidu, v Austrálii v Sydney se jedná o Operu v Sydney nebo v Itálii ve Veroně arénu ve Veroně, každý rok se zde koná operní festival.

Realizační předpoklady mají dominantní postavení a to především v konečné fázi uskutečňování různých forem cestovního ruchu a umožňují uskutečnit (realizovat) nároky účastníků cestovního ruchu v oblastech (střediscích) s příznivými lokalizačními podmínkami. Umožňují dopravit se do těchto míst a využívat je k pobytu, rekreaci a k dalším aktivitám. Dělí se proto na **předpoklady dopravní** a **materiálně-technické**.

- **Dopravní předpoklady** patří mezi základní podmínky. O přitažlivosti území rozhoduje nejen možnost dopravního spojení, ale zejména hustota a kvalita dopravní sítě – čím je síť silnic, železnic, leteckých spojů hustší a její kvalita lepší, tím má oblast lepší předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Doprava je základní a hlavní služba, která rozhoduje o využití prostoru v cestovním ruchu a zajišťuje přepravu z místa bydliště do místa cestovního ruchu. Význam dopravy roste s její modernizací, dochází ke zvýšení kapacity, rychlosti dopravy, s kvalitou a poskytováním služeb, bezpečnosti, rozšiřování masovosti cestovního ruchu ve stále větších prostorových dimenzích. Potřeby dopravy podnítily vybudování náročných zařízení, například tunely, viadukty, mosty, které se sami staly atrakcí z hlediska cestovního ruchu. Přitažlivé jsou také provozy velkých letišť, přístavy či uměle vybudované vodní cesty. Doprava má ve vztahu k cestovnímu ruchu pozitivní a negativní rysy. K pozitivním patří snadné dosažení místa či objektu. Mezi negativní vlivy předimenzování zájmů o určitou oblast, například jeskyně Altamira ve Španělsku s proslulými malbami pravěkého člověka, kdy obrovský příval návštěvníků změnil natolik mikroklima, že v jejich prostorách začaly působit plísňe, zhoršování životního prostředí.

Železniční doprava pro potřeby cestovního ruchu funguje především v kontinentálním měřítku a patří k nejstarším druhům dopravy. V současné době se velmi modernizuje z hledisek potřeb cestovního ruchu, například vyhlídkové soupravy vlaků, které jsou zařazovány na tratě se zajímavými přírodními partiemi, například ve Švýcarsku jezdí Glacier Express nebo v Norsku Flambahn a speciální expresní spoje, například ve Francii TGV a Japonsku Šinkanzen. Objevuje se také provoz historických expresů, do této skupiny vlaků patří Orient Express, ve směru Istanbul – Paříž. Oblíbené jsou železnice v horských oblastech „zubačky“, kterými je možno se svézt na Slovensku ve Štrbském Plese, České republice – Tanvald, Harrachov a Švýcarsku – Jungfrauoch – Interbachen, jede pod vrchol Jungfrau 3161 m.n. m., je to nejvýše položená železnice v Evropě.

Automobilová doprava přispěla k masovému rozvoji cestovního ruchu a stala se vedoucím odvětvím dopravy, největší část připadá na individuální mototuristiku, především v domácím cestovním ruchu a víkendové rekreace. Hustotu a kvalitu silniční sítě rozšiřuje prostorovou pohyblivost automobilové dopravy. Silniční doprava kooperuje s vodní dopravou – trajekty – fjordy, mořské úžiny a průlivy. Mezi atraktivitu silniční dopravy patří v Německu neomezená rychlost po dálnici, tunely, například Mont Blanc – Francie – Itálie, Svatý Gothard ve Švýcarsku nebo Arberg – Spolkové země Voralbersko – Rakousko. Vysokohorské silnice, například ve směru Rakousko – Itálie – Brennerský průsmyk, dálnice mezi Innsbruckem a Bolzanem je nejvýše položená dálnice na světě.

Vodní doprava je vnitrozemská a uplatňuje se jako výletní, rekreační či okružní, kdy nejvíce jsou využívány alpská jezera, která mají atraktivní okolí, v České republice to je Máchovo jezero, v Maďarsku Balaton, Švýcarsku Ženevské a Curyšské jezero, Bodamské jezero, které patří Švýcarsku, Rakousku a Německu. Projížďky na lodích po řekách Vltava, Seina, Temže a Canal Grande v Benátkách. Umělé vodní nádrže po Lipně a Šíravě a delší trasy na lodích po řece Rýn, Nil a deltě Dunaje. Trajektová doprava – Francie – Velká Británie – Dover, Itálie – Korsika, nejvíce v Norsku na ostrově Lofoten, trajekty přes fjordy Oslofjord. Význam námořní dopravy

klesá, ale konkuruje komfortem, ale nemůže konkurovat rychlostí. Udržuje si určitou pozici ve vnitřních mořích, okružní plavby, které jsou spojeny s poznáváním atraktivních míst na pevnině. Velice atraktivní je plavba podél severního a severozápadního pobřeží Evropy.

Letecká doprava se prosazuje na velké vzdálenosti v kontinentálním měřítku, kdy dostupnost míst cestovního ruchu se zkracuje na minimální časovou dimenzi. Atraktivitou jsou vyhlídkové lety, Concord – vyhlídková letadla a návštěva letišť, například Ruzyně – Praha, Paříž – Charles de Gaulle, Frankfurt nad Mohanem, Mnichov, Londýn. Materiálně-technické předpoklady cestovního ruchu vyjadřují vybavení území ubytovacími, stravovacími, zábavními, sportovními a dalšími zařízeními, která uspokojují potřeby účastníků cestovního ruchu. Kapacita těchto zařízení je do jisté míry určující pro množství návštěvníků, kteří mohou dané území využít. Nejméně stejný význam jako existence zařízení má kvalita poskytovaných služeb včetně nových technologií v rezervaci, propagaci, organizaci (například hotelové řetězce). Nejlepší síť ubytovacích zařízení v Evropě má Francie, například Formule 1, Premier Class, Niut, Etap, Motel 6, Coralia a Velká Británie B a B (Bed and Braekfast). V České republice je poměrně hustá síť kempů. V současné době se stále více prosazují kritéria ochrany životního prostředí, kdy mimořádná koncentrace účastníků cestovního ruchu velmi narušuje kvalitu a hodnotu přírodních podmínek, ale i společenské podmínky, například jeskyně Lascaux ve Francii.

Cestovní ruch se stal významným společenským, kulturním a ekonomickým fenoménem především druhé poloviny 20. století. Lidé cestují ve stále větším měřítku, k čemuž přispívají změny v životním stylu, v rozvoji dopravy, v rozvoji komunikačních spojení a samozřejmě k tomu přispívají i změny v politickém a ekonomickém uspořádání světa. Význam cestovního ruchu bude pokračovat i ve 21. století v následujících sférách: osobní, která přináší nové poznatky, nezbytný odpočinek, ve sféře ekonomické, která má vliv na životní úroveň obyvatelstva, na zaměstnanost, na výši příjmů, na příliv devizových prostředků a ve sféře společensko-politické a mezinárodní, kde se jedná o zlepšování mezinárodních vztahů, poznávání cizích kultur.

5 KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ A DOLNOSLEZSKÉ VOJVODSTVÍ

5.1 Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj vyplňuje severovýchod Čech v povodí horního toku Labe. Rozlohou i počtem obyvatel se řadí na deváté místo mezi kraji České republiky. Jde o území bohaté na vodní zdroje s poměrně hustou sítí menších sídel (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79). Hranici kraje tvoří z více než jedné třetiny státní hranice s Polskem v délce asi 208 km. V rámci Evropské unie tvoří Královéhradecký kraj spolu se sousedním Libereckým a Pardubickým krajem územní jednotku NUTS II Severovýchod⁵. Posledním sousedem je kraj Středočeský. Krajská metropole Hradec Králové je od hlavního města Prahy vzdálená 112 km. Královéhradecký kraj je členěn na 5 okresů a 15 obvodů s rozšířenou působností a 35 obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

Na severu a severovýchodě se rozkládají pohoří Krkonoše a Orlické hory, které na jihu a jihozápadě přecházejí do úrodné Polabské nížiny. Obě pohoří od sebe odděluje Broumovský výběžek, geologicky i horopisně pestrý, který byl kdysi plochou pánví mezi dvěma pohořími a kde příroda vytvořila rozsáhlá skalní města - Teplické a Adršpašské skály, Broumovské stěny, Křížový vrch a Ostaš. Tato oblast patří mezi nejvydatnější a nej kvalitnější zásobárny pitné vody v České republice. Významnou část území tvoří krkonošské a orlické podhůří. Hlavními vodními toky jsou Labe a jeho přítoky Orlice a Metuje. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, jen okrajová část Broumovského výběžku k povodí Odry.

Území kraje je po provedené reformě státní správy od 1. 1. 2000 tvořeno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky. Je pátým krajem s nejvyšším podílem zemědělské a orné půdy, podíl lesních pozemků je osmý nejvyšší. Největší okres rozlohou je Trutnov, který tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje, za ním

⁵ <http://www.rada-severovychod.cz>, citace 20.9.2012

následuje s více než pětinou okres Rychnov nad Kněžnou a zbytek území se rovnoměrně, zhruba po 18 %, dělí mezi tři zbývající okresy. Více než pětinu rozlohy kraje tvořila v roce 2010 chráněná území. Na území se nachází Krkonošský národní park v okrese Trutnov, tři chráněné krajinné oblasti a 111 maloplošných chráněných oblastí. Mezi chráněné krajinné oblasti patří Broumovsko v okrese Náchod, Český ráj v okrese Jičín a území krajů Středočeského a Libereckého a Orlické hory v okrese Rychnov nad Kněžnou a území kraje Pardubického. V roce 2009 byla vyhlášena k 1. říjnu na území kraje nová národní přírodní památka Polické stěny v okrese Náchod.⁶

Ke konci roku 2010 měl Královéhradecký kraj celkem 554 803 obyvatel, což je 5,3 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s více než 163 tisíci obyvateli. Naopak populačně nejmenší s 79 152 obyvateli je okres Rychnov nad Kněžnou. Hustotou 117 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 134 osob. Na území kraje je celkem 448 obcí, z nichž k 31. 12. 2010 mělo 48 statut města a 10 statut městyse. Podíl městského obyvatelstva dosáhl celkem 67,6 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 94 318 obyvateli se strojírenským průmyslem, jedná se zejména o výrobu investičních celků, čili zařízení pro průmyslové závody a potravinářstvím. Tradici má výroba klavírů a fotomateriálu. Sídlí zde vysoké školy a kulturní zařízení (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79). Druhým největším městem s 30 819 obyvateli je město Trutnov. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce obyvatel v obcích do 500 obyvatel. V kraji činil tento podíl 12,8 % obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci dosáhl 1 238 osob. Královéhradecký kraj měl k 31. 12. 2010 stále nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let ze všech krajů (69,0 %) a zároveň měl nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (16,5 %) předstihl již Hlavní město Prahu. Stejně je tomu v porovnání s krajským průměrem v okresech Hradec Králové a Jičín. Nejvyšší podíl obyvatel do 14 let měly okresy Rychnov

⁶ <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>, citace 5.1.2013

nad Kněžnou a Náchod, nejvyšší podíl obyvatel ve věku 15–64 let byl v okrese Trutnov a ve věkové skupině nad 65 let v okrese Hradec Králové.⁷

Kraj má výborné předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu. Krkonoše patří k našim nejvyhledávanějším rekreačním oblastem a jsou centrem letní turistiky, zimních sportů a pobytové rekreace. Podstatná část Krkonoš byla pro jedinečné hodnoty vyhlášena národním parkem, prvním na území České republiky, který zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry. Významnou turistickou a lyžařskou oblastí je také i chráněná krajinná oblast Orlické hory. V chráněné krajinné oblasti Broumovsko patří k hodnotným přírodním partiím pískovcová skalní města Adršpašské a Teplické skály a Broumovské stěny a na Jičínsku to jsou Prachovské skály. Hojně je navštěvována zoologická zahrada ve Dvoře Králové nad Labem. Zájmu turistů se těší četné zámky. Babiččino údolí v Ratibořicích i městské památkové rezervace Hradec Králové, Jičín, Nové Město nad Metují a Josefov patří mezi významné kulturní památky. Nejrozsáhlejší vodní plocha východních Čech, přehradní nádrž Rozkoš se využívá k letní rekreaci (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79). Statistika cestovního ruchu je uvedena v Příloze č. 8.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako průmyslově-zemědělský. Průmysl je soustředěn do velkých měst, například strojírenství v Hradci Králové, tradici má textilní průmysl ve Dvoře Králové nad Labem, Trutnově a Náchodě, kde je soustředěn gumárenský průmysl. Intenzivní zemědělství je v oblasti Polabí, kde se pěstují náročnější obiloviny a cukrovka. Na rozsáhlých plochách se pěstuje řepka olejka, ve vyšších polohách píce a méně náročné obiloviny jako je žito a ječmen. Ovocnářství a pěstování zeleniny jsou též velmi významné, například na Jičínsku. V živočišné výrobě se uplatňuje chov skotu, drůbeže a prasat (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79).

Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se kraj v roce 2010 podílel pouze 4,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl 86,1 % republikového průměru a byl mezi kraji na čtvrté pozici. Podle výběrového šetření pracovních sil bylo v roce 2010

⁷ www.czso.cz, citace 5.1.2013

v hospodářství kraje zaměstnáno celkem zhruba 253,8 tisíc osob, z toho 30 % ve zpracovatelském průmyslu, 12 % ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách motorových vozidel, 9 % ve stavebnictví, 7,5 % v odvětví zdravotní a sociální péče, 7 % ve vzdělávání, 4 % v ubytování, stravování a pohostinství a 3,5 % v zemědělství a lesnictví. V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (pšenice, ječmen), řepky a kukuřice, významná je též produkce cukrovky a pěstování ovoce, zejména jablek, rybízu a višně. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. V průmyslu převažuje z odvětvového hlediska podle počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba motorových vozidel, výroba elektrických zařízení a textilní výroba. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků v roce 2010 činil 3,1 %. V roce 2010 se v kraji v 912 statisticky sledovaných hromadných ubytovacích zařízeních ubytovalo přes 804 tisíc hostů, z toho cca 208 tisíc ze zahraničí, převážně z Německa (necelá polovina), Polska a Nizozemska. Průměrná doba pobytu byla necelých pět dní. Většina těchto zařízení (70 procent) je soustředěna v okrese Trutnov, na jehož území leží Krkonoše. Při hranicích s Polskem se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Příhraniční obce na Trutnovsku, Náchodsku a zejména Rychnovsku jsou součástí Euroregionu Glacensis – pomezí Čech, Moravy a Kladska. Jeho účelem je podpora regionálního rozvoje, přeshraniční spolupráce a péče o kulturní dědictví na obou stranách státní hranice (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79). Euroregion Glacensis vznikl v roce 1995 jako jeden z euroregionů působících na polsko-českém příhraničním území⁸.

V rámci vzájemné spolupráce hejtman Královéhradeckého kraje Bc. Lubomír Franc se svým prvním náměstkem Otakarem Rumlem a se zástupci Euroregionu Glacensis navštívili 14. ledna 2013 maršálka Dolnoslezského vojvodství Rafala Jurkowlaniece. Na tomto společném setkání se řešily zajímavá témata česko-polské spolupráce. Královéhradecký kraj společně s Dolnoslezským vojvodstvím aktuálně připravují strategii integrované spolupráce, do které jsou zapojeni taky Euroregiony Glacensis a Nisa a další

⁸ <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>, citace 5.1.2013

kraje jako Liberecký, Pardubický a Olomoucký. Výsledkem tohoto projektu by měla být příprava založení nového Evropského seskupení pro územní spolupráci. Obě delegace zde jednaly o aktuálním postupu prací. Dalším významným tématem byla příprava aktualizace memoranda o vzájemné spolupráci při přípravě výstavby a rekonstrukce komunikací v česko-polském pohraničí. V neposlední řadě se jednalo také o letošním desátém výročí podpisu smlouvy o vzájemné spolupráci mezi Dolnoslezským vojvodstvím a Královéhradeckým krajem, která se datuje k 16. říjnu. Zástupci euroregionu představili praktické výsledky přeshraniční spolupráce. Proběhla také diskuse nad přípravou projektu „Náchod – Kudowa Zdrój - evropská města sportu“.⁹

V samém srdci Evropy leží region, který vznikl díky spolupráci Dolnoslezského vojvodství s kraji Královéhradeckým, Pardubickým a Libereckým. Na mapě připomíná svým tvarem společné hranice obrys lidského srdce. A tak jako srdce udržuje život v těle, činnost obyvatel všech čtyř krajů a jejich spolupráce rozvíjejí život celého regionu. Osídlení na obou stranách ovlivňovaly dějinné události. Obchodní stezky, stěhování národů či různé evropské války přinášely dobré i zlé lidem v Čechách i ve Slezsku. Dlouholetou sounáležitost připomínají nejen historické mapy, ale i třeba i pohádky našeho kraje.

... Až Krakonošovi přišlo podívat se tím směrem, co sluníčko vychází. Tam za pískovcovými skalami, co jsou kolem Broumova, na Kačenčiných horách, zahlédl dívku, jejímž půvabem byl i on sám překvapen.

*... Tou dívkou je sama Kačenka, princezna sousedních hor. Mladá a líbezná...“
(úryvek z pohádky „Kačenka a Krakonoš“)*

Dnešní spolupráce krajů na severovýchodě České republiky s Dolnoslezským vojvodstvím je vyústěním dlouholeté komunikace mezi sousedními regiony. Mezi kladné hodnoty patří skutečnost, že od roku 2003 mají uvedené české kraje s Dolnoslezským vojvodstvím podepsány dohody o spolupráci. Jednotlivé regiony řeší společné problémy a potřeby, jedná se zejména o oblast dopravy, životního prostředí a rozvoj regionů.

⁹ <http://www.euro-glacensis.cz/clanky-hejtman-kralovehradeckeho-kraje-se-zastupci-eurg-na-navsteve-u-marsalk-35b36b2891-vojvodstvi.html>, citace 10. 2. 2013

Nemalou roli je také skutečnost, že od 1. května 2004 jsou Polská i Česká republika členy Evropské unie. Nabízí se tedy využití společného potenciálu k řešení důležitých otázek prosazování společných priorit. Je nutné podotknout, že nezávisle na dohodách vedení krajů s Dolnoslezským vojvodstvím existují již několik let vzájemné kontakty řady subjektů, především na úrovni obecních samospráv, škol, kulturních i zájmových sdružení. *Důkazem dobré přeshraniční spolupráce jsou akce, při kterých lidé řeší společné problémy, společně se baví a veselí a při tom jim vůbec nevadí jazykové rozdíly* (Euroregion Glacensis – SV Čechy a Woj. Dolnoslezské, s. 1). Velký rozmach také zaznamenaly dobrovolné svazky obcí, v nichž se obce sdružují za účelem rozvoje svých území

K hlavním problémům kraje patří zastaralá a již zcela nevyhovující silniční síť. Řešení je v dostavbě dálnice z Prahy do Hradce Králové a výstavbě dálnice spojující Čechy s Polskem (Česká geografická společnost, 2003, s. 78-79). První plány dálnice D11 ve směru Praha – Hradec Králové – Trutnov – Polsko pocházejí z roku 1938, kdy se plánovalo s napojením na dálnici Vídeň – Wrocław, celý projekt ovšem zničila 2. světová válka. Plány z roku 1963 počítaly s koncem dálnice D11 na křižovatce s dálnicí D35. V roce 1978 byla zahájena stavba v úseku Praha – Jirny v délce 8,3 km a v šířce 34 m – počítá se totiž s budoucím zkapacitněním na 2 × 3 pruhy. V roce 1984 byl otevřen první úsek po výjezd 18. Dálnice D11 byla v roce 1985 dovedena do Sadské, výjezd 25 a v roce 1990 byl otevřen úsek do Poděbrad, výjezd 42. V prosinci 2005 byl uveden do provozu úsek z Dobšic, výjezd 50 do Chýště, výjezd 68, ovšem bez přímé návaznosti na hotové úseky a pouze v polovičním profilu. V prosinci 2006 se dálnice D11 otevřela až po výjezd 84 před Hradcem Králové. V prosinci 2008 přibyl na dálnici 2,7 km dlouhý úsek v polovičním profilu od Sedlic k provizornímu sjezdu u obce Práskačka. Tím se vyřešil průjezd tranzitní dopravy obcí Libišany. V listopadu 2009 zprovozněná stavba R35 Sedlice – Opatovice, která se na dálnici D11 napojuje v MÚK Sedlice, umožnila napojení na silnici I/37 u Opatovic nad Labem a tím přiblížila dálnici D11 zejména Pardubicím. V současnosti čeká D11/R11 na dostavbu zbývajících 69 km na polské hranice. Kolem Hradce Králové povede dálnice D11 společně s rychlostní komunikací R35 až k druhé dálniční křižovatce R35–D11, kde se rychlostní silnice R35 odpojí směrem na Liberec. Trasa dál povede přes Jaroměř a Trutnov na polské hranice, od Jaroměře už jen jako

rychlostní silnice R11, kde se napojí na plánovanou polskou dálnici A3 či rychlostní silnici S3. Na úsek Trutnov – hranice s Polskem v délce 21, 1 km je navrženo 30 mostů, z toho 10 velkých nad 100 metrů a 2 tunely, které jsou navrženy jako dvoutubusové v jednom směru a předpokládá se výstavba dvou oddělených tubusů ve vzdálenosti 21 metrů. V Polsku proběhla jednání na úrovni ministerstva dopravy o propojení dálnice D11, respektive rychlostní silnice R11 a polské A3 či S3 ve směru Královec-Lubawka. V roce 2002 a 2005 bylo při jednáních potvrzeno propojení dvou čtyřprudových komunikací. Současně byla dohodnuta příprava mezinárodní dohody o propojení obou komunikací. V prosinci 2004 byl schválen návrh ÚP VÚC Trutnovsko-Náchodsko. Na stavbu je zpracována technická studie a rozpracována dokumentace EIA. Další příprava je v současnosti pozastavena, pokračování závisí na výši finančních prostředků, které budou pro tuto stavbu poskytnuty¹⁰ (viz příloha č. 3)

Přes území České republiky je přístup k evropské silniční síti. Ovlivňuje to zeměpisná poloha. Z polského centra – Kladska mají turisté blíž do Prahy, Bratislavy, Vídně nebo Berlína až do hlavního města Polska Varšavy. Pro nejbližší období nejsou ve vládních dokumentech zahrnuty návrhy dopravních řešení, které by propojily český subregion s vnitrozemím a které by umožnily plynulou a bezpečnou jízdu autem. Z hlediska cestovního ruchu a s ním spojených služeb, které jsou hlavní rozvojovou oblastí má nedostatek nových komunikačních řešení negativní vliv na hospodářský rozvoj a aktivizaci regionu. Intenzivní tranzitní doprava, která se každým rokem zvyšuje zejména u nákladní dopravy, roste riziko dopravních nehod a také paralyzuje dopravu, především ve větších městech, zde jako příklad můžeme uvést Náchod a polské Klodsko. Samosprávy proto usilují o změnu nepříznivých ustanovení ve strategických vládních dokumentech. V systému těchto silnic tvořících dálnice A4, která patří do třetího transevropského dopravního koridoru, a rychlostní silnice S3, S5 a S8, schválený k realizaci, chybí ale významný prvek, a to prodloužení trasy S5 od Vratislavi směrem na Brno přes hraniční přechod Boboszów – Dolní Lipka. S ohledem na velký význam, který má realizace tohoto úseku trasy S5 pro jižní část Dolního Slezska a severovýchodní oblast České republiky, žádají samosprávy důrazně,

¹⁰ <http://www.ceskedalnice.cz/dalnice/d11>, citace 10. 2. 2013

aby tato trasa byla začleněna do realizačních plánů. Společně s jinými záměry o to také žádal maršálek Dolnoslezského vojvodství ve svém vyjádření ze dne 19. dubna. 2007, zastupitelstvo vojvodství, takzvaný Sejmik v usnesení číslo 10/99/07 ze dne 23. dubna, a také dolnoslezský vojvoda ve svém vyjádření ze dne 30. srpna 2007. Vstříc těmto záměrům bylo v rámci evropského projektu VIA REGIA, z iniciativy samosprávy Vratislavi, kladského okresu, maršálka Dolnoslezského vojvodství a vedení Pardubického kraje vydáno rozhodnutí o zpracování studií a analýz pro vymezení této trasy. V rámci společného projektu vznikl dokument „Dopravní vyhledávací studie pro koridor silnice S5 spojující III. panevropský dopravní koridor v oblasti Vratislavi s hraničním přechodem v Boboszwów“, který vymezuje dvě varianty rychlostní komunikace spojující Vratislav s Brnem. Mezi argumenty objevující se v požadavcích na státní správu podporující zahrnutí trasy S5 do vládních dokumentů patří zejména to, že tato trasa je nedílnou součástí platného územního plánu vojvodství, součástí systému základních státních komunikací první třídy v regionu, jejichž význam dalece přesahuje jeho území, uvedená trasa spojuje jižní, centrální a jihozápadní regiony Polska s jihem Evropy a středisky jako je Brno, Vídeň, Bratislava a Budapešť. Trasa S5 je zahrnuta v navrhovaném dopravním řešení mezinárodního dokumentu sjednaném v červnu roku 2006: „Územní studie česko-polského pohraničí“. Výstavba trasy je podmínkou k rozvoji a zlepšení konkurenceschopnosti celého dolnoslezského regionu, k výraznému zlepšení parametrů této druhé, vedle S3, hlavní dopravní osy vojvodství směrem na sever – jih, zkrátí dobu dopravy do zaměstnání ve vznikající velké průmyslové zóně na jihu Vratislavi, stejně jako ve Valbřišské speciální ekonomické zóně, v jejich podzónách Dzierżoniowě, Kladsku, Kudowě – Zdroji, Nowé Rudě a Ząbkowicích, Śląských, což bude mít pozitivní dopad na snížení míry nezaměstnanosti v příhraničních okresech a zlepšení životních podmínek obyvatel. Realizace trasy S5 by přispívala k širokému zpřístupnění přírodního a krajinného bohatství, lázeňského potenciálu, který je největším v zemi. Tato silnice výrazně zlepší velmi špatné podmínky pro odvoz těžných skalních surovin z území vratislavského, dzierżoniowského, kladského a ząbkowického okresu, které jsou nezbytné pro modernizaci železničních tratí a výstavbu dálnic v Polsku a zahraničí. Realizace trasy v jejím novém koridoru výrazně zlepší bezpečnost na stávající trase komunikace číslo 8 Vratislav – Kladsko a číslo 33 Kladsko – Boboszwów. Podle zprávy Generálního ředitelství silnic a dálnic o stavu bezpečnosti, šest

nejvíce nebezpečných úseků z dvaceti pěti míst na silnicích první třídy dolnoslezského vojvodství se nachází na výše uvedeném úseku Vratislav – Kladsko. Odstrašující jsou zde trendy růstu dopravních nehod. Narostlo ohrožení uživatelů stávající komunikace a občanů z hustě obydlených míst, nacházejících se této trase, je to ovlivněno i stálým nárůstem dopravy, což mimo jiné potvrzují údaje o sedminásobném zvýšení provozu nákladních vozidel v období 2000 – 2005. Zlepšení dopravy na trase Vratislav – Brno, kde bude napojena na systém českých dálnic. Pokud bude od výstavby prodloužení trasy S5 ke státní hranici a jejího napojení na systém hlavních silnic na české straně odstoupeno, znamená to, že stávající stav komunikací první třídy v jižní části dolnoslezského vojvodství bude přetrvávat a dojde k marginalizaci tohoto regionu výroby a služeb, cestovního ruchu a lázeňství. Tím také ke ztrátě konkurenceschopnosti a zániku rozvojových podniků jak pro Dolní Slezsko, tak pro severní a centrální regiony Polska. Současně budou přetrvávat potíže s jejich napojením na Českou republiku a Rakousko a balkánské země (Euroregion Glacensis, zpravodaj 1/2009).

5.1.1 Orlické hory a podhůří, Broumovsko

Téměř 50 km dlouhé pásmo Orlických hor, rozkládajících se z Náchodska až k Lanškrounsku, lemují ještě rozsáhlejší podhůří. Zatímco vlastní hory buduje krystalinikum, podhůří už tvoří převážně měkčí horniny svrchní křídly. Hlavní hřeben, který přechází na naše území z polského Kladska, vystupuje nejvýše Velkou Deštnou (1115 m n. m.). Ještě Suchý vrch daleko na jihu dosahuje 995 metrů. Na 200 km² nejvyšších dobře zalesněných partií náleží do Chráněné krajinné oblasti Orlické hory. *Nejvýznamnějším zimním střediskem je Deštné v Orlických horách.* V jeho dobře vybaveném lyžařském areálu bývá i dostatek sněhu. Dalším místem sportu a rekreace je *Rokytnice v Orlických horách s místní částí Říčky pod Zakletým* s nadmořskou výškou 991 metrů.

V podhůří Orlických hor nalezneme řadu přitažlivých měst jako je například *Náchod* s 21 000 obyvateli se zámekem, bývalými lázněmi Běloves a s důležitým přechodem do Kladska. V jeho lze navštívit *Červený Kostelec* a Jiráskův rodný *Hronov*, rovněž s minerálními prameny. Rekreační středisko na vodní nádrži Rozkoš a Babiččino údolí na

řece Úpě s památkami na spisovatelku Boženu Němcovou se nacházejí u *České Skalice*. Nedaleko leží Nové Město nad Metují s 11 000 obyvateli s renesančním náměstím a zámek. Za návštěvu stojí i barokní zámek se zahradou v *Opočně*. Poblíž se nachází *Dobruška* F. L. Věka. Muzeem Orlických hor s galerií a zámek nalezneme v *Rychnově nad Kněžnou*. Na Divoké Orlici poblíž vodní nádrže Pastviny je posledním městem podhůří moravský *Lanškroun*. Do oblasti Orlických hor se zahrnuje i *Broumovsko*, ležící na severu se stejnojmennou chráněnou krajinnou oblastí, rozkládající se na ploše 410 km² a zřízenou v roce 1991. Jeho členitá vrchovina vytváří mezihoří, typickou přechodnou oblast mezi Krkonošemi, Orlickými horami a Kladskem. Na západě ji lemují Jestřebí hory s nejvyšší horou *Žaltman* vysokou 739 metrů, na východě to jsou starší vulkanity Javořích hor s nejvyšším vrcholem *Ruprechtický Špičák*, ležící vysoký 881 metrů nad Broumovskou kotlinou, kterou odvodňuje řeka Stěna do Kladské Nisy. Osou Polické pánve je řeka Metuje, která pod Náchodem vytváří hluboké údolí, u Jaroměře se vlévá do Labe. Turisticky atraktivní jsou pískovcová skalní města *Adršpašsko-teplické skály* a *Broumovské stěny*. Pozoruhodné je také město *Broumov* s benediktinským klášterem. (Česká geografická společnost, 1999, s. 50).

5.1.2 Turistické atrakce v české části Kladska

5.1.2.1 Zámky a hrady

Náchod – národní kulturní památka od roku 2008. Dnešní podoba zámku pochází z přelomu 16. a 17. století, v tomto období došlo k renesančním a raně barokním úpravám. Tento rozsáhlý komplex, který má pět nádvoří dominuje městu. Návštěvníci si mohou vybrat ze dvou prohlídkových okruhů. První tvoří Piccolominská expozice s interiéry ze 17. a 18. století, kdy Náchod vlastnil císařský vojevůdce Ottavio Piccolomini. Interiéry zdobí štuková výzdoba reprezentativních prostor, soubor bruselských tapisérií, sbírka květinových a loveckých zátiší, grafiky, portrétní galerie a část nejstaršího fondu zámecké knihovny. Nachází se zde např. Španělský sál, Kuřácký salon, Císařský salon a Kuchyně Smiřických. Druhý okruh tvoří Salóny II. Zámeckého patra, veřejnosti byl otevřen v roce 2002. Nabízí prostory s malovanými trámovými stropy z poloviny 17. a 18. století, kolekci obrazů – např.

podobizny, krajinomalby, zátiší, grafiky, městské veduty a mobiliář. Prohlédnout si zde lze např. prostory Velkého sálu, Salon s krajinomalbou, Rohový salon, Salon s vedutami a prostory západního křídla expozice¹¹.

Nové Město nad Metují – zámek je umístěn v západním rohu náměstí a je národní kulturní památkou. Zámek byl původně postaven jako pozdně gotický hrad a měl sloužit k ochraně města. Uvádí se, že základní kámen hradu a budoucího města položil majitel panství Jan Černčický z Kácova 10. srpna 1501. Novoměstský zámek si jako své rodinné sídlo koupil Josef Bartoň v roce 1908, dědeček dnešního majitele a zámek prošel přestavbou, kterou provedli architekti Dušan Jurkovič a Pavel Janák. Zámek se stal moderním sídlem vyzdobeným předními českými umělci 1. poloviny 20. století ve stylech secese, art deco, kubismu a funkcionalismu. Dochovaná výzdoba z období renesance a baroka byla restaurována. Součástí objektu je zámecká zahrada s dřevěným krytým mostem¹².

Ratibořice – je národní kulturní památkou. Zámek a Babiččino údolí jsou spojeny s Boženou Němcovou a jejím románem Babička. Petr Biron, vévoda Kuronský a Zaháňský koupil v roce 1792 Náchodské panství, po jeho smrti v roce 1800 zdědila Náchod a Ratibořice vévodova nejstarší dcera Kateřina Frederika Vilemína Benigna, vévodkyně Zaháňská a princezna Kuronská, která zámek nechala přebudovat v klasicistním a empírovém stylu. Poblíž zámku byl založen přírodně krajinářský park, který se rozšířil na celé údolí řeky Úpy. Dále byl postaven palmový skleník a lovecký pavilon. Zámek navštívila řada významných osobností, například ruský car Alexander I., rakouský kancléř a kníže Klemens Matternich. V zámku se necházejí pozoruhodné obrazové kolekce, porcelán, sklo, grafika a nábytkové sestavy z 19. století¹³.

Vízmburk – zřícenina hradu postaveného z místní bílé opuky, proto Vízmburk, stojí v lesích nad řekou Úpou. Archeologický výzkum provedl s kolektivem PhDr. Antonín Hejna,

¹¹ <http://www.zameknachod.cz/>, citace 12.2.2013

¹² <http://www.zameknm.cz/cs/historie-zamek-nove-mesto-nad-metuji>, citace 12.2.2013

¹³ <http://www.zamek-ratiborice.cz/historie/>, citace 12.2.2013

CSc. Akademik se domníval, že na místě najde pouze skromné zbytky hradeb, možná i věže, ale postupně se ukázalo, že se jedná o jeden z největších hradních nálezů s evropským významem. Zajímavé jsou hlavně koncerty a šermířská vystoupení. Průvodkyně jsou oblečeny do dobových krojů. Tak skončil v lese kdysi senzační nález, který byl prohlášen za archeologickou památku první kategorie. Je přístupný od silnice Červený Kostelec - Rtyně, automobil lze zaparkovat u Devíti křížů. Stojí zde také pomník devítinásobného zločinu, kde měli zabít vízburského pána Heřmana a jeho zbrojnoše¹⁴.

5.1.2.2 Opevnění

Dělostřelecká tvrz Dobrošov (1937 – 1938) – je národní kulturní památkou, která byla umístěna na vysokém pahorku nad Náchodem. Před druhou světovou válkou rozhodla tehdejší československá vláda o vybudování této pohraniční pevnosti proti nacistickému Německu. Do září 1938 bylo vybudováno podzemí dlouhé necelé 2 km spojovacích chodeb a 0,75 km sálů. Na povrchu se nacházejí tři objekty – pěchotní sruby Můstek a Jeřáb a dělostřelecký srub Zelený. Návštěvníci mohou navštívit výstavní síň v provozním areálu, tvrzové objekty s podzemními kasárnami a naučnou stezku¹⁵.

Pěchotní srub Březinka – je železobetonová pevnostní stavba z roku 1937, která je součástí linie pohraničního opevnění Československé republiky na obranu proti nacistickému Německu. Jako jediný v regionu byl od roku 1989 zrekonstruován, veřejnosti je přístupný každou sobotu od dubna do října a v době letních prázdnin (červenec, srpen) každý den. Ke srubu je možno se projít po zelené turistické značce od Dobrošova nebo od hotelu Bonato v Náchodě v Bělovsi¹⁶.

Pevnost Josefov – byla založena v roce 1780 rakouským císařem Josefem II. a dokončena roku 1787. Jejím hlavním úkolem bylo chránit severní hranice rakouské říše.

¹⁴ <http://www.novinky.cz/vase-zpravy/kralovehradecky-kraj/nachod/1297-6852-vizmburk--utajene-vychodoceske-pompeje.html>, citace 12.1.2013

¹⁵ <http://www.pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/strana.htm>, citace 12.2.2013

¹⁶ <http://www.mestonachod.cz/virtualni-prohlidka/22/>, citace 12.2.2013

Byla také obrovskou zbrojnicí, skladištěm střelného prachu, zásob potravin a poskytovala bezpečný úkryt vojákům a civilistům. Za největší současnou hodnotu pevnosti se považuje zachování relativně nepoškozeného architektonického a urbanistického celku z konce 18. století. Podzemní obranný systém pevnosti je unikátním přístupným technickým dílem. Délka prohlídkové trasy je cca 1 km a do obytných kasemat je nutné sejít a vystoupat 42 schodů¹⁷.

5.1.2.3 Církevní památky

Benediktinský klášter v Broumově (národní kulturní památka) - přestavba klášterních budov do současné podoby byla provedena podle návrhů Kryštofa Dientzenhofera a K. I. Dientzenhofera v 18. stol. v barokním slohu. Velký význam pro opatství mělo klášterní školství, které zde bylo zřízeno před husitskými válkami. Vznikla zde slavná benediktinská klášterní škola, později gymnázium. Mezi významné absolventy školy patří např. první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, proslulý dějepisec P. Bohuslav Balbín, vlastenecký kněz P. Josef Regner Havlovický a rodák z nedalekého Hronova Alois Jirásek a ministr financí 1. Československé vlády Alois Rašín. Nejvýznamnějšími prostory jsou interiér klášterního kostela a sakristie, refektář a vzácně dochovaná klášterní knihovna, která obsahuje cca 17 000 svazků. Klášter je samostatným subjektem a opatství je administrováno z Prahy¹⁸.

Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují – klášter vznikl na počátku 13. století., byl několikrát vypálen a přestavován. Při přestavbě zde byla objevena freska Kristovy hlavy z roku 1300, portálek a sanktuář. Součástí klášterního komplexu je kostel Nanebevzetí Panny Marie založený v letech 1253 – 1278. V současné době slouží prostory kláštera jako byty a skladové prostory, které jsou z větší části nepřístupné. Kostel je přístupný pouze v době Bohoslužeb¹⁹.

Broumovská skupina kostelů – jsou považovány za barokní perly regionu postavené podle plánů Kryštofa Dientzenhofera a jeho syna Kiliána Ignáce na počátku 18. století

¹⁷ http://www.pevnostjosefov.cz/?page_id=418&lang=cz, citace 12.2.2013

¹⁸ <http://www.klaster-broumov.cz/component/content/article/25-obecne/83-klater-broumov>, citace 13.2.2013

¹⁹ <http://rmn.wz.cz/Muzeum-mesta-Police-nad-Metuji.html>, citace 13.2.2013

a každý kostel je architektonickým skvostem. Každoročně, v období od července do září se v nich koná hudební festival „Za poklady Broumovska“. Do „broumovské skupiny kostelů“ patří: Kostel sv. Prokopa v Bezděkově nad Metují, Kostel sv. Máří Magdaleny v Božanově, Kostel sv. Václava v Broumově, Kostel Všech svatých v Heřmánkovicích, Kaple Panny Marie na Hvězdě, Kostel sv. Barbory v Otovicích, Kostel sv. Jakuba Většího v Ruprechticích, Kostel sv. Markéty v Šonově, Kostel sv. Michaela ve Verněřovicích, Kostel sv. Anny ve Vižňově²⁰.

Dřevěný kostel Panny Marie v Broumově (národní kulturní památka) – nejstarší dřevěná sakrální stavba na území České republiky ale i ve střední Evropě. Kostel vznikl ve 13. století, poté byl vypálen husity a znovu postaven v roce 1459. V ochozu jsou zavěšeny desky s kronikářskými zápisy z let 1542 – 1847 (dnes už pouze kopie). Pro veřejnost je otevřen v období červenec – srpen a vede zde zelená turistická značka ve směru Broumov – Broumovské stěny²¹.

Dřevěný kostel sv. Jana Křtitele ve Slavoňově – unikátní dřevěný kostel, jeden z nejstarších v Čechách. Původně zasvěcen sv. Martinovi, ale od svého vzniku slouží křtům a bohoslužbám. Interiér zdobí dřevěné kazety s figurálními malbami, sochy sv. Cyrila a Metoděje, kazatelna a oltář. Vedle kostela stojí zvonice se třemi zvony, nejstarší pochází z roku 1561. Za záchranu kostela v době socialismu se zasloužil místní kostelník Václav Suchánek²².

Dřevěná zvonice a kostel sv. Jana Křtitele ve Rtyni v Podkrkonoší – starobylá zvonice je 30 metrů vysoká a pochází z roku 1952. Její stavitel není znám, na zděném základě uvnitř jsou umístěny tři zvony. Patří mezi nejceněnější české dřevěné zvonice, je největší a

²⁰ <http://www.broumovsko.cz/cz/kostely-na-broumovsku/broumovska-skupina-kostelu>, citace 13.2.2013

²¹ <http://www.turistika.cz/mista/broumov-dreveny-kostel-sv-panny-marie>, citace 13.2.2013

²² <http://www.turistik.cz/cz/kraje/kralovehradecky-kraj/okres-nachod/slavonov/kostel-sv-jana-krtitele-slavonov/>, citace 13.2.2013

nejhodnotnější stavbou tohoto druhu v kraji. Kostel sv. Jana Křtitele byl postaven v ranně barokním slohu a nachází se v něm dvě sakristie - jižní a severní²³.

Kaple Hvězda v Broumovských stěnách – byla postavena podle návrhu Kiliána Ignáce Dientzenhofera v roce 1733. Věžička se podobá lucerně a špice kaple je zakončena zlatou hvězdou. Interiér je vybaven zařízením z druhé poloviny 19. století. V blízkosti kaple se nachází turistická dřevěná chata s možností občerstvení. Terasa chaty a vyhlídka u kaple poskytují nádherný výhled na Broumovsko a hraniční pásmo Javořích hor²⁴.

Kostel sv. Mikuláše v Jaroměři – vznikl na počátku 14. století a byl součástí městského opevnění. Kostel původně nebyval tak vysoký, dnešní podoba je z doby Jagellonské a je barokně vyzdoben, sestává se ze tří lodí. V suterénu je krypta s mumii jaroměřských měšťanů, která je jednou ročně otvírána. Za povšimnutí stojí soška sv. Mikuláše od Matyáše Bernarda Brauna, oltář sv. Mikuláše od jaroměřského rodáka Martina Krupky a sousoší Největší Trojice. Tento kostel patří k nejvýznamnějším gotických památek v Čechách²⁵.

Poutní místo v Malých Svatoňovicích – nachází se zde Kostel zasvěcený sedmi radostem Panny Marie vybudovaný v barokním venkovském stylu, postavený nedaleko kapličky se studánkou – stavba známá pověstí o zázračném uzdravení nemocných. V roce 1983 byla v nedalekém „Mariánském sadu“ vybudována křížová cesta se čtrnácti dřevěnými kříži, kde jsou vyobrazeny jednotlivá zastavení křížové cesty Ježíše Krista²⁶.

²³ <http://zajimavosti.infocesko.cz/content/clanek.aspx?clanekid=3807&lid=1>, citace 13.2.2013

²⁴ <http://orlickehory.webz.cz/obr2.htm>, citace 13.2.2013

²⁵ <http://www.hrady.cz/index.php?OID=4955>, citace 13.2.2013

²⁶ http://www.malesvatonovice.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=76&Itemid=105, citace 13.2.2013

5.1.2.4 Muzea a galerie

První vojensko-historické muzeum M. Frosta v Jaroměři – sbírka předmětů Miroslava Frosta je spojena s historií rakousko-uherské armády a událostmi 1. a 2. světové války až po současnost (např. I. svět. válka, v Perském zálivu a v Bosně, Lidice a Ležáky a také exponáty jiných států). Expozice je rozmístěna do dvou pater sýpky o celkové ploše 1500 m².²⁷

Železniční muzeum a výtopna v Jaroměři – výtopna parních lokomotiv je více než 100 let stará a připomíná atmosféru doby, kdy železnici vládla pára. V expozici návštěvníci najdou osm parních lokomotiv, nejstarší je z roku 1873. Za shlédnutí stojí také unikátní ozubnicová lokomotiva z roku 1901, která jezdila ve směru Tanvald – Kořenov, elektrická akumulátorová lokomotiva Ringhoffer vyrobená roku 1916 a inspektorská autodrezína TATRA a mnoho dalších²⁸.

Městské muzeum v Jaroměři – bylo založeno v roce 1883 a nyní sídlí v budově bývalého obchodního domu A. Wenkeho a syna, bylo postaveno podle návrhů slavného architekta Josefa Gočára a jelikož patří k významným památkám moderní evropské architektury, je památkově chráněno. Najdete zde stálou galerii jaroměřských rodáků – výtvarníků Josefa Šímy, Josefa Wagnera a Otakara Španiela²⁹.

Muzeum v radnici v Josefově – nachází se v prvním patře bývalé josefovské radnice a bylo postaveno v 19. století v novorenesančním slohu. V expozici mohou návštěvníci nahlédnout do historie jaroměřsko-josefovského souměstí. Zajímavostí je monokl, jedná se o tisíc let starou loď a předměty vztahující se k pevnosti (maketa středověkého města Jaroměře, gotická oltářní deska)³⁰.

²⁷ <http://www.muzeum.hradecko.com/exponaty.htm>, citace 13.2.2013

²⁸ <http://www.spolecnost-zeleznicni.cz/>, citace 13.2.2012

²⁹ <http://www.muzeumjaromer.cz/historie.htm>, citace 13.2.2012

³⁰ <http://www.josefov-jaromer.cz/mestske-muzeum-josefov.php>, citace 13.2.2012

Uměleckoprůmyslové museum – Muzeum textilu v České Skalici – jedná se o muzeum, které je jako jediné v České republice zaměřené na historii textilní výroby. Nachází se v areálu bývalého kláštera voršilek v České Skalici, který je památkově chráněn. V expozici jsou umístěny předměty z českých zemí i ze zahraničí a dokumentují vývoj textilnictví – především textilního tisku. Expozice je věnována vývoji rukodělné textilní výroby a spolupráci textilních tiskáren s výtvarníky M. Alšem, J. Trnkou, J. Čapkem a F. Kyselou a její součástí je tkalcovský stav, válcový tiskařský stroj, deskový potiskovací stroj perotina a rytce tiskacích válců. Mezi vzácné předměty patří tkaniny domorodých obyvatel Súdánu a Senegalu a fragmenty textilií Koptů³¹.

Městské muzeum v Novém Město nad Metují – nachází se v dělostřelecké baště z 16. století. V přízemí je umístěna expozice barokní lékárny Milosrdných bratří, Měšťanský betlém Jarmily Haldové a předměty z depozitáře. V poschodí je umístěna historická a přírodovědná expozice, sál řemesel a nově zřízenou expozici PRIMEK, která obsahuje desítky typů náramkových hodinek, hodin a budíků značky PRIM³².

Galerie Zázvorka v Novém Městě nad Metují – je umístěna v budově bývalého městského vězení. Návštěvníci mají možnost vidět v přízemí lapidárium a hladomornu, v prvním patře jsou rozmístěna výtvarná díla novoměstských rodáků a významných zdejších osobností. Lze odsud vystoupit na Věž Zázvorku a rozhlédnout se po okolí. V podkroví se konají několikrát do roka výstavy³³.

Dům číslo popisné 18 na Masarykově náměstí v Náchodě - Expozice Regionálního muzea v Náchodě zachycuje dějiny Náchoda a jeho okolí od pravěku až po současnost (rok 2000). Regionální historie, reprezentovaná nejen dobovými věcmi, ale i sedmi dioramaty s dvaceti šesti figurínami, se zde prolíná s dějinami celého českého národa. Návštěvníci se mohou seznámit s každodenními rituály pravěké ženy, poznat lužickou, keltskou

³¹ <http://www.upm.cz/index.php?page=174&language=cz&id=7>, citace 13.2.2013

³² http://www.infocentrum-nmmn.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=318&Itemid=184, citace 13.2.2013

³³ http://www.infocentrum-nmmn.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=320&Itemid=183, citace 13.2.2013

i germánskou keramiku a sledovat, kudy putovali Langobardi při své pouti za velkého stěhování národů. V části věnované středověku se ponořit do dobrodružství zakládání nových hradů, vyměřování městských ulic a výstavby kostelů. Nechybí ani ukázka husitských zbraní. V 16. Století nahlédnout do kolorovaných biblí a být svědky rozvoje renesančního Náchoda za pánů ze Smiřic, jednoho z nejznámějších českých šlechtických rodů. Společně s jeho posledním mužským členem zažít počátek třicetileté války, která přinesla náchodskému panství změnu majitele. Také lze vidět rozdíl mezi renesančním kavalírem z Itálie a naverbovaným náchodským vojákem. V druhém patře se návštěvníkovi nejprve nabízí pohled na každodenní život v 17. a 18. století, který byl vyplněn nejen starostmi o přežití (během válek a častých požárů), ale i zbožností a prací. Na základě vystavených exponátů můžou návštěvníci hádat, jakému cechu jednotlivé předměty patřily a k čemu se používaly. Za vlády Marie Terezie se na náchodském panství proháněl generál Laudon se svými pandury i Antonín Nývlt s nespokojenými sedláky. Prohlédnout si lze i střevíčky, které nosila Kateřina Vilemína Zaháňská, žena, která úspěšně brojila proti Napoleonovi a která natolik zaujala Boženu Němcovou, že ji zvěčnila ve své Babičce. Společně s velkou spisovatelkou se připomene další velikán české literatury, hronovský rodák Alois Jirásek a několik dalších náchodských obrozeneckých buditelů. Návštěvníci se seznámí se s kněžnou Idou z německého šlechtického rodu Schaumburg-Lippe (rod v Náchodě v letech 1842-1945), jejíž jméno proslavilo po celé zemi kyselku z nedalekých Lázní Běloves. Za povšimnutí stojí velký model představující město na počátku 19. století. Při pohledu z okna budete moci srovnávat, k jakým změnám v Náchodě došlo za „pouhých“ 200 let. Polní myslivec připomíná válku z r. 1866 a sednice s rodinou vyrábějící plátno za život obyčejných lidí ve zdejším podhůří. Poslední sál je věnován nejnovějším dějinám. Rozmach textilnictví i kulturního a sportovního života v Náchodě na počátku 20. století. Legionáři představí bojiště první světové války. Na fotografiích si lze prohlédnout, jak tehdejší náchodský starosta JUDr. Čížek oznamuje z okna secesního hotelu Beránek vznik Československa. V meziválečném období zahlédnete kromě architektury ve stylu art-deco i blížící se nebezpečí ze strany sousedního Německa. Poslední místnosti dominuje 12 m dlouhý model uzávěry v Bělovsi jako ukázka důmyslného československého opevnění. Přípomínkou na druhou světovou válku jsou nejen postavy úzce s ní související (např. vězen z koncentračního tábora), ale i zmapování událostí z 9. května 1945 v Náchodě, o nichž píše Josef Škvorecký ve své knize Zbabělci. Dobu komunismu

zachycuje především „budování socialismu“ na Náchodsku. Na závěrečném panelu se představuje období po roce 1989, které uzavírá otevření stávající expozice 4. října 2000.

Galerie výtvarného umění v Náchodě – Galerie byla založena v lednu roku 1966 jako Okresní. Téhož roku jí byl převeden umělecký fond někdejší Městské obrazárny. Okresní galerie výtvarného umění v Náchodě získala sídlo v horním patře zámku. Avšak roku 1972 v souvislosti s rekonstrukcí zámeckého areálu o výstavní prostory přišla. V letech 1978 až 1983 byla přestavěna podle projektu ing. arch. Josefa Wagnera tak, aby vyhovovala potřebám galerie. Otevřena byla v listopadu roku 1983. V druhé polovině 90. let byly výstavní prostory nově osvětleny a získaly tak špičkové parametry. S přechodem zřizovatelské funkce na Ministerstvo kultury České republiky, přijala galerie roku 1991 název Státní galerie výtvarného umění v Náchodě. Od června 2001 ji zřizuje Krajský úřad Královéhradeckého kraje v Hradci Králové. Mezi léty 1979 a 2002 byla provozována Malá výstavní síň na náchodském náměstí, ve které se uskutečnilo mnoho zajímavých výstav. Z důvodu výpovědi vlastníka domu musela být síň opuštěna. Jízdárna Galerie výtvarného umění v Náchodě je členem Rady galerií České republiky a patří k nejpůsobivějším výstavním sálům v Čechách. Nabízí stálou expozici ruského malířství 19. a počátku 20. století a také putovní výstavy. Výstavní prostory i hygienické zázemí jsou řešeny bezbariérově³⁴.

Police nad Metují - Muzeum stavebnic Merkur - snad každý, když uslyší slovo MERKUR, si vzpomene na planetu naší sluneční soustavy, ale většina snad i na nejznámější českou hračku stejného názvu. Merkur je názvem vláčeků a kovové stavebnice, která vznikla počátkem minulého století v Polici nad Metují. Počátky jsou datovány k roku 1920, kdy pan Jaroslav Vanel založil firmu Inventor. Dnes již těžko zjistíme, zda to byla jeho myšlenka nebo zda byl inspirován vzorem jiné stavebnice. Původně byly kovové díly stavebnice Inventor navzájem spojovány kovovými háčky, podobný systém, jaký se dnes používá u stavebního lešení „haki“. Kovová stavebnice pod názvem Inventor nepřežila, přesto se tento název v Polici užívá a zlidověl. V roce 1925 přechází výrobce na nový systém, který se zachoval

³⁴ <http://www.gvun.cz/galerie.php?zobrazit=historie>, citace 19.1.2013

v nezměněné podobě až dodnes. Kovové části stavebnice jsou již spojovány šroubky a matičkami velikosti M 3,5. Tímto krokem se stavebnice velmi přiblížila reálnému konstruování a umožnila tak větší možnosti pro hru a tvořivou práci dětí. S přechodem na nový systém byla pro stavebnici registrována nová ochranná známka - Merkur, pod kterou byla prodávána. Další kapitolou historie firmy se stal vstup Ing. Jaromíra Kříže, kterému se podařilo zachránit tak nejznámější českou hračku. Zájem o koupi projevila i firma Meccano z Francie, která chtěla Merkur odkoupit jen proto, aby se zbavila největšího konkurenta. Mnoho nechybělo a stavebnice Merkur mohla skončit navždy jen ve vzpomínkách. To se bohudík nestalo a tak Merkur žije, dál se rozvíjí do ucelených řad malých a velkých stavebnic a úspěšně proniká na trhy tuzemské i zahraniční. Každý rok přichází firma na trh s novým typem stavebnic. V roce 2003 to byla stavebnice Merkur KITTY HAWK vyrobená ke stému výročí prvního letu bratří Wrightů. V roce 2004 jsme pro Vás připravili stavebnici MERKUR SAFARI Set. Také byly vyvinuty a dohotoveny po vzoru slavného MERKUR ELEKTRUS nové stavebnice MERKUR Elektro E1 , Electronic E2 pro pokusy z elektřiny, magnetizmu a elektroniky. Mimoto firma vyrábí elektrickou demonstrační stavebnici EMA v rámci vzdělávacího programu „Energie pro každého“ firmy ČEZ. Vlakovou lodí je stavebnice M8, která obsahuje 1405 součástek včetně elektromotorku. V posledních dvou letech jsme se zaměřili na zdokonalování manuálů ke stavebnicím MERKUR. Ty jsou nyní kresleny ve špičkovém počítačovém programu INVENTOR AUTODESK dodávané společností CAD STUDIO a.s., která je mimo jiné generálním sponzorem MUZEA MERKUR. Firma se účastní tuzemských i mezinárodních veletrhů hraček. O stálém zájmu svědčí i získané ocenění z roku 1996 a 1997, kdy byl MERKUR vyhlášen Hračkou roku. Exportován je především do západní Evropy. Do Beneluxu byl MERKUR nabízen v řetězci prodejen Bart Smit pod značkou TECC. Do Německa byl MERKUR dodáván pod značkou SCHUCO-TECHNIC. V roce 2001 až 2004 byl MERKUR vystavován na světové výstavě hraček v USA v New Yorku a v kanadském Torontu. V roce 2004 se firma účastnili výstavy hraček v Moskvě. To bylo poprvé po dlouhé době, kdy se MERKUR dostal i do zemí bývalého Sovětského svazu. Stavebnice Merkur byla vždy ideálním prostředkem nejen pro hru dětí, ale i pro výuku k osvojení motorických návyků a praktické zručnosti, dovednosti, pro technické poznání, estetické cítění, tvořivou hru, základy konstruování a praktické od zkušování a osvojení si teoretických poznatků z výuky technických předmětů. Je totiž negativním jevem společnosti,

že mládež ztrácí zájem o technické obory, jejichž studium je pro mnohé náročné a právě myšlenka pomoci mládeži získat zájem o technické obory přiměla firmu Merkur toys s.r.o. využít k tomu právě stavebnice MERKUR. Vznikla tak myšlenka navázat na historické zkušenosti, kdy Merkur stál u zrodu mnoha úspěšných řešení i vynálezů významných osobností. Vzpomeňme čochy Otta Wichterleho, německého fyzika českého původu, Petera Grünsberga nositele Nobelovy ceny, jež získal v dětství vztah k technice právě na stavebnici Merkur, úspěchů studentů gymnázia Litomyšl, kteří v roce 2009 se stali v USA mistry světa v robotice, nebo studenta Aleše Stejskala z gymnázia Letohrad, který v roce 2011 získal v USA zlatou medaili mladého vědce za výsledky ve vývoji nanovláken, pokusy mladý student prováděl na přístroji sestaveném ze stavebnice Merkur. Proto se firma Merkur toys s.r.o. v současné době plně věnuje vývoji a výrobě nového stavebnicového systému nové generace, který podpoří u mládeže zájem o studium technických oborů, ale také jim dá prostor pro seberealizaci a uplatňování svých poznatků. Umožní jim zábavnou formou za pomoci těchto systémů realizovat své nápady a možná i budoucí vědecké myšlenky. Firma vyvíjí nové učební pomůcky ve spolupráci se školami, univerzitami a významnými firmami. Pomůcky pro výuku fyziky, elektrotechniky, elektroniky, chemie, optiky, matematiky a dalších předmětů. Tyto pomůcky se stávají na mnoha školách významným a osvědčeným prostředkem ke zkvalitnění výuky praktickým osvojováním a jsou součástí výuky mechatroniky, robotiky, automatizace, kdy studenti mají možnost si sestrojít, navrhnout a realizovat své nápady při konstrukci různých technických modelů a robotů s minimálními náklady při zachování plné funkčnosti modelů skutečných zařízení, se kterými se v budoucnu setkají v praxi. Při vývoji těchto učebních pomůcek firma spolupracuje např. s firmou Microsoft, Siemens, ČEZ, GM electronic, Hennlich, s vysokými školami ČVUT Praha, Fakulta strojní, Fakulta biomedicínského inženýrství, Univerzita Hradec Králové, se sdružením Hobby robot, se SPŠ aplikované kybernetiky v Hradci Králové, SPŠ Hronov, Dobruška a dalšími³⁵.

Muzeum města Police nad Metují je umístěno v prvním patře benediktinského kláštera. V roce 1946 jako Památník města Police nad Metují. Později, v 80. letech 20. století, bylo v souladu s tehdejšími tendencemi integrováno s Okresním muzeem v Náchodě. To zde v

³⁵ <http://www.merkurpolice.cz/historie>, citace 19.1.2013

roce 1993 u příležitosti 740. výročí první písemné zprávy o Polici nad Metují instalovalo tradičně pojatou expozici dějin města, která je průběžně v rámci možností inovována a doplňována (poslední rozsáhlejší reinstalace proběhla v roce 2007). Součástí prohlídky je unikátní soukromá opatova kaple s původní secesní výzdobou a oltářem. Předsálí kaple je vybaveno nepůvodním pseudohistorickým vyřezávaným nábytkem z konce 19. století. Unikátem je i záchod umístěný za kaplí. Hlavní obytná místnost bytu je zařízena jako měšťanský pokoj z 19. století, s ukázkami nábytku, obrazů a skla a porcelánu. Vlastní tradičně pojatá expozice je umístěna v jedné z místností opatova bytu. Jsou v ní vystaveny historické předměty dokumentující řemesla, obchod a činnost spolků v Polici nad Metují. Mezi exponáty zaujme především kupecké vyřezávané a polychromované znamení v podobě dvou draků podpíraných dvěma postavami - alegoriemi řemesel a obchodu, cechovní truhličky, váhy, soustava pivovarských měř, cechovní ferule či korouhev vyvěšovaná při pravidelných trzích. Poměrně rozsáhlá je i kolekce tupařů pečeti. V expozici jsou dále představeny i podmalby na skle, svícny, historický model a dobové obrazy kaple na Hvězdě, či unikátní oltářní obraz malovaný na dřevěných dveřích. Zastoupeny jsou i ukázky kolovratů, historických hodin a oblečení. Své místo mají i předměty dokumentující činnost spolků (Sokol, Tamburašové, Velocipedisté). Na chodbě je instalována stálá výstava zachycující v hlavních bodech dějiny kolonizace Policka a dějiny městečka Polici nad Metují od první písemné zmínky v roce 1253 až do roku 2003. Výstava je doplněna medailonky významných osobností z Policka, například významného historika V. V. Tomky, jehož manželka pocházela z Police nad Metují, pokrokového faráře Sigismunda Boušky, mykologa M. Bezděka, malíře V. Luňáčka, spisovatele A. Krtičky-Polického a diplomata a historika St. Brandejse. Na chodbách a schodišti expozice jsou během sezóny požádány pravidelně obměňované výstavy³⁶.

Muzeum Broumova bylo založeno v roce 1945 jako středisko vlastivědné práce tehdejšího okresu Broumov. První stálá expozice historie města a regionu byla otevřena v roce 1948. Muzeum od roku 1980 sídlí v 1. patře opatského křídla kláštera. Vzhledem ke svému umístění v centru města je snadno dostupné a jeho zhlédnutí byste si rozhodně neměli

³⁶ <http://rmn.wz.cz/Muzeum-mesta-Police-nad-Metuji.html>, citace 19.1.2013

nechat ujít. Díky velkému kulturnímu bohatství regionu Broumova se muzeum může pochlubit kvalitním sbírkovým fondem. Návštěvníci mají možnost se seznámit s vynikajícím souborem uměleckých předmětů gotiky, renesance a baroka, s ukázkami zbraní, betlémů, střeleckých terčů, broumovského kroje, lidové a měšťanské kultury 19. století, to vše se nachází v šesti sálech bývalé reprezentační části prelatury s freskovou výzdobou, část expozice je umístěna i v monumentálním „Kamenném sále“³⁷.

Galerie Zahrada - v zahradním domku, kde se už několik let výstavy pořádají, po stavebních úpravách vznikl prostor pro prezentaci obrazů, ale i soch, plastik či fotografií. A právě vernisáž výstavy černobílých fotografií Ivana Pinkavy činnost Galerie Dům zahájila³⁸.

Rodinný domek Aloise Jiráska v Hronově - nachází přímo u silnice Hronov - Police nad Metují, přibližně 100 metrů od historického náměstí v Hronově. Roubená lidová architektura z konce 18. století (kulturní památka) s nepůvodním zařízením pekařství a lidovým nábytkem. Roubené stavení postavil v 90. letech 18. století Jakub Jirásek. Domek měl za síni šikmo přistavěnou malou roubenou světničku. V zadní části domu byl chlév a za ním v přístavku konírna. Hospodářskou část doplňovala kolmo přistavená stodola. Tyto hospodářské budovy byly později zbořeny. V domku se dne 23. 8. 1851 narodil Alois Jirásek. Jeho otec Josef zde provozoval pekařské řemeslo. V roce 1925 památné stavení koupilo město Hronov a v letech 1955 - 1957 ho nechalo podle návrhu architekta Budinky zrekonstruovat³⁹.

Jiráskovo muzeum v Hronově – je umístěno v budově divadla Aloise Jiráska v severovýchodním rohu historického náměstí v Hronově. Založeno bylo v roce 1908. V 80. letech 20. století došlo v souladu s tehdejšími tendencemi k integraci s Okresním muzeem v Náchodě. Expozice Jiráskova muzea v Hronově umístěná ve druhém poschodí v průčelí

³⁷ <http://muzeum.broumovsko.cz/index.php?lang=cz>, citace 19. 1. 2013

³⁸ <http://nase.broumovsko.cz/ostatni-kultura/nova-vytvarna-galerie-dum-v-klasterni-zahrade-v-broumove-je-otevrena.html>, citace 19. 1. 2013

³⁹ <http://rmn.wz.cz/Rodny-domek-Aloise-Jiraska.html>, citace 19. 1. 2013

Jiráskova divadla však zůstala zachována, pouze zde došlo k některým změnám v instalaci a v roce 2002 byla částečně renovována. Muzeum i divadlo, v němž je umístěno, nesou jméno významného rodáka Aloise Jiráska (1851 - 1930). Expozice je věnována jeho osobnosti a dílu (o Hronově - Padolí - pojednává románová kronika "U nás") a především autentickým vzorům literárních postav - Josef Regner (1794 - 1852 - Havlovický), Antonín Knahl (1801 - 1883 - Kalina). Expozice rovněž připomíná další významné hronovské rodáky (malíře a spisovatele Josefa Čapka, 1887 - 1945, spisovatele Egona Hostovského, 1908 - 1973, projektanta Jiráskova divadla ing. architekta Jindřicha Freiwalda, 1890 - 1945) a jejich tvorbu, historii známého místního ochotnického divadla (opony apod.) i další zajímavosti (např. světnice Jirásků-Dvorských, držitelů bývalého svobodného dvora, kroje, jež se na Hronovsku nosily v minulém století)⁴⁰.

Domek spisovatelky Boženy Němcové v Červeném Kostelci - Barbora Novotná (Panklová) se dostala do Čech spolu se svými rodiči v roce 1820. Tehdy panský kočí Johann Pankl a pradlena Terezie Novotná, oba službou u náhodské vrchnosti, dorazili se dvorem do Ratibořic. V létě téhož roku se konala v maloskalickém kostele svatba. Šťastné dětství v Ratibořicích, zidealizované v povídkách Babička a Pan učitel, rychle uteklo a kostel v Malé Skalici se stal po sedmnácti letech svědkem další svatby. Mladičká Barbora se nyní vdávala sama za o mnoho let staršího respicienta finanční strážce v Červeném Kostelci Josefa Němce, vlastence, jenž byl "dobrý jako dítě, ale prudký jako oheň". Dva dny po svatbě se na historicky prvním Jiřinkovém plese v novém tanečním sále Steidlerova hostince U Bílého lva rozloučila nevěsta se svobodou. Novomanželský pár si na podzim roku 1837 najal v Červeném Kostelci malý byt v kupeckém domě Augustina Hůlka. Novou životní zkušenost snášela romantická Barbora od počátku těžce, život malého města a jeho obyvatel na ni však zapůsobil tak výrazně, že je s laskavostí dobré pozorovatelky mohla po letech zachytit v povídce Chudí lidé. Kupcova rodina patřila ke generaci, jež se jen pomalu vyrovnávala s novými poměry, v nichž už nestačilo nakoupit jen to, co se zítra prodá, a vědět, "co čas od času spotřebuju". Sama budoucí spisovatelka, vyšlá z malých poměrů a vzdělávaná

⁴⁰ <http://rmn.wz.cz/Jiraskovo-muzeum-Hronov.html>, citace 19. 1. 2013

v podmínkách venkova, měla pro takové chápání doby porozumění. Dům si dobře pamatovala i po letech - byl bílý se zelenými okenicemi. Krám byl plný zboží a nad pultem byly zavěšeny dvě mořské panny. Za krámem byla letní kuchyně. V krámě i v bytě bylo vždy čisto, paní domu brala úklid vážně. Augustin Hůlek patřil mezi významné kostelecké občany, i když mu byla přisuzována podivínská povaha. Známy byl ale i pro svůj humor. Jeho rodina žila střídmě, zbytečně nerozhazovala a nezapomínala naopak na chudé. Manželé byli bezdětní, vychovávali však svou osiřelou neteř, jejíž manžel otevřel později v domku poštovní úřad. Večer sedávala mladá paní Němcová u okna a čekávala, až se z otevřených oken fary ozvou zvuky houslí - na jedny z nich hrál Augustin Purm, jehož poznala malá Barunka jako učitele v českoskalické škole. V Červeném Kostelci poznala Božena Němcová i Josefa Alinu, člověka, jež se stal předobrazem hlavní postavy povídky Chudí lidé - Jakuba Haliny. Alina prošel svět, ale doma se živil nádenickou prací. Uměl číst i psát, uměl německy, mezi lidmi měl pověst poctivého člověka. Pro jeho dlouhou lněnou halenu si jej lidé překřtili na Halinu. Služební povinnosti Josefa Němce odvedli mladou rodinu očekávající narození prvního syna do Josefova již v dubnu roku 1838. Na pobyt spisovatelky kostelečtí nezapomněli. V roce 1912 byla před zraků velkého počtu lidí odhalena na Hůlkově domě pamětní deska připomínající měsíce, jež zde spisovatelka strávila. Roku 1942 přibyla pak v podkroví světlička Boženy Němcové - nadšencům z místního muzejního spolku se podařilo shromáždit pozoruhodné připomínky doby, v níž žila, např. originální Hůlkův obchodní pult, jež Němcovi používali jako prádelník. V roce 1962 se expozice domku rozšířila i o přízemní prostory, kde byly instalovány ukázky dobového zařízení a přadlácké praxe, která byla pro město v první třetině 19. století typická. Technický stav budovy znemožnil veřejnosti na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 20. století přístup do expozic. Domku se poté ujalo Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, které jej spravovalo až do roku 1999, kdy přešel do správy Městského kulturního střediska v Červeném Kostelci⁴¹.

⁴¹ http://www.cervenykostelec.cz/index.php?option=com_flexicontent&view=items&cid=227%3Abudovy-a-verejne-prostory&id=950%3Adomek-bozeny-nemcove&Itemid=277&lang=cs, citace 19. 1. 2013

Muzeum bratří Čapků v Malých Svatoňovicích - vzniklo v roce 1946 péčí Místního národního výboru, později také Památníku národního písemnictví v Praze. Dočasná výstava dokumentů života a díla obou bratrů konaná při příležitosti návštěvy prezidenta Eduarda Beneše v Malých Svatoňovicích se natrvalo přesunula přímo do rodného domu Karla Čapka na malosvatoňovickém náměstí. Poslední rozsáhlé rekonstrukce proběhly v letech 1972 - 1978 opět za iniciativy Městského národního výboru v Malých Svatoňovicích za účinné pomoci Okresního národního výboru v Trutnově a Východočeského krajského národního výboru v Hradci Králové a s podporou Společnosti bratří Čapků v Praze; odbornou účast poskytli Památník národního písemnictví v Praze, Ústav teorie a dějin umění ČSAV a Národní galerie v Praze. Při těchto úpravách se muzeum rozšířilo do dvou pater. Po listopadu 1989 bylo do expozic přidáno několik fotografií a dokumentů, ale celkový ráz muzea se již nijak nezměnil⁴².

Městské muzeum ve Rtyni v Podkrkonoší - Rtyňská muzejní tradice se zrodila v roce 1936 ustavením padesátičlenného muzejního spolku, v jehož čele stál učitel místní školy Antonín Vorlický. Do jedné třídy tehdejší obecné školy začal spolek shromažďovat historické předměty a tím dal základ rtyňskému muzeu. Dnes je městské muzeum umístěno v bývalém Památníku, který byl roku 1975 přestavěn z rychetské konírny k 200. výročí selských bouří. Muzeum má tři stálé expozice – etnografickou, selského povstání a expozici 400 let dolování uhlí. Expozice etnografická dokumentuje historii města a života zdejších obyvatel, ukazuje nástroje, oblečení a nástroje denní potřeby 18. a 19. století. Expozice selského povstání v roce 1775 připomíná na dobových dokumentech příčiny a průběh selských bouří a seznamuje s vůdcem selského guberna Antonínem Nývltem - Rychetským. Největší a v severovýchodních Čechách ojedinělá je expozice 400 let dolování uhlí. Vznikla roku 1992 a je každý rok rozšiřována a doplňována. Dnes představuje řadu unikátních exponátů dokumentující těžbu rud a uhlí v oblasti Jestřebích hor od roku 1590 do roku 1990. Jsou zde zastoupeny hornické uniformy, pracovní nástroje, historické i současné, minerály a fosílie, modely důlních zařízení. K unikátům patří hornické prapory z let 1828 a 1842, důlní mapy a kompletní řada důlních lamp a dýchacích přístrojů důlních záchranářů. Součástí expozice je

⁴² <http://malesvatonovice.unas.cz/muzeum.html>, citace dne 19. 1. 2013

naučná stezka po hornických památkách. Po prohlídce muzea můžete navštívit i dominantu města - dřevěnou zvonici z roku 1592⁴³.

Muzeum a galerie Julie Winterové Mezerové v Úpici – stálá expozice se skládá z následujících částí: Rodina Čapkova v letech 1890 – 1907 v Úpici – zachycuje příchod rodiny do Úpice a stavbu domu, veřejnou a osvětovou činnost doktora Čapka, dětství a mládí Heleny, Josefa a Karla, Devatero pohádek a náš kraj. Julie Winterová – Mezerová, kde jsou umístěny obrazy, kresby a rodinné dokumenty. Tato úpická rodačka žila v letech 1893 -1980. V úpickém muzeu je uložena rozsáhlá sbírka, kterou malířka městu, tedy muzeu darovala. Veřejnosti je přístupná expozice, která nabízí průřez malířčinou tvorbou. Národopisná expozice - návštěvníci jsou při prohlídce informováni o historii sbírky, setkají se s exponáty, které používaly domácnosti v našem regionu.

5.1.2.5 Lidová architektura

Městské památkové rezervace: Nové Město nad Metují, Josefův (místní část města Jaroměř).

Městské památkové zóny: Police nad Metují, Stárkov.

Broumov – je již více než sedm století správním, kulturním a hospodářským střediskem kotliny již protéká řeka Stěna ohraničující pásmo pohraničních Javořích hor a hřeben pískovcových Broumovských stěn. Až do konce 12. století byla Broumovská vrchovina, tvořící přechod mezi východními Krkonošemi a Orlickými horami, součástí pralesa - přirozené hranice českého přemyslovského státu. Počátky Broumova jsou spojeny s působením nejstaršího mužského řeholního řádu na území Čech - břevnovskými benediktiny. Pravděpodobně v roce 1255 byl na ostrohu nad pravým břehem Stěnavy založen Broumov jako správní centrum a jediné místo na panství vyhrazené obchodu a řemeslné výrobě. Po celý

⁴³ http://www.rtyne.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=14314&id=68735&p1=8835, citace 19. 1. 2013

rok návštěvníky láká krásná a nedotčená příroda i celá řada kulturních památek. Značené cesty vedou do Broumovských stěn i Javořích hor. Dominantou města je benediktinský klášter, který byl vyhlášen národní kulturní památkou, či hřbitovní kostel Panny Marie, jedna z nejstarších dřevěných staveb v českých zemích⁴⁴.

Jaroměř – je jedním z nejstarších českých měst, je zmiňována již roku 1126. Jejím základem byl pravděpodobně syn Boleslava II., kníže Jaromír. Není známo, kdy se Jaroměř stala městem královským. Od 14. století bylo město dáváno věnem českým královnám. Nevelké historické jádro spolu s šjíjí na Vartě představuje hodnotný památkový celek. Podsíňkové domy po severní straně vřetenovitého náměstí, které byly původně přistavěny zadní stranou k hradbě, jsou v jádru gotické a renesanční, většinou však mají barokní, klasicistní a historizující fasády. Z dvorní strany si některé z nich zachovaly bedněné štíty a pavlače.

Náchod - se rozkládá na obou březích řeky Metuje. Bylo založeno v r. 1254 a je přirozeným historickým, turistickým, správním a průmyslovým centrem celé oblasti od vstupní "Branky" až po Broumovský výběžek. V samotném centru města se nachází celá řada historických staveb - renesanční zámek s francouzskou zahradou, gotický kostel sv. Vavřince na Masarykově náměstí, stará barokní radnice, nová novorenesanční radnice, budova poštovního úřadu a další. Náchod je rodištěm českého spisovatele a exilového vydavatele Josefa Škvoreckého (narozeneho roku 1924), dramatika a satirika Vratislava Blažka (1925-1973). K městu se vztahují díla Aloise Jiráka "Skaláci", "Na dvoře vévodském", "U nás". Ve městě je regionální muzeum a galerie výtvarného umění. Náchod je hraniční město s přímou vazbou na polskou Kudowu Zdrój a další příhraniční polská lázeňská města Duszniki Zdrój a Polanica Zdrój⁴⁵.

Stárkov - leží v západní polovině broumovského výběžku v turisticky, geologicky i historicky velmi zajímavé oblasti. Ze všech stran je obklopen lesy, poli a loukami. Stárkov se

⁴⁴ http://www.broumov.net/vismo/dokumenty2.asp?id_org=1276&id=2516&p1=1122, staženo dne 19. 1. 2013

⁴⁵ <http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/mesto/popis/>, citace 19. 1. 2013

nachází v chráněné krajinné oblasti Broumovsko. O prvním osídlení Stárkova jsou známy jen kusé zprávy, kolem roku 1250 stála na nedalekém Zámeckém kopci stárkovská tvrz. Roku 1573 byl Stárkov povýšen na město s hrdebním právem byl mu udělen znak. V té době byl Stárkov centrem zdejšího panství. Ze Stárkova lze podnikat mnoho výletů do přírody, za aktivním odpočinkem nebo kulturním vyžitím. V jeho blízkosti se například nacházejí proslulé Adršpašsko-Teplické skály nebo Broumovské stěny se svými unikátními skalními městy a skalními „sochami“. Dále Jestřebí hory se zbytky prvorepublikového opevnění a památkami hornictví, nebo pověstmi opředené hory Ostaš a Turov. Síť cyklostezek a silniček Vás zavede nejen do těchto tajemných a přírodovědecky i esteticky pozoruhodných míst, ale také do okolních měst, kde se odehrávají významné kulturní akce, např. do Hronova (Jiráskův Hronov) nebo do Teplic nad Metují (Mezinárodní horolezecký festival). Mezi přírodní zajímavosti v nejbližším okolí patří Stárkovské bučiny – je to evropsky významná lokalita a II. zóna chráněné krajinné oblasti Broumovsko – unikátní komplex květnatých bučin a místy suťových lesů a luk, s Trpasličí roklí a překrásnou vyhlídkou z Vysokého kamene na Orlické a Jestřebí hory a horu Turov, říčky Dřevíč (Olšavka) a Jívka jako součást evropsky významné lokality Metuje a Dřevíč, vyhlášené na ochranu mihule potoční - jedna z nejvýznamnějších oblastí jejího výskytu v rámci celé ČR, meandry potoka Jívky, na jaře zdobené koberci bledulí, které se jen tak někde nevidí, rokle u Vysokého kamene⁴⁶.

Vesnické památkové rezervace: Křinice u Broumova dokládají, jako i ostatní vesnice nacházející se na Broumovsku selskou osídlovací strukturu ve formě uzavřených dvorů, tj. že dvoru přináležející pozemky se táhnou v širokém pruhu od hospodářských budov směrem k hranicím obecního katastru. Na polnosti a louky navazovaly lesy. Ještě roku 1677 byly Křinice největší selskou vesnicí v klášterním panství. V této obci nalezneme broumovské zděné domy z přelomu 18. a 19. století. V lese pod vrchem Hvězda stojí kaple Panny Marie Sněžné spojená křížovou cestou se 13 kaplemi a se schodištěm. Celá obec byla pro svou výjimečnou památkovou, historickou a urbanistickou hodnotou prohlášena nařízením vlády č.

⁴⁶ <http://www.starkov.cz/>, staženo dne 19. 1. 2013

127/1995 Sb. za Památkovou rezervací⁴⁷. Vesnické památkové zóny: Skalka (místní část obce České Metuje).

5.1.2.6 Jiné

Náchod – Pivovar Primátor - práva na vaření piva vlastnili náchodští měšťané již od středověku. Základní kámen byl položen 8. dubna 1872. První várka piva se v novém pivovaru začala vařit 3. října 1873 sládkem Antonínem Lutzem. Ještě v říjnu 1873 bylo uvařeno celkem 17 várek, z toho 10 várek 10° piva a 7 várek 11° piva. V listopadu 1873 bylo 31 várek 10° piva. V první fázi existence pivovaru (tj. cca do konce 19. století) se vařilo hlavně 10° a 11° pivo, vícestupňové (12° a 13°) se vařilo jen málo – hlavně před Vánocemi a Velikonocemi. V roce 1935 se začala v tehdejším Obecním pivovaru Náchod používat chráněná značka Náchodský Primátor (v souvislosti s výrobou tmavého piva) – předchůdce současné známky PRIMÁTOR®. Od října 2007 začal pivovar postupně dodávat svým zákazníkům lahvové pivo PRIMÁTOR s novými etiketami, které svým grafickým zpracováním i obsahem respektují současné nejmodernější trendy a spotřebitelské preference. V novém pojetí etiket je důraz kladen na dynamiku uspořádání a lepší zviditelnění značky tak, aby reprezentovala vysokou kvalitu piva a jasně se odlišila od konkurence. Nové originální etikety respektující připomínky spotřebitelů jsou koncipované, aby vývojově navazovaly na etikety předešlé. Po předchozí dohodě mají návštěvníci možnost exkurze pivovaru s odborným výkladem a ochutnávkou⁴⁸.

Boumov – Olivětín - v roce 1948 se v Olivětíně začalo pravidelně vařit desetistupňové pivo. V sortimentu vyráběných piv bylo do té doby tři, čtyři a sedmistupňové. Dále se vařilo výčepní tmavé, příležitostně světlá dvanáctka. Pivo, vyráběné v pivovaře Broumov - Olivětín, je typickým představitelem takzvaného piva českého typu. Pod pojmem piva českého typu

⁴⁷ http://www.broumov-mesto.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=1276&id=1222&p1=3486, staženo dne 12. 1. 2013

⁴⁸ <http://primator.cz/soucasnost>, staženo dne 12. 1. 2013

rozumíme skupinu co do organoleptického charakteru vzájemně značně příbuzných piv. Pivovar má vlastní sladovnu a je tak soběstačný s jednou z hlavních surovin k výrobě piva - ječným sladem. Rovněž zdroj vody je vlastní - v objektu pivovaru je artézská studna. Třetí základní surovinou k výrobě piva, kterou pivovar nakupuje, je žatecký chmel. Výrobky pivovaru jsou rozváženy v regionu východních Čech. Pivovar nyní vyrábí světlá piva - 8%, 10%, 11%, 12%, 13%, polotmavé 17% a tmavé pivo 10%. Část výroby tvoří též piva nefiltrovaná a speciální jako je tmavé třešňové pivo a pepřové kvasnicové pivo. Vzorková prodejna je umístěna přímo v expedici pivovaru⁴⁹.

Ekocentrum Viola, o. s. – vzniklo v lednu 2010 za účelem environmentální osvěty ve významné lokalitě Adršpašsko - Teplických skal. Zabývá se realizací ekologických výukových programů (EVP), které jsou jedno a více hodinové bloky, ve kterých se s žáky pracuje podle moderních vzdělávacích metod, které podporují aktivní zapojení žáka ve vzdělávacím procesu a rozvíjí jeho klíčové kompetence. Pomohou doplnit environmentální výchovu a mnohé splňují i požadavky na mezioborový přístup k učivu. Žáci nalézají pozitivní vztah k přírodě, budí se v nich přirozená touha po poznání a otvírá se jim cesta, jak sami mohou přispět k ochraně našeho životního prostředí. Tyto programy jsou zaměřeny hlavně na životní prostředí chráněné krajinné oblasti Broumovsko, místní tradice a život⁵⁰.

Ekologická poradna v České Skalici je občanským sdružením, založeným v roce 2003. Provozuje vzdělávací středisko Vilu Černých, ve kterém zároveň sídlí. Tento památkově chráněný objekt obklopuje rozlehlá zahrada plná vzácných a zajímavých dřevin. Nachází se zde naučná stezka Cesta stromů a mnoho dalších stanovišť tzv. Zážitkové zahrady, které se využívají také ke vzdělávacím účelům (nášlapná pocitová stezka, hřbitov odpadků a další). Sdružení poskytuje poradenské a konzultační služby v oblasti ekologie a rozvoje venkova, pořádá osvětové, vzdělávací aktivity, jedná se například o Den vody, Den Země a Slavnost stromů. Pro žáky všech věkových kategorií realizuje ekovýchovné aktivity a ekologické výukové programy, včetně pobytových. Dále pak přednášky, besedy či tematické exkurze. Hlavními poradenskými tématy jsou odpadové hospodářství, šetrné spotřebitelské chování,

⁴⁹ <http://www.pivovarbroumov.cz/index2.html>, staženo dne 12. 1. 2013

⁵⁰ <http://www.ekocentrumviolka.estranky.cz/clanky/aktuality/>, staženo dne 19. 1. 2013

biopotraviny, ochrana přírody a krajiny, šetrný cestovní ruch, zelená energie, utváření místa, místní a regionální produkty, možnosti vzdělávání a kontakty⁵¹.

Z uvedeného vyplývá, že tento region je jako stvořený pro aktivní využití. Nabízí hustou síť turistických stezek pro pěší turistiku, standardně značené cyklotrasy pro horská i trekkingová kola, vyjížděky na koních, upravované trasy pro běžecké lyžování, jachting a windsurfing na vodní nádrži Rozkoš, skalní lezení nebo vyhlídkové lety. Pestrá nabídka vyhoví náročnějším návštěvníkům i rodinám s dětmi. V letní sezóně mají návštěvníci možnost pěší turistiky. Při svých toulkách regionem určitě ocení dobře značené turistické trasy, které je zavedou nejen na všechna atraktivní místa, ale i na místa někdy neprávem opomíjená. Značky nechybějí ani v úzkých skalních roklích. Na svých cestách se seznámí s přírodními i kulturními památkami celé oblasti. Při přechodech Broumovských stěn, Javořích hor nebo Jestřebích hor je nadchnou nádherné výhledy do okolní krajiny. Některých mohou dohlédnout až na Sněžku nebo na Králický Sněžník.

Ostatní návštěvníci se mohou projet Kladským pomezím na kole. Cyklistům slouží síť cyklotras, které jsou v terénu dobře značeny a doplněny informačními panely a odpočívadly. Pro zdatnější cyklisty jsou připraveny náročnější trasy v oblasti Broumovských stěn, kde se také jezdí každoročně jeden z nejtěžších českých MTB maratonů Rallye Sudety. Méně zdatní cyklisté rádi zavítají například do Nového Města nad Metují a Jaroměře. V létě je zde možnost využít cyklobusů, které návštěvníky zavezou na atraktivní turistická místa a zase zpátky. Zapůjčení kola na nádraží nabízí České dráhy ve vlakové stanici Česká Skalice. Vypůjčené kolo se vrací zase v České Skalici nebo ve stanici Červený Kostelec a Náchod.

Pro ostatní návštěvníky je zde možnost využít některou z nabídek jezdeckých klubů a stylových rančů Ranch Gallop v Malém Poříčí, Penzion Krecbach v Adršpachu, Jezdecký klub ranč Slavoňov, Penzion U Suchánků v Jetřichově, Donarova samota – jízďárna Litoboř a poznávat krásy Kladského pomezí přímo ze sedla.

⁵¹ <http://www.ekocentra.cz/kralovehradecky-kraj/centrum-rozvoje-ceska-skalice.htm>, staženo dne 19. 1. 2013-01-19

Pro ty, kteří rádi obdivují krajinu z ptačí perspektivy jsou připraveny vyhlídkové lety nad rozmanitou krajinou Kladského pomezí. Tyto lety nabízí letiště Broumov, Nové Město nad Metují, Náchod – Vysokov, Velké Poříčí a Jaroměř – Josefov.

Pro milovníky bowlingu, tenisu a skate parků jsou v každém větším městě připraveny bowlingové dráhy nebo tenisové kurty. Mládež může využít vybavené skate parky pro skateboarding, free style v Náchodě, Jaroměři, Novém Městě nad Metují, Broumově, Úpici, Havlovicích a Velkém Poříčí. Ideální podmínky jsou zde i pro houbaře. V oblasti Jestřebích hor, Javořích hor, Broumovských stěn, kde se nachází zachovalé listnaté, jehličnaté i smíšené lesy, ve kterých roste hlavně v podzimním období velké množství hub. Velmi dobré podmínky pro lov ryb nabízejí řeky i rybníky na území Kladského pomezí. Například Úpa a Metuje, rybníky Batňovický, Bucht'ák, Brodský a další. Hostovací podmínky je možno si zakoupit v místě příslušných rybářských organizací. Kromě říčního rybolovu si lze zarybařit například na místních rybnících. Nejatraktivnější lokalitou pro lov velkých kaprů je bezesporu vodní nádrž Rozkoš.

Pro golfisty je zde určena půvabná okolní příroda s 36 jamkami v golf resortu Nová Amerika u Jaroměře. Nacházejí se zde čtyři golfová hřiště, která uspokojují zdatné a zkušené, ale i golfové začátečníky. Minigolf nabízí Autocamping u vodní nádrže Rozkoš a na zámečku Bischofstein u Teplic nad Metují.

Pro ty, kteří si chtějí zvýšit sebedůvěru nebo prověřit odvalu se zde připraveno lanové centrum v Adršpachu nebo v polské Kudowě Zdrój. Na své si přijdou všechny věkové kategorie. Čekají tu individuální lanové lávky, při jejichž překonávání se jistíte pomocí dvojího bezpečného jištění.

Pro vyznavače skalního lezení jsou magnetem pískovcové skály. Jedná se především o Adršpašsko-teplické skály, Křížový vrch, Bischofstein – Jiráskovy skály, Góry Stolowe, Ostaš a Broumovské stěny. Horolezectví je povoleno horolezcům registrovaným u českého horolezeckého svazu nebo v organizacích začleněných do UIAA a je to jen ve vymezených skalních oblastech nebo pod vedením instruktora lezecké školy. Pískovcové oblasti jsou pro své přírodní hodnoty vyhlášeny národními přírodními rezervacemi. Některé části skalních měst jsou pro skalní lezení zcela uzavřeny nebo lezení v nich časově omezeno. Informace nutno předem ověřit na www.horosvaz.cz – sekce Ochrana přírody.

Rozmanitou krajinu Kladského pomezí si je možno prohlédnout z četných rozhleden například Ruprechtický Špičák v Javořích horách, Žaltman v Jestřebích horách, Jiráskova chata Dobrošov u Náchoda nebo vyhlídkových míst na skalách zejména v oblasti Broumovských stěn, Bischofsteinu a Čápu u Teplic nad Metují.

Pro milovníky lázeňství se v Kladském pomezí nacházejí Velichovky, lázně s více než stoletou tradicí, které se specializují především na rehabilitaci pacientů s onemocněním pohybového ústrojí. K jedinečné pověsti lázní přispívá zdejší velmi hustá slatina, svým složením ojedinělá na území České republiky. Příjemnou atmosféru nabízí i polská lázeňská městečka se svými parky – Kudowa Zdrój, Polanica Zdrój a Duszniki Zdrój. Prameny železito-uhličité kyselky vyvěrají v Hronově a Náchodě-Bělovsi.

Vyznavačům vodních sportů je určena především vodní nádrž Rozkoš. Přehrada je rájem plachtařů, surfařů a rybářů. Její severní část je určena pro kempování a koupání, v autokempu si můžete zapůjčit loďky, vodní šlapadla, surfy a další sportovní potřeby. Horké letní dny zpříjemňuje koupání například na rybnících Brodský a Špínka u Červeného Kostelce nebo na koupalištích v Teplicích nad Metují, Meziměstí, Polici nad Metují, Náchodě a Jaroměři. Pro vodáky je celoročně sjízdná řeka Metuje. Řeka Úpa je využívána mezi Poříčím u Trutnova a Ratibořicemi a mezi Českou Skalicí a Jaroměří. V Novém Městě nad Metují je k dispozici půjčovna sportovních kánoí a raftů.

V zimní sezóně je zde připravena bílá stopa pro běžkaře. Krajina Kladského pomezí je v zimních měsících nejen krásná, ale svým reliéfem také vhodná pro běžecké lyžování. Pozvolná stoupání, mírné sjezdy, krásné a daleké rozhledy do kraje, to jsou charakteristické znaky běžeckých stop ve zdejším regionu. Celá síť čítá v Kladském pomezí přes 300 km upravovaných tratí. Další kilometry navazujících stop upravuje rolba v polském národním parku Góry Stolowe, v okolí osady Karlów.

Návštěvníci mohou také vyzkoušet lyžařské vleky s upravovanými sjezdovými tratěmi na Janovičkách u Broumova, v Teplicích nad Metují – Ski Areál Kamenec, Machově, Radvanicích – osada Studénka, Petříkovicích, Polici nad Metují – vlek Nebíčko, Malých Svatoňovicích – Hákovna, Bělovsi u Náchoda – vlek Brabák a Maliňák, dále na Novém Hrádku – Panská stráž a v Olešnici v orlických horách. Večerní lyžování nabízejí lyžařské areály v Teplicích nad Metují, Olešnici v Orlických horách, Radvanicích, Petříkovicích a na Janovičkách.

Když počasí nebude přát zimním sportům, turisté mohou zajít například do krytého bazénu nebo solno-jodové jeskyně v Náchodě. Sauny jsou k dispozici v Polici nad Metují, Meziměstí, Náchodě a Dobrušce. Návštěvníci se mohou také vydat do nedalekého Polska a užít si aquapark Vodní svět v Kudowě Zdrój, jedná se o moderní komplex, který nabízí plavecký bazén, bazén s umělou divokou řekou, vodní skluzavku, saunu, solárium, vířivky a dále bowling, pizzerii i jiné volnočasové aktivity. Další zajímavé aquacentrum se nachází v polském městě Nowa Ruda.

V zimním období lze také obdivovat krásu Kladského pomezí, záleží jen na počasí a výši sněhové pokrývky, která místa zpřístupní pro pěší turistiku. Ze skalních měst je celoročně přístupné Adršpašské skalní město. I v zimě zde mohou turisté obdivovat krásu skal, prohlídkový okruh je udržován až k „Velkému vodopádu“. V zimní sezóně není v provozu plavba po lodi po skalním jezírku. Ostatní skalní oblasti – Teplické skály, Broumovské stěny a Ostaš jsou v zimním období přístupné na vlastní nebezpečí, stezky nejsou udržované.

Letní sáňkařská dráha Górkalka – lázně Polanica Zdrój, nazývané „perlou dolnoslezských lázní“, lákají atrakcemi po celý rok, od toho jsou také označovány jako „lázně pro čtyři roční období“. Kouzlo Polanice Zdrój v centrální části regionu Kłodzko z ní činí znamenitou výchozí základnu do nedalekých hor i bližšího nebo vzdálenějšího okolí plného atrakcí, rovněž na české straně hranice. Na turisty čeká v Polanici také celá škála kulturních akcí. Ve městě se také myslí na nejmladší hosty, pro které tu vznikla speciální letní sáňkařská dráha na vyvýšenině zvané Górkalka. Dráha je výbornou a bezpečnou zábavou pro velké i malé – nabízí přes 750 metrů sjezdu na sáňkách. Sáňkaři mohou dosáhnout rychlosti do 40 kilometrů za hodinu. Méně odvážní mohou regulovat pomocí ruční brzdy. V areálu se nachází hrací prostor pro zábavu dětí a sezónní kavárničky (Kladské pomezí – turistické noviny česko-polského pohraničí, léto 2010).

5.2 Dolnoslezské vojvodství

Dolnoslezské vojvodství (Województwo dolnośląskie) je jedno z 16 vojvodství v Polsku. Hlavní město vojvodství je Vratislav (Wrocław). Leží na jihozápadě země a zaujímá přibližně západní polovinu historické země Slezsko a část Lužice. Dolnoslezské vojvodství sousedí v rámci Polska s Lubušským, Opolským a Velkopolským vojvodstvím;

dále pak s Německem a Českou republikou (Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Olomoucký kraj). Od prvního ledna 1999 bylo zrušeno 49 vojvodství, existujících od 1. 6. 1975. Nový velký správní celek Dolnoslezské vojvodství vznikl v roce 1999 a zaujímá rozlohu čtyř dřívějších vojvodství - jelenohorského, lehnického, valbřišského a vratislavského a také části leščínského a kališského o ploše 19 948 km², což je 6,4 % z celkové rozlohy Polské republiky. Vojvodství patří mezi středně velká a hustěji osídlená vojvodství; ke konci roku 2007 zde žilo 2 878 000 obyvatel. Nová vojvodství (podobná krajům v Česku) jsou rozdělena na okresy (powiaty), ty zase na obce (gminy), které obvykle tvoří několik vsí nebo jednotlivá města se svými čtvrtěmi. Dolnoslezské vojvodství bylo rozčleněno na třicet okresů, včetně čtyř městských (powiat grodzki), což jsou města s právy okresu, patří sem bývalá sídla malých vojvodství⁵² (viz Příloha č. 4).

Strukturu hospodářství tvoří (rok 2010) z 11,01 % zemědělství, 34,09 % průmysl a z 54 % služby. Nezaměstnanost se pohybuje okolo 22,4 % (2010). Radu kraje tvoří 5 členů včetně maršálka vojvodství a zastupitelstvo kraje má 36 členů. V oblasti průmyslu převládá především hutnictví (měď) strojírenství, automobilový a chemický průmysl, těžba nerostů a jejich zpracování, oděvní průmysl, nábytkářský průmysl, textilní průmysl. Vojvodství má několik průmyslových zón a ve Wroclawi Technologický park. Dolnoslezské vojvodství leží v jihovýchodní části Polska a protéká jím řeka Odra, patřilo do části historické a geografické části Slezska, které bylo po roce 1945 rozděleno mezi Německo a Polsko. V jižní části se nacházejí Sudety, které jsou situovány na česko-polské hranici. Mezi oblíbené lyžařské oblasti patří Karpacz a Szklarska Poręba v Krkonoších. Znáмым lázeňským městem je Kudowa Zdrój, kde se léčí nemoci srdce. Přírodní atraktivitou jsou dva národní parky (Krkonošský a Národní park Stolové hory) a 12 krajinných parků⁵³.

⁵² <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/zahranicni-vztahy/meziregionalni-spoluprace/polsko/polsko---dolnoslezske-vojvodstvi-21992/>, citace 6. 2. 2013

⁵³ Údaje k roku 2010, citace <http://kancelar-hejtmana.kraj-lbc.cz/page823>, citace 6.2.2013

Mezi možnosti rozvoje cestovního ruchu v Dolnoslezském vojvodství autorka navrhuje znovu zprovoznit železniční viadukt v Lewině Kłodzkim, který patří k největším železničním stavbám v Dolním Slezsku se svou délkou 120 m a výškou 27 m. Po vybudování v roce 1903 umožnil železniční spojení Lewin Kłodzki s městy Duszniki Zdrój a Kladsko (Kłodzko). V roce 1905 byl zprovozněn další úsek trati ve směru Lewin Kłodzki - Kudowa Zdrój. V současné době trať bohužel není v provozu. Tento mohutný viadukt, postavený podle projektu italských inženýrů zapadá velkým obloukem do panoramatu obce a patří k nejvíce fotografovaným objektům v okolí⁵⁴. Pokud by byl tento viadukt uveden znovu do provozu, znamenalo by to větší dopravní přístupnost návštěvníkům do lázeňských měst Duszniki Zdrój a Kudowa Zdrój či za nákupy do obchodních center do Kłodzka a především ulehčení spojení směrem do Wrocławu, jelikož v současné době vlakové spojení z Wrocławu končí v Kłodzku a poté ve směru do Lewina Kłodzkého se musí pokračovat autobusem.

Kladsko, Kladské knížectví, kotlina mezi Orlickými horami a Slezskem, zmiňované už Kosmasem, si i poté, co bylo v polovině osmnáctého století dobyto a připojeno k Prusku udrželo český ráz, i díky tomu že se zde udržela početná česká menšina. Ta téměř zanikla až po druhé světové válce, kdy se její zbytky přestěhovaly po záboru Kladska Polskem do Čech. Přesto i dnes mají mnohá místa v Kladsku důvěrně český ráz a v severozápadním cípu Kladska v okolí Vambeřic v "českém koutku" lze ještě několik desítek česky mluvících starousedlíků. Český ráz si do dnešních dnů uchovalo i stejnojmenné hlavní město oblasti Kladsko, polsky Kłodzko. Dnes třicetitisícové město je především cílem nájездů českých nákupních turistů, díky nimž ve městě prosperuje nezvyklé množství obchodů. Jejich škála je takřka úplná, od značkových obchodů až po "výhodné" nákupy na tržišti. Čeština funguje jako univerzální dorozumivací jazyk. Kladsko je však také starobylým městem. Obě nejvýznamnější památky města - ranně gotický kostel Nanebevzetí a stejně starý most, mají české kořeny. V kostele je náhrobek jeho zakladatele, pražského arcibiskupa z doby panování císaře Karla IV. Arnošta z Pardubic. Gotický most bývá často vydáván za

⁵⁴ http://zuk-sa.pl/lang-cz/uzdrowiska-atrakcje_regionu.php, citace 10. 2. 2013

zmenšeninu pražského Karlova mostu - podle pověsti si právě na něm jeho budoucí stavitelé vyzkoušeli techniky, které pak použili na své mnohem větší stavbě v Praze. Podobnost s Karlovým mostem podtrhly i barokní sousoší. Jednou z největších turistických atrakcí jsou katakomby pod středověkým městským jádrem i v mohutné pevnosti nad městem, která připomíná Kladsko, které bylo až do středověku důležitým opěrným bodem chránícím vstup do Slezska z jihu a do Čech od severu. Pevnost, která vznikla v sedmnáctém století na místě středověkého hradu, byla za svoji historii dobyta jen jednou a to pruskými vojsky v polovině osmnáctého století. Po roce 1877 složila jako vězení, za druhé světové války měli Němci ve zdejších mnoho kilometrů dlouhých katakombách zbrojní továrnu. Na konci války byla část podzemních prostor, které vedly až daleko za město, zatopena a zavalena, údajně i proto, že zde nacisté ukryly poklady nakradené za války. V současnosti jsou jak katakomby pod městem, tak pevnostní chodby částečně otevřeny pro veřejnost. Pevnost, která zůstala prakticky ve stavu z osmnáctého století, patří podle historiků k nejlépe zachovaným stavbám svého druhu. Městská trasa podzemím Kladska, která začíná nedaleko nábřeží Nisy a vede středověkými katakombami pod centrem je dlouhá přes šest set metrů. Vedle svého "hlavního města" nabízí Kladsko i mnoho dalších zajímavostí a atrakcí - jak v zimě, tak v létě. Zdejší lyžařské terény, především na severních svazích Jizerských hor v okolí Zieleniece patří k nejlepším v Polsku, ovšem nikoli pokud jde o množství sjezdovek. Nenarušenou přírodu pro turistické túry zase nabízí polská strana Jeseníků. Hned za hranicemi, u lázeňského městečka Kudowa-Zdroj začíná pásmo pískovcových skal, podobných Českému ráji, nebo Hřensku. Ze starobyklých měst Kladska stojí za návštěvu Vambeřice s barokním klášteřem a proslavenou křížovou cestou, na níž je sto padesát kapliček, křížů a soch. Středověký ráz si také uchovalo centrum Kladské Bystřice (Bystrzyca Kładska), ležící jen několik kilometrů od města Kladsko. Nejsnadnější přístup do Kladska je přes Náchod. Největší tržiště, orientovaná výrazně na Čechy, jsou ve městech Kudowa-Zdroj a v Kladsku⁵⁵.

⁵⁵ : http://cestovani.idnes.cz/kladsko-cesky-kout-polska-09m-/kolem-sveta.aspx?c=981213_160416_cestovani_luk, citace 10.2.2013

5.2.1 Turistické atrakce v polské části Kladska

5.2.1.1 Lidová architektura

Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego - Skansen w Pstrążnej (Muzeum lidové kultury pohoří Sudet) – bylo založeno v roce 1984 jako pobočka Oblastního muzea ve Wałbrzychu. Nachází se v horském svahu 515 – 590 m n. m. Návštěvníci se zde mohou seznámit s historií Kladska a sudetského podhůří, navštívit historické domy s původním zařízením. Na nejvyšším místě svahu stojí zrekonstruovaný větrný mlýn. Nachází se zde také uhelný důl, který je ale nyní uzavřený. V létě se zde pořádají ochutnávky zdejšího chleba se sádlem a brambor pečených v ohništi. V blízkosti muzea je restaurace a smažirna ryb⁵⁶.

5.2.1.2 Hrady, zámky

Zámek von Hochbergů – Książ – vznikl ve 13. století. Stojí na skalnatém ostrohu a je odklopený ze tří stran roklemi, jejichž stěny měří až osmdesát metrů. Velikostí zaujímá v Polsku třetí místo (po Wawelu a Malborku) a první ve Slezsku. Tato budova má čtyři sta místností a vchází se do ní po kamenném mostě. K nejznámějším patří Křivý sál, Maxmiliánův sál, Bílý sál či salony – Barokní, Hudební, Čínský, Červený a Zelený. Maxmiliánův sál je považován za nejkrásnější, vznikl v roce 1730 a zdobí jej polychromie Felixe Antona Schefflera – jednoho z největších slezských malířů barokní doby. Tento nádherný zámek je v Evropě znám pod německým názvem Fürstenstein. Jezdili sem také panovníci z Řecka, Holandska, Rumunska a dokonce i ruský car (Dylewski, 2006, s. 71).

5.2.1.3 Opevnění

Pevnost Kłodzko - se nachází na hoře Forteczna 369 m n. m. a je jednou z nejzajímavějších a nejkrásnějších památek Kłodzka. Historie pevnosti sahá do 10. století, kdy v těchto místech vznikl hrad. Návštěvníci mají možnost prohlédnout si lapidárium, minérské chodby a část podzemního labyrintu, který je dlouhý přes 40 km a z toho 1 km je

⁵⁶ http://www.skansen.kudowa.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2, citace 10.2.2013

zpřístupněn veřejnosti. Byl zde natočen jeden z dílů seriálu Čtyři z tanku a pes. Z pevnosti je nádherný výhled na město a okolí. Turisti mohou z vyhlídkové věže obdivovat např. Velkou Hejšovinu, hory obklopující Kladskou kotlinu a při dobré viditelnosti také Králický Sněžník. V Čechách je tato pevnost svým charakterem přirovnávána k pevnosti Terezín⁵⁷.

Osówka a Walim – podzemní komplexy (Góry Sowie) – V roce 1943 v oblasti Sovích hor provedli Němci rozsáhlý komplex stavebních prací pod krycím názvem „Riese“ („Olbrzym“), toto místo bylo označováno pravděpodobně za továrnu Hitlerových tajných zbraní. Stavba však nebyla nikdy dokončena a zbylá část podzemních komplexů a budov nad zemí byla zpřístupněna veřejnosti. Nadzemní část komplexu Osówka představuje vnější infrastrukturu podzemního objektu a jedná se o nejzajímavější a nejdelší zpřístupněný komplex postavený v oblasti polských Sovích hor. Od roku 1995 je zpřístupněn také další podobný komplex - Rzecka u obce Walim. S průvodcem je možné si projít trasu dlouhou cca. 750 metrů, kde jsou instalovány výstavy např. o zbrojním průmyslu a hlavních stanech Adolfa Hitlera⁵⁸.

Srebrna Góra - pevnost (Góry Sowie) – Tato pevnost se začala stavět v roce 1765 a budovalo ji 4000 dělníků. Projektantem byl pruský inženýr plukovník Ludwig von Regler. Stříbrná Hora je největší pevností svého typu v Evropě. Na celé pevnosti se nachází kolem tří set kasemat v samém Donjonu kolem sto padesáti. Z vrcholu Donjonu se rozprostírá imponující panorama. Horské masivy, které můžete vidět z Donjonu jsou od západu: Stolové hory, dále na jih Orlické hory, Bystřické hory, směrem na jih je viditelný Králický Sněžník, z východní strany Zlaté hory, ale nejlépe viditelné jsou Bardzké hory. A na severu vystupuje z roviny masiv hory Ślęza. Bezprostředně pod Donjonem můžete vidět bastionové

⁵⁷ <http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php#lidova>, citace 10.2.2013

http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=23114, citace 10.2.2013

⁵⁸ <http://www.policko.cz/cs/polske-prihranici-dalsi-zajimavosti.php>, citace 10.2.2013

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>, citace 10.2.2013

opevnění: Městský Bastion, Kavalerie, Hvězdovitý ravelin a také Novoměstský bastion. Nejdůležitější ze všech objektů je Fort Donjon⁵⁹.

5.2.1.4 Církevní památky

Poutní bazilika Wambierzyce – k chrámu vede monumentální kamenné schodiště se třemi řetězci. Fasáda má tři ploché vrcholy, na ose průčelí se nachází velká dřevěná socha Panny Marie. Interiér je zařízen v barokním stylu – zdobené obrázky a sochy, z nichž nejzajímavější jsou díla Karla Sebastiána Flackera – kazatelna, ve které je umístěna soška Panny Marie s děťátkem. Wambierzyce nesou také název „Slezský Jeruzalém“ a jsou nejznámějším mariánským poutním místem v polských Sudetech. Bazilika byla postavena v letech 1715 – 1717. V obci se také nachází pohyblivý betlém z roku 1882 od L. Wittiga, který má přibližně 800 figurek a z toho 300 jich je pohyblivých⁶⁰.

Poutní místo Bardo – Založení tohoto mariánského poutního místa souvisí s historií zázračné sošky Panny Marie. Podle legendy ji vytesal jistý mládenec, kterému se Panna Marie zjevila a na její prosbu umístil její podobiznu do kapličky. Historici se však neshodují v otázce, či je dílem a kdy vznikla. Dodnes se zachoval zvyk líbání sošky, která je po každé nedělní bohoslužbě odnesena z oltáře a podána poutníkům k políbení. Mezi další turistickou atrakcí tohoto městečka jsou městské turistické trasy - „*Kalvárie*“ (Zděná kaplička s Mariánským pramenem. Stezka od pramenu vede dále trasou bývalé křížové cesty "německé", jedné ze tří (kromě „polské a „české“) obtáčejících horu, šplhá skalní římsou uprostřed stromů a krucifixů z 18. století). „*Růžencový kopec*“ (Unikátní příklad sakrální

⁵⁹ <http://www.forty.pl/index.php/cestina>, citace 10.2.2013

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>, citace 10.2.2013

⁶⁰ <http://www.wambierzyce.pl/sanktuarium/bazylika.html>, citace 10.2.2013

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>, citace 10.2.2013

architektury. Na malém kopci v nadmořské výšce 380 metrů se nachází komplex čtrnácti růžencových kapliček)⁶¹.

Cisterciácké opatství Krzeszów – Jednou z nejkrásnějších církevních památek pozdního baroka je opatský kostel, jehož součástí jsou dvě vysoké věže, které jsou zakončené sochami andělů. Opatství je staré více než 760 let. Dominantou je Bazilika Nanebevzetí Panny Marie, ve které se nachází obraz Matky Boží Laskavé. V obci stojí za zhlédnutí také Mauzoleum rodu Piastovců a Kalvárie⁶².

Kostnice (Kaplica Czaszek) Czerwna – Tato kostnice je jedinou památkou svého druhu v Polsku a jednou ze tří v Evropě. Jedná se o velkou společnou hrobku obětí slezských válek a nemocí z let 1740 – 1742 a 1744 – 1745. Stěny i strop kostnice jsou obloženy 3000 lebek a lidských kostí. Pod podlahou se nachází dalších 20 000 – 30 000 lidských pozůstatků. Kapli postavil Wacław Tomaszek v letech 1766. Jednou za rok, o půlnoci ze dne 14. na 15. srpna se pořádá v kapli lebek mše pro všechny, kdo v ní leží⁶³.

5.3 Spolupráce obou regionů

Královéhradecký kraj (Česká republika) a Dolnoslezské vojvodství (Polská republika) podepsali Dohodu o vzájemné spolupráci. Na základě dohody mezi vládou Polské republiky a vládou České republiky o přeshraniční spolupráci podepsané ve Varšavě 8. září 1994 a na základě Deklarace o spolupráci mezi Královéhradeckým krajem a Dolnoslezským vojvodstvím, podepsané dne 13. 11. 2001 v Hradci Králové, dohodly se na uzavření Smlouvy o vzájemné spolupráci mezi regiony v jednotlivých oblastech spadajících do jejich působnosti, zejména potom v oblasti ekonomické, dopravní, cestovního ruchu a oblasti kulturní. Obě strany si uvědomují význam spolupráce mezi těmito příhraničními regiony v rámci snahy obou zemí o členství v Evropské unii. Uznávajíce potřebu vzájemné výměny informací a zkušeností,

⁶¹ http://www.bardo.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=1&menu=158&strona=1, citace 10.2.2013

⁶² http://www.czecot.cz/turisticky-objekt/11157_krzeszow-cisterciacke-opatstvi, citace 10.2.2013

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>, citace 10.2.2013

⁶³ <http://www.kudowa.pl/pl/atracje/kaplica-czaszek>, citace 10.2.2013

mají zájem na rozvíjení vzájemných vztahů, zvláště v problematice infrastruktury a oblastech cestovního ruchu, zavádění a dodržování evropských norem a na zajištění budoucí spolupráce obou stran i po vstupu České republiky a Polské republiky do Evropské unie⁶⁴ (znění dohody viz Příloha č. 5).

⁶⁴ <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/zahranicni-vztahy/meziregionalni-spoluprace/polsko/polsko---dolnoslezske-vojvodstvi-21992/>, citace 10.2.2013

6 VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V POLSKU

Polsko, stát ve východní části střední Evropy, leží při jižním pobřeží Baltského moře. Na západě hraničí s Německem, na jihu s Českou republikou a Slovenskem a na východě s Běloruskem a Ukrajinou. Na severovýchodě sousedí s Litvou a Kaliningradskou oblastí Ruské federace (Tomeš, 1999, s. 328). Polská republika je sousedním státem České republiky na severu Čech a Slezska. Společná hranice je dlouhá 762 kilometrů. Polsko patří k evropským státům větší velikosti a to rozlohou i počtem obyvatel, má přes 38 milionů obyvatel a hlavním městem je Varšava, která má 1 802 398 (31. 12. 2010). Polským platidlem je jeden zlotý, který má 100 grošů. Mince nabývají hodnot 1, 2, a 5 zlotých, groše 1, 2, 5, 10, 20 a 50 a bankovky 10, 20, 50, 100 a 200 zlotých. V období druhé světové války a zařazením do komunistického bloku ovládaného Sovětským svazem země silně utrpěla a byl znemožněn obdobný rozvoj, jaký zaznamenalo Německo či jiné západoevropské státy. Vnitropolitická situace v 80. letech (výjimečný stav) oslabila jeho postavení v mezinárodním cestovním ruchu (přes 2 milióny návštěvníků ročně). Bariérou pro domácí cestovní ruch byla inflace a nezaměstnanost.

Zvýšený počet výjezdů Poláků do zahraničí od začátku 90. let nebyl turistikou v pravém smyslu a v zahraničí vyvolal spíše averzi (Geografie, 2000, s. 81). V současné době se nachází ve stádiu náročné transformace, která směřuje k začlenění mezi demokratické rozvinuté státy. Demokratická přeměna byla v podstatě ukončena a Polsko spolu s Českem a se stalo členem NATO a Evropské unie. Polsko vyšlo ale z horších hospodářských předpokladů než Česko.

Pro cestovní ruch má Polsko vhodné přírodní i kulturněhistorické předpoklady. Většinu Polska tvoří monotónní krajina nížin, pahorkatin a plošin, která je součástí rozsáhlé, pevninským ledovcem modelované Středoevropské nížiny, omezená pouze na jihu soustavou izolovaných pohoří i dlouhých horských pásem (Tomeš, 1999, s. 328).

Navštěvují ho z velké části zahraniční turisté, ročně přijíždí do Polska přibližně 19 milionů návštěvníků, kteří v zemi alespoň jednu noc přenocují. Polsko se tam řadí na osmé místo v Evropě, v příjmech z cestovního ruchu stojí na jednom z předních míst světadílu, na

sedmé příčce. Podle podílu cestovního ruchu na zahraničním obchodu je s 34 procenty dokonce na druhém místě hned po Řecku. Převažují příjezdy ze sousedních zemí, z Německa, Česka, Ukrajiny a Slovenska. Statistická čísla dokládá Příloha č. 7.

Pro cestovní ruch jsou příznivé čtyři oblasti. Na severu leží při pobřeží Baltského moře přímořská oblast. Západní část s hlavními středisky Świnoujście a Kolobrzeg je nejnavštěvovanější. Střední úsek pobřeží má větší počet chráněných území přírody a řidší rekreační využití. Východní úsek tvoří pobřeží Gdaňské zátoky.

Mazurská oblast zabírá velkou část Mazurské jezerní plošiny na severovýchodě Polska. Má mírně zvlněný povrch s více než 2700 jezery ledovcového původu. Vodní plochy a jehličnaté lesy vytvářejí hodnotné přírodní prostředí umožňující pobytovou rekreaci, vodní turistiku, rybolov a jiné vodní sporty. Letní sezona je poměrně krátká, protože oblast patří k nejchladnějším v Polsku. Hlavním střediskem je Olsztyn (Zeměpis cestovního ruchu, 2000, s. 60).

S územím České republiky sousedí a na české regiony cestovního ruchu navazuje sudetská oblast, která zabírá severní svahy Krkonoš a další pohoří i jejich předhůří až po Kladskou kotlinu. Má výraznou letní a zimní sezonu, kromě letní turistiky a klimatických lázní má dobré podmínky pro lyžování. Hlavními středisky jsou starší horské osady, které s rozvojem cestovního ruchu dostaly novou funkci. Nejznámější jsou Karpacz a v podhůří Jelenia Góra (Zeměpis cestovního ruchu, 2000, s. 60).

Nejvýznamnější vnitrozemskou oblastí cestovního ruchu je Karpatská oblast. Jedná se o území s nejatraktivnějším reliéfem a s příznivými podmínkami pro lyžování. Tato oblast je celoročně navštěvovaná (Zeměpis cr, 2000, s. 60). Na západě jsou navštěvována střediska v podhůří Beskyd, jedná se například o Wislu nebo Żywiec. Střední a nejfrektovanější část zabírá polská část Tater, kde hlavním střediskem turistiky a zimních sportů je Zakopane. Na východě karpatské oblasti turisté míří do údolí Popradu a Dunajce, kde hlavní středisko je Krynica (Zeměpis cestovního ruchu, 2000, s. 61).

Čeští turisté po pádu železné opony vyjíždějí do Polska za odpočinkem a poznáním méně než před rokem 1989. Prudce ale vzrostl počet krátkodobých, jednodenních cest, které

mají zejména obchodní charakter, kdy oblíbené jsou individuální a organizované nákupní zájezdy na polské trhy v blízkosti hranic.

Kladsko vytváří na našich hranicích výrazný výběžek. Toto území má mnoho společného s našimi dějinami. Je to menší region cestovního ruchu (Zeměpis ČR, 2000, s. 60-61). Dalšími cíli cestovního ruchu je v Polsku mnoho. Navštěvována jsou i polská města, například Vratislav s katedrálou a gotickou radnicí, poutní místo Czestochowa. Nejvíce návštěvníků cestovního ruchu přijíždí do hlavního města Varšavy, s obnoveným, ve válce zcela zničeným Starým Městem, s řadou muzeí a královským zámkem, jehož interiéry jsou považovány za nejkrásnější v Evropě (Geografie, 2000, s. 82). Z ostatních měst poutají pozornost zejména Poznaň s katedrálou, renesanční radnicí a veletrhy a historické hlavní město Krakov se zámkem Wawel s cennými sbírkami a interiéry, v mariánském chrámu ve stylu cihlové gotiky je oltář Veita Stosse – největší řezbářská gotická práce v Evropě a budovou Jagellonské univerzity, proslulou Sukienicou – tržní a radniční budovou a v Toruň s gotickou radnicí a měšťanskými domy, hradby a hradem řádu německých rytířů, je rodištěm Mikuláše Koperníka (Geografie, 2000, s. 82-83). Mezi turisticky přitažlivé cíle se řadí návštěva solných dolů ve městě Wieliczka nedaleko Krakova. K nadějným regionům cestovního ruchu vzdáleným od hlavních tranzitních tras patří pohoří Bieszczady s národním parkem v nejzápadnějším jihovýchodním cípu státu. Atrakcí je také Bělověžský národní park u běloruských hranic se známým pralesem a s největším volným stádem zubrů na světě. Zahraniční turisté navštěvují i netradiční cíle cestovního ruchu, například bývalé koncentrační tábory v Osvětimi nebo v Majdanku, připomínající hrůzy druhé světové války. (Zeměpis cestovního ruchu, 2000, s. 60-61).

Dny pracovního klidu jsou všechny soboty a neděle. Svátky jsou Nový rok (1. 1.), Velikonoce (neděle a pondělí) – pohyblivé svátky, Svátek práce (1. 5.), výročí Ústavy 3. Máje (3. 5.), Boží tělo (čtvrtek, pohyblivý svátek), Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie (15. 8.), Všech svatých (1. 11.), státní svátek vyhlášení samostatnosti (11. 11.), Vánoce (25., 26. 12.)

V Polsku je několik letišť a to například ve Varšavě, Gdaňsku, Katovicích, Krakově, Lodži, Poznani, Rzeszowě, Štětíně a Wroclawi. Státním přepravcem jsou Polské aerolinie LOT S. A. V zemi vede hustá železniční síť a mezi největšími městy jezdí vlaky IC. Vlakové

spoje řídí Polské státní železnice. Rozvětvená síť lokálních silnic umožňuje se dostat do všech polských měst a obcí. V celé zemi existují státní a soukromé autobusové linky.

Polské dopravní předpisy jsou přizpůsobeny předpisům Evropské unie. Maximální povolená rychlost v obci je 50 km/hod., během dne a 60 km/hod. mezi 23.00 – 6.00 hod. Maximální povolená rychlost mimo obec je 90 km/hod., na rychlostních komunikacích 110 km/hod., na dálnicích je 130 km/hod. Jízdy s potkávacími světly celých čtyřadvacet hodin od 1. 10. Do konce února.

Poplašné bezplatné telefony pro celé Polsko jsou tyto - 999 – zdravotní pohotovost, 998 – požárníci, 997 – policie, 112 – poplašné spojení pro mobilní telefony.⁶⁵

⁶⁵ www.poland-tourism.pl, citace 11.2.2013

7 VLASTNÍ NÁVRHY TURISTICKÝCH TRAS

V praktické části jsou navrženy tři turistické trasy po oblastech Královéhradeckého kraje a Polska (Dolnoslezského vojvodství). První dvě trasy se zaměřují na cyklistiku a třetí je zpracovaná formou autobusového čtyřdenního zájezdu. Všechny trasy jsou specifické tím, že jsou vytvořené „na míru“, čili nelze je nalézt takto vypracované v žádné cyklomapě ani brožůře.

Každá trasa je zpracována formou itineráře, kde účastník získá přehled o její délce. Dále následují excerpční lístky, které mají za úkol poinformovat o daném místě, vytvořit přehled o počtu obyvatel, historických památkách, kulturním ději, historii a poloze dané oblasti. Pokud se jedná o malé vesnice, je excerpční lístek nahrazen pojednáním. Harmonogramy mají za cíl časově uspořádat jednotlivé dny – kdy se jaká oblast/atraktivita navštíví. Rámcový program by měl přispět k zapamatování a „oživení“ si celé trasy, jelikož se zde opakuje časové rozvržení, čísla jednotlivých cyklotras/komunikací.

Snahou bylo umístit do jednotlivých tras kulturní, historické, někdy technické a přírodní pozoruhodnosti. Žádná trasa není zaměřena pouze jednostranně.

7.1 Cyklotrasa č. 1

Tabulka 1: Cyklotrasa č. 1 - Itinerář

Den	Km	Průběžné km	Místo	Číslo komunikace nebo cyklotrasy	Doba		Poznámka
					Příjezdu	Odjezdu	
1.	0		Náchod – autobusové nádraží			8:00	Výklad – excerpční lístek, rámcový program. Odjezd cyklobusem na Masarykovu chatu, Šerlich
	17	17	Nový Hrádek, náměstí	Místní komunikace	8:30	8:40	
	10	27	Sedloňov, hostinec	Místní komunikace	9:00	9:09	

	8	35	Šerlich – Masarykova chata		9:30	10:00	hraniční přechod Masarykova chata – Zieleniec (CZ – PL), výklad a fotografování
	2	37	Zieleniec	5755	10:10	10:25	výklad, vyhlídka
	7	44	Duszniki - Zdrój	5755	10:45	12:25	Výklad – excerpční lístek
	8	52	Karłow	5751	12:55	13:35	Oběd, WC, pauza
	6	58	Radków	4000	13:50	13:50	
	8	66	Otovice	4020	14:15	14:20	hraniční přechod Tłumaczów – Otovice (PL – CZ)
	5	71	Broumov	4020	14:35	19:00	Prohlídka města, pauza, občerstvení, WC, exkurze pivovaru
	13	84	Police nad Metují	4000	19:55	20:00	Výklad – excerpční lístek, empirická kašna a farní kostel
	9	93	Hronov	4152	20:30	20:30	
	9	102	Náchod – autobusové nádraží	4020	21:00		Konec cyklotrasy

Zpracování všech itinerářů a harmonogramů k jednotlivým trasám podle ORIEŠKA, 1994, vlastní úprava

Rámcový program k cyklotrase č. 1 (25. května 2013, sobota) :

7:45 Sraz v Náchodě na autobusovém nádraží u občerstvení Bramborka, seznámení s rámcovým programem, excerpčním lístkem Náchoda, ukázka trasy na mapě.

8:00 Odjezd cyklobusem na Šerlich, Masarykovu chatu

9:30 Příjezd cyklobusem na výchozí místo Šerlich, Masarykova chata

Cyklotrasa začne na Šerlichu, Masarykově chatě, seznámení s okolím – pojednání a excerpční lístek.

Z Šerlichu se pojedede po cyklotrase č. 5755, přes hraniční přechod Masarykova chata –

Zieleniec (CZ – PL).

Přes polské lázeňské město Duszniki – Zdrój, kde proběhne návštěva náměstí, Muzea Papiernictwa a Dworku Chopina.

Pokračuje se do Karłowa po cyklotrase č. 5751, kde je krásný výhled na Stolové hory, dále cyklotrasou č. 4000 do Radkowa a po cyklotrase č. 4020 do Otovic, kde se přejede přes hraniční přechod Tłumaczów – Otovice (PL – CZ) do Broumova, zde se navštíví Mírové náměstí, klášter se zahradou, kostel sv. Petra a Pavla, dřevěný kostel Panny Marie a uskuteční se exkurze v pivovaru Olivětín s možností ochutnávky místního piva. Po cyklotrase č. 4000 přijedeme do Police nad Metují, kde proběhne krátká prohlídka náměstí s empírovou kašnou. Po cyklotrase č. 4152 se přijede do Hronova a konec cyklotrasy č. 4020 se završí v Náchodě v podvečerních hodinách opět u autobusového nádraží, u občerstvení Bramborka.

Vlastní harmonogram trasy je uveden v Příloze č. 6.

Tabulka 2: Excerptní lístek Náchod

<u>NÁCHOD</u> Česká republika, kraj Královéhradecký 20 665 (1. 1. 2012) obyvatel		Porovnání <i>Praha</i>	Vztahy <i>Praha</i>
1.) Poloha 346m n.m., katastrální výměra 3326 ha, řeka Metuje, východní Čechy, zvlněná až kopcovitá krajina, podhůří Krkonoš a Orlických hor		Praha je o cca 100m n. m. níže a 15x větší	
2.) Podnebí Mírný podnebný pás, roční průměrná teplota 7-8°C, srážky 700 mm za rok		Průměrná roční teplota Prahy je 9°C	
3.) Fauna a flóra Smíšené lesy - převažuje smrk a borovice, zajáci, bažanti, tetřívěk, muflon, srnky, kuna lesní			
4.) Hospodářství Strojírenství (Atas elektromotory a.s.), textilní průmysl (Tepna a.s., Sněžka, Bartoň textilní závody), gumárenský průmysl (Rubena a.s.) Pivovar Náchod a. s.			
5.) Kultura Městské divadlo Dr. Josefa Čížka, Kino Vesmír, Městská knihovna, Regionální muzeum			Dr. J. Čížek – starosta města založil divadlo

6.) Historie pamětihodnosti Původně gotický hrad přestavěný na renesanční zámek, secesní stavba Městského divadla a hotelu U Beránka.		
7.) Současné pozoruhodnosti Nová pěší zóna na v centru města		
8.) Zajímavosti a zvláštnosti V r. 2004 uplynulo 750 let od založení města Podkova po Fridrichu Falckém	Praha je o 400 let starší	
9.) Zajímavé osobnosti Spisovatel <i>Josef Škvorecký</i> , herečka <i>Ljuba Skořepová</i> , malíř <i>Jaroslav Cita</i> , <i>Jan Letzel</i> – narozen v Náchodě, architekt, <i>Hron z Náchoda</i> – zakladatel hradu a města, <i>Tobiáš Štefek</i> z Koloděj – narozen v Náchodě, regent všech panství rodu Smiřických, <i>JUDr. Josef Čížek</i> – zemřel v Náchodě, mimořádně bohatá osobnost, starosta města, ochotník, Sokol, <i>Josef Regner</i> – zemřel v Náchodě, páter <i>Havlovický</i> z Jiráskovy kroniky "U nás", nejznámější postava Náchodska z doby národního obrození.		Eva Celbová-zlatá medaile na ME a bronzová medaile na MS
10.) Důležité události Každoroční kulturní festival Prima Sezóna.		
Nemocnice, hotely, zimní stadion, plavecký bazén, skate park, atletický stadion, koupaliště, lázně s minerálním pramenem Ida (v současné době zavřené), pošta, veřejné WC, čerpací stanice, parkoviště, okresní soud, policie, školy		
Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:		
K ochraně území, kterým procházela stará obchodní zemská cesta spojující Prahu s Kladskem a Polskem, založil kolem poloviny 13. století Hron z rodu Načeraticů hrad a pod ním pravděpodobně současně i město. Hrad stál na strategicky důležitém místě, kde se zemská stezka zužovala do průsmyku zvaného Branka. Jím do města v dobách míru přinášeli rozkvět obchodníci a řemeslníci, v době války pak zkázu a bídu nepřátelství vojáci. Jméno Náchod se poprvé vyskytuje v písemných pramenech v roce 1254 a vzniklo zcela přirozeně jako označení místa, kterým se chodí nebo prochází. Již tehdy, stejně jako dnes, plně charakterizovalo polohu města, která po celou dobu jeho existence v mnohém ovlivňovala jeho vývoj a život jeho obyvatel. Dnes je Náchod okresním městem s udržovanými historickými památkami i moderní výstavbou. Město má ojedinělý komplex vojenského opevnění z roku 1938. V katastru města se nacházejí také lázně Běloves s minerálním pramenem Ida. Náchod je správním, hospodářským a kulturním centrem významné oblasti mezi Krkonošemi a Orlickými horami a důležitou křižovatkou turistických cest. Starostou města je Jan Birke.		

Vlastní úprava, informace z <http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/mesto/popis/>, citace 12. 3. 2013

Masarykova chata na Šerlichu

Šerlich, vrch v nadmořské výšce 1027 metrů v hlavním hřebenu Orlických hor při cestě Aloise Jiráska. Při stavbě Masarykovy chaty zde byly vysázeny borovice kleč a limba.

Na horské hřebenové louce je několik rekreačních chalup a turistická Masarykova chata. Je to bezesporu nejnavštěvovanější místo na hřebenu hor⁶⁶.

Masarykova chata v Deštném v Orlických horách je postavena na hřebenu Šerlichu v nadmořské výšce 1019 metrů s výhledem do Čech i do Polska. Nejvyšší vrchol Orlických hor, Velká Deštná (1115 m n. m.) je vzdálen 3 km. Chata je ve velmi výhodné poloze pro pěší i lyžařskou turistiku. V těsné blízkosti leží přírodní rezervace prales Bukačka, v okolí se vyskytuje řada vzácných rostlin. V zimě je u chaty k dispozici lyžařský vlek, dlouhý 350 metrů, na svahu pro nenáročné lyžaře. Chata nabízí celoroční provoz. Poskytuje ubytování ve dvou a třílůžkových pokojích, celkem poskytuje 23 lůžek a ve třech turistických ubytovnách to je 28 lůžek. Nabízí nejen rekreační pobyty, ale též zajištění škol v přírodě, školních výletů, sportovních soustředění a různých školení. Nabízí rovněž celodenní stravování v restauraci s 80 místy⁶⁷.

Chata byla postavena Klubem českých turistů v Hradci Králové podle projektu architekta B. Fuchse. Základní kámen byl položen 14. června 1924. Střecha byla původně kryta šindelem, později byla ale nahrazena střechou plechovou, jinak zůstal vnější vzhled chaty prakticky beze změny. Veřejnosti byla chata otevřena 27. září 1925 pod patronací Aloise Jiráka, byť on samotný se vlastního otevření chaty nezúčastnil. K chatě vede horská silnice od hotelu Orlice v Deštném - Zákoutí, vybudovaná v roce 1935. V sedle na horské louce odbočuje z této silnice nová moderní silnice ze Šerlichu do Bedřichovky v údolí Divoké Orlice, kde navazuje na pohraniční silnici Mladkov - Čihák - Bartošovice - Trčkov. Byla postavena v roce 1974⁶⁸.

⁶⁶ <http://www.orlickehory.net/mista/serlich.htm>, citace 12. 2. 2013

⁶⁷ <http://www.masarykovachata.unas.cz/uvod.htm>, citace 12. 2. 2013

⁶⁸ <http://www.orlickehory.net/mista/serlich.htm>, citace 12.2.2013

Obrázek 1: Masarykova chata na Šerlichu

Siedelenbende, 1010 m. Šerliche, v. Adirgebirge (Sudetenland)*

Zdroj: <http://www.masarykovachata.unas.cz/>, staženo dne 12. 2. 2013

Obrázek 2: Masarykova chata na Šerlichu

Zdroj: <http://www.masarykovachata.unas.cz/>, staženo dne 12. 2. 2013

Tabulka 3: Excerptní lístek Duszniki Zdrój

<p><u>Duszniki - Zdrój</u> město Polská republika, Dolnoslezské vojvodství 5150 obyvatel (2004)</p>		<p>Porovnání Polanica – Zdrój 6 955 (30. 6. 2007) obyvatel</p>	<p>Vztahy Polanica - Zdrój</p>
<p>1) Poloha leží v jihozápadním Polsku, v Dolnoslezském vojvodství, na řece Kladská Bystřice, nedaleko česko-polských hranic, východně od města Náchod.</p>			
<p>2) Podnebí Přestože lázně leží v nadmořské výšce 588 m, mikroklima je zde identické s místy položenými v 1000 m n.m. Klima je podobné jako v podhůří Alp.</p>			

3) Fauna a flóra Chopinova alej Lázeňský park		
4) Hospodářství Ekonomika města je založena především na turistice a lázeňství.		Ekonomika města je založena především na turistice a lázeňství.
5) Kultura Zpívající fontána Chopinův dvůr - architektonická památka, konají se zde lázeňské koncerty.		
6) Historie pamětihodností Kostel sv. Petra a Pavla, kostel Panny Marie a historické náměstí s renesanční radnicí, barokními domy a pranýřem.		
7) Současné pozoruhodnosti Nejvýznamnějším turistickým cílem je Muzeum papírnictví. Voda se používá k léčení vředových onemocnění žaludku a střev, jaterních nemocí, osteoporózy, chronických a alergických onemocnění dýchacích cest, neplodnosti a pohybového aparátu.		
8) Zajímavosti a zvláštnosti Je jedním z pěti lázeňských středisek v Kladské kotlině. Kladsko je oblastí s největším výskytem minerálních a léčivých pramenů v Polsku. Studený pramen (Zimny zdroj) byl objeven již v roce 1408. Příjemná chuť minerálních vod proslavila město daleko za hranicemi. V roce 1800 vznikly první lázeňské budovy s procedurami postavenými na minerálních vodách a mléčných surovinách (kravské a ovčí mléko).		
9) Významné osobnosti Město si oblíbil hudební skladatel F. Chopin		
10) Důležité události Mezinárodní Chopinův festival, který se zde koná již od roku 1948.		
Restaurace, WC, parkování, kavárna, hotel, pošta, banka, bankomat, obchod.		
Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost: Historie lázeňského města Duszniki Zdrój sahá hluboko do minulosti. První zmínky o osadě nad Dušnickou Bystřicí pochází z roku 1324. Pravděpodobně v první polovině 14. století získala městská práva a k rozvoji velmi přispěla poloha na obchodní stezce ze Slezska do Čech. Kladsko je oblastí s největším výskytem minerálních a léčivých pramenů u našich severních sousedů.		

Vlastní úprava, informace z <http://www.orlickehory.webz.cz/obec/zieleniec-duszniki-zdroj.htm>, citace 12. 3. 2013

Tabulka 4: Excerptní lístek Broumov

<u>Broumov</u> Česká republika, kraj Královéhradecký 7 783 (1. 1. 2012) obyvatel		Porovnání <i>Praha</i>	Vztahy <i>Praha</i>
--	---	----------------------------------	-------------------------------

<p>1) Poloha Leží na severovýchodě Čech, u státní hranice s Polskem, uprostřed Broumovské kotliny, která je na jihozápadě izolována od vnitrozemí Čech pásmem Broumovských stěn. Přírozenou bariéru na severovýchodě tvoří Javoří hory. Městem protéká řeka Stěna. Celé území patří do CHKO Broumovsko.</p>		
<p>2) Podnebí Leží v mírném podnebném pásu.</p>	Průměrná roční teplota Prahy je 9°C	
<p>3) Fauna a flóra Schrollův park, Park Alejka, Klášterní zahrada</p>		
<p>4) Hospodářství Textilní průmysl – podnik Veba</p>		
<p>5) Kultura Kulturní dům Střelnice, Konferenční sál IC Broumova, Městské divadlo Broumov, Výstavní síň na Staré radnici, Muzeum Broumova, Městská knihovna v Broumově.</p>		
<p>6) Historie pamětihodností Broumovský klášter, kostel sv. Petra a Pavla, kostel sv. Václava, dřevěný hřbitovní kostel Panny Marie, Městské opevnění, Špitální kostel sv. Ducha, Klášterní kostel sv. Vojtěcha.</p>		
<p>7) Současné pozoruhodnosti Sportovní letiště aeroklub Broumov</p>		
<p>8) Zajímavosti a zvláštnosti Pivovar Broumov</p>		
<p>9) Zajímavé osobnosti <i>David Bittner</i> – sepsal kroniku Broumova, předním z prvních žáků klášterního gymnázia. <i>P. Beda Franz Menzel</i> - ve 20. století nejvýznamnější historik broumovského kláštera a Broumova. <i>František Beneš</i> – narodil se v Broumově, akademický malíř - textilní výtvarník. <i>Uršula Kluková</i> - herečka odstartovala svou dráhu z legendárního broumovského souboru Kladivadlo. <i>Kilián Ignác Dientzenhofer</i> - barokní architekt své doby, který se při svých cestách na Broumovsko rád bavil o teologii. V Broumově byl stavitelem kostela sv. Václava a konventu benediktinského kláštera a několika kostelů na Broumovsku.</p>		
<p>10) Důležité události Velikonoční jarmark,</p>		
<p>Nemocnice, hotel Veba, parkování, veřejné WC, pošta, banka, gymnázium, základní škola, TJ Slovan Broumov, solná jeskyně Broumov, aeroklub Broumov.</p>		

Vlastní úprava, informace z <http://www.broumov.net/>, citace 10.3.2013

Tabulka 5: Excerpční lístek Police nad Metují

<p><u>Police nad Metují</u> Česká republika, Královéhradecký kraj východní Čechy 4 301 (1. 1. 2012)</p>		<p>Porovnání <i>Náchod</i></p>	<p>Vztahy</p>
<p>1.) Poloha Východní Čechy – Broumovská pánev</p>			<p>Nespadá pod Broumovskou pánev</p>
<p>2.) Podnebí Průměrná roční teplota vzduchu je 8, 4 °C, průměrné roční srážky jsou mezi 500 – 600 mm</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Lesy, pískovcové skály, čistá pramenitá voda</p>		<p>Broumov</p>	<p>Broumov má také podobné přírodní zastoupení a čistou vodu.</p>
<p>4.) Hospodářství Průmysl textilní, chemický, potravinářský. Nejznámější podniky jsou Veba a Kovopol.</p>			
<p>5.) Kultura Město je kulturní a hospodářské centrum, každoroční divadelní hry, městská knihovna a kino</p>			
<p>6) Historie pamětihodností Rodný dům Hanuše Vihana s pamětní deskou, rodný dům kronikáře Jana Lege, klášterní kostel, divadlo z roku 1939 – 1940, hřbitovní kaple</p>			
<p>7.) Současné pozoruhodnosti Každoroční divadelní hry, podniky jako je Veba, Kovopol slaví přes 100 let svého vzniku</p>			
<p>8) Zajímavosti a zvláštnosti Ve městě v oblasti sportu je možno lézt po umělé horolezecké stěně.</p>			
<p>9.) Významné osobnosti Václav Luňáček – politický rodák, malíř Antonín Hudeček – krajinář a impresionista Antonín Hausman - učitel</p>			
<p>10.) Důležité události 1421 – vyvraždění husity, rok 1680 – selská povstávání, 19. stol. – správní okres, Po II. světové válce rozvoj města</p>			
<p>Restaurace, poště, WC, parkoviště, vlakové nádraží, banka, čerpací stanice.</p>			
<p>Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:</p>			

MĚSTEČKO POLICE, nebo, jak je sousedé sami raději nazývali – město, ačkoli nikdy nemělo hradby, přesto se dělilo jako jiná ohrazená města na dvě části – vlastní město a předměstí. V Polici se však názvu předměstí nikdy neužívalo, ale říkalo se "za městem" – neboli na ZÁMĚSTI. Rozdíl mezi nimi byl, tak jako v jiných městech ten, že pouze s domy ve městě bylo spojeno plné právo k obci, k obecnímu majetku a k jeho užívání a zejména k právu vařit pivo. Domy za městem tato práva neměly, což pocházelo z toho, že pozdější přírůstky ke staršímu městu již neměly k prvotním výsadám nárok. K vlastnímu městečku se počítaly pouze domy, stojící na náměstí a ve třech ulicích, které z něho vycházely – jedna na sever (dnes Kostelní), druhá na východ (dnes Tomkova) a třetí, krátká na západ (dnes U opatrovny). Tyto části městečka je tedy možno pokládat za nejstarší polickou osadu, jak zde kromě kláštera stála již od XIII. století. Roku 2003 město Police nad Metují slavilo 750 let, které uplynuly od první písemné zmínky o Polici – v listině krále Přemysla Otakara II., kterou přenesl do tehdejší malé osady trh a dal tím první právní základ dnešnímu městu. Historické jádro města je městskou památkovou zónou. Starostkou města je Mgr. Ida Seidlmanová.

Vlastní úprava, informace z <http://www.meu-police.cz/>, citace 16. 3. 2013

Tabulka 6: Excerptní lístek Hronov

<p><u>Hronov</u></p> <p>Královéhradecký kraj 6 328 obyvatel (1. 1. 2012) Administrativní členění: město</p>		<p>Porovnání I. <i>Náchod</i></p>	<p>Vztahy II. <i>Náchod</i></p>
<p>1.) Poloha Leží v severovýchodních Čechách v Královéhradeckém kraji, v bývalém okresu Náchod na řece Metují. Hronov se nachází při jižní hranici CHKO Broumovsko. Zeměpisná šířka: 50°28'38'', zeměpisná délka: 16°11'0'', nadmořská výška: 364 m n. m.</p>		<p>Náchod má 18 krát více obyvatel než Hronov.</p>	
<p>2.) Podnebí Mírný podnebný pás.</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Flóra – městský park se zřídly minerálních pramenů Hronovky a Regnerky s alkalicko železnatou vodou. Vhodné pro léčbu močových a ledvinových kamenů. Fauna – typická pro střední Evropu.</p>			
<p>4.) Hospodářství Textilní výroba – Textonnia Czech, spol. s r. o. – umělá vlákna Strojírenský průmysl – Wikov MGI a. s. – výroba převodů a ozubených kol Polygrafický průmysl – Grafické závody Hronov</p>			
<p>5.) Kultura Městská knihovna Egona Hostovského, Jiráskovo muzeum, Jiráskovo divadlo, ZŠ a MŠ, ZUŠ, Střední průmyslová škola, Střední škola hotelnictví a podnikání SČMSD, Hronov, s. r. o.</p>			
<p>6.) Historie pamětihodností Jiráskovo divadlo, Jiráskovo muzeum, Mariánské barokní sousoší, Kalinův domek, rodný domek A. Jiráska, Hrob A. Jiráska, Pozdně renesanční zvonice.</p>		<p>Kostel Všech svatých se nachází na Pražském hradě, gotický sloh.</p>	
<p>7.) Současné pozoruhodnosti Sportoviště Bowling DOK, krytá motokárová dráha, zimní stadion – Wikov aréna, Fitness centrum.</p>			

8.) Zajímavosti a zvláštnosti Minerální prameny vyvěrající v parku, Hronovka a Regnerka s alkalicko-železnatou vodou. Vhodné pro léčbu močových a ledvinových kamenů.	Minerální voda v Ida v Bělovsi u Náchoda.	
9.) Významné osobnosti <i>Alois Jirásek</i> – spisovatel a dramatik, který svým rozsáhlým románovým dílem reprezentuje českou historickou prózu a dramatickou tvorbu. <i>Josef Čapek</i> – malíř, grafik, spisovatel <i>Helena Čapková</i> – spisovatelka <i>Egon Hostovský</i> – spisovatel <i>Jan Křtitel Knahl</i> – autor několika chrámových skladeb <i>Prof. Mgr. Jan Špáta</i> – klasik českého filmu <i>Ing. Arch. Jindřich Freiwald</i> – projektant budov divadel a peněžních ústavů		Alois Jirásek, Helena Čapková, J. Čapek. J. K. Knahl, J. Freiwald, J. Špáta – narozen v Hronově.
10.) Důležité události Jiráskův Hronov – tradiční český festival amatérského divadla se zahraniční účastí. První ročník proběhl v roce 1931, konal se na oslavu 80. narozenin A. Jiráska. Nejdéle trvající amatérský festival na světě. Koná se v srpnu. Běžeczký závod – Hronov – Náchod.		
Policie, vlakové nádraží, autobusové zastávky, turistické informační centrum, dům s pečovatelskou službou, supermarket, ubytovací a stravovací zařízení, hotel Prajzko Hronov, a. s., restaurant pizzerie Stella, Restaurace a kavárna Radnice, bankomat KB, Česká spořitelna, a. s., parkování, lékař		
Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:		
V historii se poprvé připomíná v roce 1359, je však přibližně o jedno století starší. Jeho počátky souvisejí s kolonizačním úsilím pana Hrona z Náchoda (1241 – 1285) z rodu Načeraticů, který zde pravděpodobně založil vodní tvrz. V roce 1415 je Hronov uváděn jako městečko, jež až do roku 1848 náleželo k náchodskému panství, stejně jako sousední obce Velký Dřevíč, Velké Poříčí a Žabokrky, zatímco Zbečnick a Rokytník příslušely do konce 15. století k machovskému statku, jehož součástí byla také Malá Černná na kladských hranicích. Jako město je Hronov poprvé uveden v roce 1859. Starostkou města je Hana Nedvědová, místostarostou je Mgr. Josef Thér.		

Vlastní úprava, informace z <http://www.mestohronov.cz/>, citace 17. 3. 2013

7.2 Cyklotrasa č. 2

Tabulka 7: Cyklotrasa č. 2 - Itinerář

Den	Km	Průběžné km	Místo	Číslo komunikace nebo cyklotrasy	Doba		Poznámka
					Příjezdu	Odjezdu	
1.	0		Náchod - autobusové nádraží			8:15	Rámcový program, excerpční lístek

	2,5	2,5	Náchod - Běloves	33	8:40	8:25	Výklad, ochutnávka minerální vody, hraniční přechod Náchod – Kudowa Słone (CZ – PL)
	3,3	5,8	Kudowa Słone	4000	8:50	8:45	
	5	10,8	Brzozowie	4306	9:20	9:35	hraniční přechod Brzozowie – Česká Čermná (PL – CZ), prohlídka kostela, občerstvení
	0,5	11,3	Česká Čermná	4306	9:45	9:55	Výklad
	9	20,3	Rokole	4306	10:45	11:05	Výklad, prohlídka poutního místa, občerstvení, WC
	3,5	23,8	Slavoňov	285	11:20	11:55	Prohlídka kostela, výklad
	4	27,8	Nové Město nad Metují	285	12:15	16:00	Pauza, WC, výklad, prohlídka zámku, oběd
	5,3	33,1	Peklo	4034?	16:25	17:25	Prohlídka přírodní rezervace + restaurace, možnost občerstvení, WC, pauza
	6	39,1	Náchod – autobusové nádraží	4034	18:25		Konec cyklotrasy, rozloučení

Rámcový program k cyklotrase č. 2 (1. června 2013, sobota):

8:00 Sraz v Náchodě, na autobusovém nádraží u občerstvení Bramborka, seznámení

s rámcovým programem, excerpčním lístkem Náchoda, ukázka cyklotrasy na mapě.

8:15 Odjezd na kolech po silnici č. 33

Cyklotrasa začíná v Náchodě, nejprve v Bělovsi se navštíví nově opravená stáčírna minerální vody Ida.

Pokračovat se bude po cyklotrase č. 4000 přes hraniční přechod Náchod – Kudowa – Słone (CZ – PL), polskou stranou přes Brzozowie po cyklotrase č. 4306 do České Čermné, kde se překročí hraniční přechod (Brzozowie – Česká Čermná, PL - CZ).

Pojedeme do Rokole, kde se nachází mariánské poutní místo.

Dále cyklotrasou č. 285 do Slavoňova, kde se navštíví dřevěný kostel sv. Jana Křtitele a dále do Nového Města nad Metují, kde lze vidět Klášterní kostel Narození Panny Marie, Náměstí republiky, Městské muzeum, Husovo náměstí a následuje prohlídka zámku.

Vlastní harmonogram trasy je uveden v Příloze č. 6.

Zajímavosti po trase:

Náchod Běloves – Běloveská kyselka IDA

Běloveská kyselka Ida byla ještě před pár lety známá v celé republice. Tato léčivá voda, pramenící v areálu Lázní Běloves, byla kdysi stáčená do lahví a prodávána v obchodech. Se zánikem stáčírny zmizela pravá běloveská Ida i z obchodních pultů. Místo ní se pod stejným názvem nakrátko objevila voda, která pramenila na Slovensku, kde se i stáčela. Brzy ale zanikla i tato minerálka. V současnosti pije Idu jen ten, kdo si ji vlastnoručně načerpá. Přestože Lázně Běloves chátrají, léčivá voda tu vyvěrá stále.

Prameník, stejně tak jako celé Lázně Běloves, jsou majetkem Mariana Khalify a Miroslava Borůvky. Na místě dnešního pramene v 19. století stála studna s Jakubovým

pramenem. Teprve v roce 1935 vznikla z prameníku kaplička. V této kapličce si lidé mohou minerální vodu vlastnoručně natočit a ochutnat⁶⁹.

Zdroj: <http://foto.mapy.cz/295741-Kaple-s-pramenem-IDA-v-Belovsi>, staženo dne 12. 2. 2013

Obec Brzozowie (Březová)

Vývoj názvu obce, nejprve to byl Brzezowicz, poté Brzewow, Brzezowoy, dále Brzozowice, Brzozów, Brzozowie = poslední konečný název. Převážně se zde mluvilo německy, ačkoliv název obce je ryze český. První obyvatelé byli určitě českého původu.

Březová je příhraniční obec ležící v nadmořské výšce 420 – 450 metrů, má zemědělský charakter s celkovou výměrou 227 ha, z toho 168 ha zemědělské půdy a 37 ha lesů. Ze tří stran je obehnaná českou hranicí. Na jihu tvoří hranici s Českou Čermnou. V roce 2001 obec dosáhla 600 let trvání. V současné době žije v obci asi 200 občanů v 46 domech. V písemném dokumentu z roku 1444 se uvádí, že panoš Jan Tamchyn dal poddaným povolení zřídit cestu z České Čermné přes Březovou do Náchoda a most přes

⁶⁹ http://nachodsky.denik.cz/zpravy_region/kyselka-ida-potece-brzy-z-opraveneho-20110415.html, citace 16.3.2013

řeku Metuji v Bělovsi. V roce 1747 bylo v obci 6 rolníků a 49 zahradníků a chalupářů, kostel a 3 vodní mlýny. V obci byl postaven kostel, původně jen jako pohřební, ale postupně se v něm začaly konat i ostatní církevní obřady. První zde pokřtěné dítě bylo z České Čermné. Ve 2. polovině 19. století byl kostel restaurován a v roce 1913 zvětšen a hřbitov okolo roku 1885 přemístěn do dolní části obce. V dolejší nezastavěné části obce, v takzvané zelené dolině nad pramenem Mariiným byla vybudována v roce 1887 na počest uzdravení kaplička zasvěcená Matce Boží Bolestné. Toto malé poutní místo je hodně navštěvované jak místními občany, tak i lázeňskými hosty z nedaleké Kudowy Zdroje (Chudoby). Z ústního podání je zaznamenáno, že při stavbě kostela nebo hřbitovní zdi se našel hromadný hrob. Tím vzešla domněnka, že původní obyvatelé vymřeli na epidemii a že noví přistěhovalci pocházeli z Orlických hor. Nářečí, kterým se v březové mluvilo, jednalo se o selské nářečí, se shodovalo s nářečím z Orlických hor kolem Olešnice. Zajímavé je, že obě vesnice, Březová a Česká Čermná, výstavbou obytných domů do roku 1946 splývaly, jako by to byla jedna obec. Přesto se odlišovaly jmény obyvatel.

Vývoj správy kladského území 2. tisíciletí podle polských historiků⁷⁰:

Od roku 1006 – 1096	pod správou polskou
Od roku 1096 – 1137	pod správou českou
Od roku 1137 – 1335	pod správou polskou
Od roku 1335 – 1620	pod správou českou
Od roku 1620 – 1742	pod správou rakouskou
Od roku 1742 – 1945	pod správou prusko-německou
Od roku 1945	pod správou polskou

⁷⁰ http://www.vrbiny.estranky.cz/clanky/sousedni-obce/obec-brzozowie-_brezova_-polsko.html, citace 12. 2. 2013

Česká Čermná

Obec si v roce 2003 jsme si připomněla 555. výročí od první písemné zmínky z roku 1448. V roce 1449 jsou však jako držitelé České Čermné doloženi Tamchynové z Doubravic, kteří užívali erb polovici jelena, po dobu 50 let se obec nazývala Tamchynova Čermná. Tamchynové v polovině 16. století odešli do Náchoda a roku 1581 se připomínají naposledy.

Česká Čermná patřila k náchodskému panství až do roku 1848. Po pádu feudalismu v uvedeném roce se stala Česká Čermná svobodnou obcí a jako samostatná obec bez přerušení vystupuje až dodnes.

Obec má katastrální výměru 890 ha v nadmořské výšce nad 500 metrů, a z toho 2/3 lesů. Počet obyvatel je 430, z nich 80% pracovně činných jich odjíždí za prací do nedalekého Náchoda. V obci je potravinářský obchod, pohostinství, cukrárna, autoservis, lisovna plastových hmot, klempíř, švec, instalatér, umělecký kovář a další samostatní řemeslníci. Je zde i základní škola 1.- 4. ročník, mateřská školka se školní jídelnou, pošta, policie České republiky, sokolovna s hřištěm na tenis či volejbal a novým fotbalovým hřištěm, kaple svatého Václava postavená v roce 1941.

Ze společenských organizací provozují činnost místní hasiči a myslivci.

Pozitivem obce je, že nestárne a udržuje si neměnný stav obyvatel již od roku 1946, kdy odešlo 70 občanů osidlovat pohraničí, hlavně oblast Broumovska. Obec má celkem 176 popisových čísel a dvacet rekreačních chat.

Obec Česká Čermná je jedním z partnerů projektu Cyklostezky v Kladském pomezí realizovaného z prostředků Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007-2013. Jedná se o výstavbu cyklostezky v délce 308 m, náklad na stavbu byl 1 042 270,- Kč. Tímto byl dokončen další úsek cyklostezky číslo 4306 vedoucí z Kudowy Zdroju do výletního místa Peklo. Stavbu provedla firma z Hradce Králové a byla dokončena 15. září 2009⁷¹.

⁷¹ http://www.ceskacermna.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=38, citace 11. 2. 2013

Rokole

Mariánské potní místo nachází se na okraji lesa nedaleko Nového Hrádku a patří obci Bohdašín a farnosti Slavoňov. Původ tohoto poutního místa sahá do dávné minulosti, neboť jméno Rokole je prastarý tvar slova „rokle“. V této rokli odedávna byla studánka. Ta nevysychala ani v letech největšího sucha. Lidé ze širokého okolí sem chodili čerpat vodu. O tomto poutním místě panuje pověst o zabloudilé malé dívence, jež ve velké tísní a úzkosti se obrátila o pomoc k Matce Boží mariánskou písní či modlitbou, a kterou Panna Maria za ručku vyvedla z lesa ven. Je to vlastně napodobenina vyprávění Boženy Němcové o Boušíně, kde se pro změnu jednalo o dívku hluchoněmou. Stávala zde také dřevěná kaplička, která byla v roce 1859 nahrazena zděnou. V roce 1860 byl do kapličky zavěšen milostný obraz Panny Marie Královny s Ježíškem na klíně, známý pak jako Panna Maria Rokolská, který pochází od malíře Klemense z Hradce Králové. Pseudogotický kostel zasvěcený Panně Marii Rokolské dal postavit v roce 1930 továrník František Příbýl z Nového Města nad Metují na pozemku, který mu patřil. Ve spodní části si připravil pro sebe a svou rodinu hrobku, do níž však dosud nebylo dovoleno nikoho pohřbit.

Vpravo od rokolského kostela stojí dřevěná stavba, která je od poutníků nazývána Loreta, i když se skutečnou Loretou, nazaretským domkem Panny Marie nemá nic společného.

Jedná se o jakýsi ochoz zepředu otevřený a jsou zde rozvěšeny obrazy sedmi bolestí Panny Marie.

První bolestí Panny Marie je Obětování malého Ježíška v chrámě.

Druhou bolestí Panny Marie je Útěk svaté Rodiny do Egypta.

Třetí bolestí Panny Marie je Ztráta dvanáctiletého Ježíše a jeho hledání.

Čtvrtou bolestí je Setkání Panny Marie s Ježíšem na křížové cestě.

Pátá bolest se rovná 12. zastavení křížové cesty: Panna Maria stojí pod Ježíšovým křížem spolu s Ježíšovým Miláčkem, svatým apoštolem a evangelistou Janem, když náš Pán umírá pro nás a pro naši spásu.

Šestou bolestí Panny Marie, třinácté zastavením křížové cesty je Pieta.

Sedmou bolestí Panny Marie je Pohřeb Páně = 14. zastavení křížové cesty.

Ještě častěji než nemoci těla Podivuhodná Matka Boží s Děťátkem v Rokoli hojí

rány a bolesti lidských duší. Proto sem putují ctitelé Panny Marie především s pevnou důvěrou a ta nebývá zklamána. Protože se poutníci na poutních místech rádi modlí, byla zde vybudována *křížová cesta* v lese na protější straně přes silnici za autobusovou zastávkou.

Obrázek 3: Rokolská kaplička

Zdroj: <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/Dokumenty/Rokole.pdf>, staženo dne 11. 2. 2013

Obrázek 4: Rokolský kostel

Zdroj: <http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/Dokumenty/Rokole.pdf>, staženo dne 11. 2. 2013

Slavoňov

Obec leží v severovýchodním cípu Královéhradeckého kraje v podhůří Orlických hor přibližně 5 km od Nového Města nad Metují v okrese Náchod. Průměrná nadmořská výška pro obě obce je 420 m. n. m. Nejvyšší bod leží ve výšce asi 500 m n. m. Název Slavoňov, dostala obec patrně po zakladateli prvního kostela a obce „arcijáhnu“ Slavoňovi, který působil v Hradci Králové a okolí kolem roku 1167 (arcijáhen byl titul vysokého církevního představitele jako je v dnešní době například biskup). Nejstarší dochovaný zápis, kterým lze doložit původ obce je však poněkud mladší. Pochází z knihy Rejstříky papežských desátků - „Registra“ Wáclava Vladivije Tomka, v níž se uvádí: ...roku 1384 odváděl desátky 3 groše.

Je tu pohostinství, hasičská zbrojnice, myslivecké sdružení, Sociální sdružení žen – Dům Mariina, mateřská škola. Slavoňovský kostel je velice vyhledávanou památkou navštěvovanou turisty nejen z tuzemska, ale i ze zahraničí. Je zajímavý tím, že to je kostel „živý“ který od svého vystavění roku 1553 nepřestal plnit svoji původní funkci. Do tohoto kostela po mnoho generací přinášeli a přinášejí rodiče své děti ke křtu, docházejí pravidelně na bohoslužby a nakonec spočinou k věčnému spánku na místním hřbitově⁷².

Obrázek 5: Slavoňovský kostel

Zdroj: <http://sdhblazkov.blog.cz/en/gallery/hasici/brigady/picture/49262916>, staženo dne 3. 3. 2013

⁷² <http://slavonov.cz/obec/zakladni-informace>, citace 11. 2. 2013

Tabulka 8: Excerptní lístek Nové Město nad Metují

<p><u>NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ</u> Město 9 784 (1. 1. 2012) obyvatel Česká republika, kraj Královéhradecký</p>	 Porovnání I. Hronov	Vztahy II.
<p>1.) Poloha 50°21' s. š. a 16°9' v. d., průměrná nadmořská výška je 310 m, leží na řece Metují, Novoměstsko - Orlické hory, Náchodská vrchovina, Podorlická pahorkatina,</p>		
<p>2.) Podnebí Roční průměrná teplota je 5 – 7°C, srážky 600 – 800 mm za rok, studená deštivá jara, léta střídavá, deštivý mlhavý podzim, nevelké zimní mrazy s přiměřenou sněhovou pokrývkou</p>		
<p>3.) Fauna a flóra Smrky, borovice, listnaté lesy dubo – habrové, lesnatost 26,4%, 80% smrkový porost, hnědé půdy hlinito-písčité</p>		
<p>4.) Hospodářství Strojírenský průmysl (STA), Textilní průmysl (TEPNA), Kosmetický (Regina), Polygrafický (tiskárna Losenický, Hlávko) Je zde zastoupeno také potravinářství a částečně chemický průmysl, zpracování potravinářských produktů. Tradičními obory jsou hodinářská výroba. Rozvinutým zemědělským zázemím.</p>	ČKD, Textonnia Czech, Rubena	
<p>5.) Kultura Kino 70, Městské muzeum, galerie Zázvorka, ŠPŠ strojírenská, SOU řemesel a služeb</p>		
<p>6.) Historie pamětihodností Kostel Nejsvětější trojice z r. 1540, goticko – renesanční kostel Všech svatých, Kostel sv. Ducha v Krčíně, zvonice, renesanční náměstí a zámek s francouzskou zahradou, Mariánský sloup, Klášter Milosrdných bratří a kostel Narození Panny Marie, barokní sochy u zámku od mistra Matyáše Bernarda Brauna</p>		
<p>7.) Současné pozoruhodnosti Pomník Bedřicha Smetany z r. 1945, Žižkův pomník z r. 1924, stadion Generála Klapálka, Husův sbor, letiště za Luštincem, bývalé lázně Rezek (1813 – 1814 sloužili jako lazaret pro Rusy z bitvy u Lipska), hrobka Smetanových</p>		
<p>8.) Zajímavosti a zvláštnosti Opukové skály nad Frintovou stezkou Pramen sv. Barbory tzv. Barborka</p>	prameny Hronovka a Regnerka	
<p>9.) Významné osobnosti Zakladatel <i>Jan Černěický z Kácova</i>, pozdější majitelé: mj. <i>Pernštejnové, Albrecht z Valdštejna, Lesliové</i>, nynější majitel zámku je <i>Josef Bartoň – Dobenin, prof. Jan Juránek</i> – čestný občan města a kronikář, narodil se tu generál <i>Karel Klapálek</i>, rodiště <i>Bedřicha Smetany, Pavlína Cihlářová</i>, hokejista <i>Pavel Brendl</i> (reprezentant ČR na OH v Naganu), <i>Jan Neruda</i> zde skládal své Kosmické písně, pobýval zde i <i>Dr. Miroslav Tyrš, Oldřich Cígler, Prof. MUDr. Josef Čančík</i>.</p>	Alois Jirásek, Josef Čapek	

10.) Důležité události Filmový festival Novoměstský hrnec smíchu, Akademické týdny na Pavlátově louce, Dny evropského kulturního dědictví		
Zdravotní středisko, rehabilitační středisko, krytý bazén, zimní stadion, tenisové kurty, sokolovna, stacionář NONA, KB, ČSOB, Česká spořitelna, Hotel Metuj, Hotel Rambusek		

Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost	Porovnání I.	Porovnání II.
10. 8. 1501-položen základní kámen Janem Černčickým z Kácova 6. 10. 1517-první městský znak 1519-vybudování kostela Nejsvětější Trojice 1526-krutý požár, Černčický prodal město Vojtěchovi z Pernštejna 1628-vzbouření venkovské chudiny pod Orlickými horami, aby vytáhla po vzoru husitských bojovníků 1848-pokrokový čtenářský spolek „Slovanská lípa“ 1949-včlenění Krčína do Nového Města nad Metují 1949-zrušení Novoměstského okresu Je centrem vzdělávání, zaměstnanosti, průmyslu, obchodu a služeb pro okolní obce a administrativním sídlem správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídlem Dobrovolného svazku obcí Region Novoměstsko. Starostou města je Petr Hable, místostarostkou Mgr. Bronislava Malijovská, tajemníkem Bc. Petr Tyč.		

Vlastní úprava, informace z <http://www.novemestonm.cz/nase-mesto/nase-mesto.html>, citace 17. 3. 2013

Peklo u Nového Města nad Metují

Přírodní rezervace Peklo byla vyhlášena roku 1997 na ploše 320 ha. Cenný reliéf hluboce zaříznutého údolí se skalními výchozy a přejezdným korytem řeky Metuje a Olešenky. Komplex přirozených a polopřirozených lesních, skalních, vodních a pobřežních společenstev. Žije tu řada vzácných živočichů, například můžeme uvést čápa černého, mloka skvrnitého, výra velkého nebo holuba doupňáka. Rostou tu chráněné rostliny, jimž vyhovuje stín, vlhko a chlad.

Zhruba v polovině mezi Náchodem a Novým Městem nad Metují se vlévá do Metuje říčka Olešenka, přitékající z Orlických hor. Na soutoku obou řek stávala v minulosti osada Peklo s mlýnem Pekelec. V současné době se tu rozkládá malá rekreační oblast a lokalita slouží jako velmi oblíbené a vyhledávané výletní místo. Byla tu postavena stylová restaurace Bartoňova útulna, vyzdobenou mnoha čertovskými motivy. Jakkp by ne, když se nacházíte právě v samém středu Pekla! Odpovídá tomu pochopitelně i jídelníček s řadou "pekelných" specialit. Restaurace má bohatou historii a patří mezi naše významné stavební památky.

Byla postavená, respektive přestavěná z bývalého mlýna počátkem 20. století podle návrhu architekta Dušana Jurkoviče ve stylu inspirovaném lidovým stavitelstvím⁷³.

Obrázek 6: Peklo

Zdroj: <http://www.novemestonm.cz/pro-turisty/okoli-noveho-mesta-nad-metuji/okoli-noveho-mesta-nad-metuji.html#Peklo>, staženo dne 16. 2. 2013

Obrázek 6: Vodník v Pekle

Zdroj: <http://www.novemestonm.cz/pro-turisty/okoli-noveho-mesta-nad-metuji/okoli-noveho-mesta-nad-metuji.html#Peklo>, staženo dne 16. 2. 2013

⁷³ http://cestovani.idnes.cz/peklo-ktere-si-zamilujete-vylet-do-kanonu-metuje-f6s-/tipy-na-vylet.aspx?c=A090128_165157_igcechy_tom, citace 16. 2. 2013

7.3 Autobusový výlet

Tabulka 9: Autobusový výlet (14. – 17. května 2013): Itinerář

Den	Km	Průběžné km	Místo	Číslo komunikace	Doba		Poznámka
					Příjezdu	Odjezdu	
1.	0		Rychnov nad Kněžnou			14:55	Odjezd z parkoviště – Synagoga a Muzeum Karla Poláčka
	9,5	9,5	Častolovice	318	15:20	18:10	Excerptní lístek, prohlídka zámku a pivovaru
	9,5	19	Rychnov nad Kněžnou – hotel Havel	318	18:30		
2.			Rychnov nad Kněžnou – hotel Havel			8:30	
	5	24	Vamberk	14	8:40	8:40	
	46	70	Červená Voda	11	9:35	9:55	Vyhledka, WC, občerstvení
	9	79	Králíky	43	10:10	10:40	Prohlídka kláštera, pauza, výklad
	6	85	Lichkov – hraniční přechod CZ-PL	43	10:55	10:55	hraniční přechod CZ-PL
	43	128	Kłodzko	381	11:25	14:00	Oběd, pauza, WC, prohlídka náměstí a pevnosti
	17	145	Polanica - Zdrój	8	14:20	16:10	Ochutnávka minerální vody, prohlídka lázní, letní sáňkařská dráha Górkalka
	15	160	Wambierzyce	386	16:30	17:45	Bazilika, pauza, WC, občerstvení
	7	167	Radków	387	17:55	18:25	Renesanční dům, kostel sv. Doroty a pozůstatky kamenné zdi
	24	191	Kudowa - Zdrój		19:00	19:40	Hraniční přechod Kudowa Zdrój – Náchod (PL - CZ)
	7	198	Náchod – hotel Beránek		19:50		

			Náchod – hotel Beránek			13:05	
10	208		Hronov	303	13:20	14:45	Excerptční lístek, prohlídka města, výklad, WC, pauza
27	235		Adršpach	303	15:15	18:00	Výklad, prohlídka, WC, občerstvení, pauza
27	262		Hronov	303	18:35	18:35	
10	272		Náchod – hotel Beránek	303	18:50		Večeře, volný program
			Náchod – hotel Beránek			9:00	Autobus převezve účastníky do Josefova - pevnost
21	293		Jaroměř - Josefův pevnost	33	9:50	14:30	Excerptční lístek, výklad, prohlídka pevnosti a města, pauza, WC, občerstvení
9	302		Kuks - Hospital	37	14:50	16:15	Výklad, prohlídka, pauza, WC
4	306		Žireč – Braunův Betlém	299	16:20	17:30	Výklad, prohlídka, WC
5	311		Choustníkovo Hradiště	299	17:35	17:35	
11	322		Jaroměř	37	17:48	17:48	
5	327		Velichovky	285	18:00	18:50	Prohlídka lázní, pauza, možnost večeře, WC
5	332		Jaroměř	285	19:02	19:02	
21	353		Náchod – autobusové nádraží	33	19:30		Konec výletu, zhodnocení a rozloučení

Rámcový program – autobusový výlet

1. den (14. května 2013, úterý):

8:15 Ubytování účastníků v hotelu Havel v Rychnově nad Kněžnou.

8:30 Sraz účastníků před hotelem Havel, seznámení s rámcovým programem, výklad – viz. excerptční lístek Rychnova nad Kněžnou.

Následuje prohlídka Rychnova nad Kněžnou.

Návštěva Židovského hřbitova, dřevěných chaloupek, Muzea Podorlicka.

Půjde se na exkurzi do zámku.

Prohlídka zvonice se zvonem Kryštofem, který patří k největším a nejcennějším zvonům v Čechách a hřbitova (Slavín), Kostel a Památník Karla Poláčka.

V hotelu Havel bude připravena ochutnávka místních specialit, která bude sloužit jako oběd. Po obědě bude následovat prohlídka Synagogy a Muzea Karla Poláčka.

Poté autobus převezve účastníky do Častolovic, kde navštíví zámek a oboru pro lov zvěře. Dále exkurzi v pivovaru.

Po exkurzi následuje návrat do Rychnova nad Kněžnou, kde bude připravena v 19:00 hodin večeře.

Po večeři bude volný program s možností společenských her.

Ve 23:00 hodin je večerka.

2. den (15. května 2013, středa):

8:00 Snídaně v hotelu Havel

8:30 Sraz a odjezd účastníků z hotelu Havel, seznámení s rámcovým programem.

Z Rychnova nad Kněžnou vyjedeme v 8:30 po silnici č. 14 přes Vamberk do Červené Vody, kde se navštíví vyhlídka s možností fotografování a krátkého občerstvení.

Pojedeme do města Králíky, kde uskutečníme prohlídku kláštera.

Přejede se přes hraniční přechod Lichkov (CZ – PL) do Kłodzka. Prohlídka náměstí a pevnosti. Bude zde možnost oběda.

Přijede se do polského lázeňského města Polanica – Zdrój. Návštěvníci se projdou po lázeňském parku a ochutnají zdejší minerální vodu. Pokračuje se projet na letní

sáňkařské dráze Góralka.

Poté se vyjede do Wambierzyc, kde bude na exkurze baziliky a prohlídka pohyblivého betlému.

Přijede se do Radkowa, kde účastníci zhlédnou renesanční dům, zbytky kamenné zdi a kostel svaté Doroty.

Následuje večerní prohlídka dalšího lázeňského města Kudowa – Zdrój.

Přes hraniční přechod Kudowa Słone – Náchod (PL – CZ) se dostaneme do Náchoda.

V Náchodě se ve 20:00 hodin navečeříme a ubytujeme v hotelu Beránek.

Po večeři následuje volný program účastníků.

Ve 23:00 hodin večerka.

3. den (16. května 2013, čtvrtek)

8:30 Snídaně v hotelu Beránek

9:00 Sraz účastníků – hotel Beránek, seznámení s rámcovým programem, výklad viz. excerpční lístek Náchoda.

Následuje exkurze v pivovaru Primátor a prohlídka města.

Po exkurzi si prohlédneme pamětihodnosti a pozoruhodnosti, mezi které patří Kaple Zvěstování Panny Marie, zámek, vojenský hřbitov, náměstí T. G. Masaryka.

Na náměstí T. G. Masaryka se nachází nová radnice, Mariánský sloup, kašna, kostel svatého Vavřince, socha svatého Jana Nepomuckého, Městské divadlo a hotel Beránek, stará radnice a pranýř.

Na Karlově náměstí lze vidět v dlažbě zasazenou podkovu, kterou tu zřejmě ztratil kuň Fridricha Falckého, který utíkal do Slezska přes Náchod.

V 13:05 hodin autobus zaveze účastníky do Hronova, kde uvidí Jiráskovo divadlo

a muzeum

Navštíví rodný dům Aloise Jiráska a zvonici.

Procházka po park a Jiráskových sadech, kde proběhne ochutnávka zdejší minerální vody Hronovky a Regnerky.

V 14:45 převezve autobus účastníky do Adršpachu po silnici č. 303.

V 15:15 příjezd do Adršpachu. Prohlídka Velkého okruhu s ozvěnou a projížďka lodičkou.

Zde bude také odpočinek a občerstvení.

Z Adršpachu se návrat do hotelu do Náchoda v 18:50 hodin.

V 19:00 hodin večeře.

Volný program do 22:00 hodin.

Ve 23:00 hodin večerka.

4. den (17. května 2013)

8:30 Snídaně v hotelu Beránek

9:00 Seznámení s rámcovým programem. Autobus převezve účastníky do Jaroměře Josefova – pevnost

9:50 Příjezd do Josefova. Prohlídka pevnosti s výkladem. Možnost občerstvení, pauza.

Poté autobus převezve účastníky do Jaroměře – Železniční muzeum.

V 11:10 hodin následuje prohlídka železničního muzea.

Prohlídka náměstí Čs. Armády s barokními domy a pamětihodnostmi, mezi které patří Mariánský sloup, Městská brána, Kostel sv. Mikuláše, Železný most přes Labe a divadlo + Boučkovo loutkové divadlo.

V 14:30 hodin převezve autobus účastníky po silnici č. 37 do Kuksu k Hospitalu. Zde bude následovat prohlídka s výkladem.

V 16:15 hodin se přejede autobusem po silnici č. 299 do Žirče. Následuje exkurze Braunova betlému.

V 17:30 hodin odjezd ze Žirče.

Pokračuje se po silnici č. 299 do Choustníkova Hradiště, dále do Jaroměře po silnici č. 37 a z Jaroměře po silnici č. 285 do Velichovek.

V 18:00 hodin příjezd do lázeňského města Velichovky. Prohlídka lázní, pauza s možností večeře.

Po prohlídce lázní návrat do Náchoda.

V 19:00 hodin příjezd do Náchoda – autobusové nádraží, konec výletu, zhodnocení a rozloučení.

Rámcový program na jednotlivé dny bude ještě každý den upřesněn.

Vlastní harmonogram trasy je uveden v Příloze č. 6.

Tabulka 10: Excerptní lístek Častolovice

<p><u>Častolovice</u> Česká republika, kraj Královéhradecký východní Čechy 1650 obyvatel (2013)</p>		<p>Porovnání <i>Rychnov nad Kněžnou</i></p>	<p>Vztahy</p>
<p>1.) Poloha Městys leží v průměrné výšce 268 metrů nad mořem. Městys se rozkládá asi osm kilometrů jihozápadně od Rychnova nad Kněžnou a tři kilometry severozápadně od města Kostelec nad Orlicí. Podle turistického členění spadá do oblastí Orlických hor a Podorlicka. Celková katastrální plocha městyse je 562 ha.</p>		<p>Leží na kraji severovýchodních Čech, v Orlické tabuli na řece Kněžna.</p>	
<p>2.) Podnebí V mírném podnebném pásu</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Lesy zabírají pouze kolem jedné desetiny katastru obce. Zemědělská půda zaujímá 399 ha, z toho orná půda představuje 204 ha.</p>		<p>Zvířata typická pro střední Evropu. Flóra: zámecký park</p>	

<p>4.) Hospodářství Saint - Gobain Orsil s.r.o. - výroba izolačních materiálů z minerálních vláken a dřevoobráběcích strojů v restituované rodinné firmě Rojek.</p>		
<p>5.) Kultura Knihovna, kino, renesanční zámek s rozsáhlým parkem a oborou. Stálou expozice obrazů českého malíře Antonína Hudečka</p>		
<p>6.) Historie pamětihodností kostel sv. Víta a fara, kaple sv. Máří Magdaleny</p>		
<p>7.) Současné pozoruhodnosti plynofikace, kanalizace, veřejný vodovod. Městyssem prochází železnice se železniční stanicí</p>		
<p>8.) Zajímavosti a zvláštnosti Pivovar z roku 1410, který produkoval několik druhů piv. Byl však uzavřen a nyní se používá k ubytování a skladování zemědělských plodin nebo potravin. Roku 1840 založil u zámku Jaroslav ze Šternberka anglický park s oborou. Okraj Častolovic a část zámeckého parku lemuje vodní náhon Alba.</p>		
<p>9.) Významné osobnosti děkan fakulty svobodných umění Univerzity Karlovy v Praze Jan z Častolovic, folkloristický sběratel Antonín Blažek, legionář a zpravodaj Václav Čeřenský, odborník na zemědělství František Diebel, církevní hodnostář a teolog Mons.ThDr. Josef Kašpar, spisovatel Václav Julius Kavka, hudebního skladatele, dirigenta a pedagoga Ignác Kohout, profesora na bratislavské konzervatoři Tomáše Svobodu, akademický architekt Bohuslav Rychlinka; uznávaného a oceňovaného vědecko-výzkumný pracovník, vysokoškolský pedagog Doc. RNDr. Otakar Jelínek Csc, egyptolog Mgr. Jaromíra Krejčího Ph. D.</p>		
<p>10)Důležité události Pálení čarodějnic, Den sportu, Velikonoce – svátky jara.</p>		
<p>Základní škola vyššího stupně, mateřská škola, sportovní hřiště, hřbitov, praktický a zubní lékař, poštovní úřad.</p>		
<p>Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:</p>		

První písemná zmínka pochází z roku 1342, kdy český král Jan Lucemburský na žádost Půty z Častolovic povyšuje zdejší dvorec na městyse, jemuž uděluje některé výsady a výroční trhy. Název je odvozen od staročeského křestního jména jednoho z prvních osadníků Čeňka (Časty, Častolova). Z význačných držitelů městyse můžeme zmínit pány z Častolovic, Krušiny z Lichtenburka, pány z Pernštejna, Jindřicha z Regeru, pány z Oppersdorfu a pány ze Šternberka. Dříve stávala v místech, kde je dnes zámek, vodní tvrz. Za řekou později vznikla osada náležející k tvrzi, přičemž osádka tvrze pravděpodobně střežila i říční brod. Povýšením obce na městečko roku 1342 se půdorys dosavadní vsi nijak nezměnil, kromě postupného přechodu na městskou formu zástavby.

V letech 1454 - 56 význam Častolovic v důsledku zániku samostatného panství poklesl. Roku 1647 byl obraz náměstí výrazně změněn založením pozoruhodného komplexu budov špitálu s kaplí Panny Marie Loretánské a sv. Václava. Samostatnou kapitolu stavitelství představují pseudoslohové proměny častolovického zámku, za nímž kolem roku 1840 vznikl rozsáhlý krajinářský park. Ve 2. polovině 19. století, kdy došlo k požáru velké části obce, bylo po odstranění ruin a po rozšíření stávajícího prostoru západně od častolovického špitálu vytyčeno pravidelné obdélníkové náměstí. Městečko si zachovalo vynikající panoramatické hodnoty. Necitelným zásahem do architektury městečka v roce 1975 byly Častolovice bohužel nenahraditelně ochuzeny o mlýn a kapli sv. Václava se špitálem. Dalším zásahem do historického jádra obce bylo zbourání Panského domu roku 1976 a pánky v roce 1981.

Nejen v Častolovicích, ale i v jejich bezprostředním okolí naleznete řadu míst a turistických zajímavostí, které by rozhodně neměly uniknout Vaší pozornosti.

Starostkou je Mgr. Jarmila Novohradská, uvolněným místostarostou je František Kunčar a neuvolněným místostarostou je Jiří Václavík, ml.

Vlastní úprava, informace z <http://ou-castolovice.cz/zakladni-informace.html>, citace 17. 3. 2013

Tabulka 11: Excerptní lístek Klodzsko

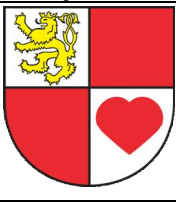
<p><u>Kłodzko/Kladsko</u> Polská republika, Dolnoslezské vojvodství 28 081 (2008) obyvatel</p>		<p>Porovnání <i>Kudowa - Zdrój</i> 10 170 (2007) obyvatel</p>	<p>Vztahy <i>Kudowa - Zdrój</i></p>
<p>1.) Poloha Je turistickým a rekreačním centrem regionu a zároveň největším městem kladské oblasti – jednoho z nejkrásnějších koutů jihozápadního Polska. Turistickou atraktivitu města podtrhuje jeho poloha v centru Kladské kotliny, v blízkosti vyhlášených lázeňských měst, výletních míst a dalších turistických zajímavostí polsko-českého pohraničí.</p>			
<p>2.) Podnebí V mírném podnebném pásu.</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Parky, lesy, lesní zvěř – srna, zajíc.</p>			
<p>4.) Hospodářství Ekonomika města je založena především na turistice. Mezi partnerská města patří v České republice Náchod a Rychnov nad Kněžnou.</p>			<p>Významný vliv z ekonomického mají zdejší lázně.</p>
<p>5.) Kultura Kulturní nabídku doplňuje Kladské kulturní středisko (Kłodzki Ośrodek Kultury), které organizuje výstavy, setkání s umělci, divadelní inscenace nebo koncerty. Každoročně se konají se výstavy, sportovní závody, bleší trhy, vernisáže, koncerty vážné hudby a mnohé další akce. Kina pod hvězdami (Kino pod Gwiazdami). Muzem Kladska</p>			

<p>6.) Historie pamětihodností Most sv. Jana - jedna z nejdůležitějších památek v Klodzku. Radnice (Ratusz), Kostel sv. Jiří a sv. Vojtěcha Františkánský kostel a klášter, Farní kostel Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie, Kladská pevnost</p>		
<p>7.) Současné pozoruhodnosti Poloha, historické a kulturní bohatství města a výjimečná krása památkově cenných domů z Kladska dělají jedno z nejkrásnějších měst Dolního Slezska.</p>		
<p>8.) Zajímavosti a zvláštnosti Kladský region je skvělým cílem pro ty, kteří mají rádi klid a pobyt v přírodě. Kladsko je nejstarší osadou Kladského pomezí a městem tří kultur – české, německé a polské.</p>		
<p>9.) Významné osobnosti Zde prožil své dětství <i>Arnošt z Pardubic</i> – první pražský arcibiskup, je zde i pohřben.</p>		
<p>10) Důležité události Koncerty v rámci světově uznávaného festivalu Bratislavia Cantans. Mezinárodní festival „Divadelní setkávání“ (Zderzenia), během kterého se do Klodzka již několik let sjíždějí zajímavé domácí i zahraniční divadelní soubory. Dny Klodzka – Týden kultury v pohraničí. Hudební akce – Noc svatého Jah'n'Ska. Dny Kladské pevnosti (Dni Twierdzy Klodzkiej). Noc v muzeu. Noc v pevnosti. Pevnostní jarmark.</p>	<p>Každoroční hudební festival Moniuszka, který je zde konán od roku 1962.</p>	
<p>Základní škola, mateřská škola, sportovní hřiště, hřbitov, praktický a zubní lékař, poštovní úřad, veřejné WC, parkování.</p>		
<p>Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:</p>		
<p>Kladsko je nejstarší osadou Kladského pomezí a městem tří kultur – české, německé a polské. První zmínka o opevněném hradu s názvem Klodzko pochází z roku 981 z Kosmovy kroniky. Poloha Kladska na strategické cestě z Čech do Polska byla v následujících letech příčinou několikanásobného zrušení města během četných česko-polských válek a sporů. V 16. století převzali vládu nad hrabstvím Habsburkové, město se opět rozvíjelo, posílila řemesla a obchod. Město investovalo příjmy do zlepšení životních podmínek svých obyvatel – byla postavena nemocnice, mlýn a městský vodovod (v roce 1545), byla přestavěna radnice (v roce 1549) a vznikaly četné renesanční domy. Období třicetileté války (1618-1648) bylo pro město tragédií. Počet obyvatel klesl o polovinu z původních více než 7 tisíc. Vedlo to k hospodářskému úpadku města na dlouhá desetiletí. Počátek 20. století přinesl další hospodářský rozvoj města. Během 2. světové války v pevnosti sídlilo vězení, nechvalně proslulé v celém Dolním Slezsku, které spadalo pod Abwehr a později pod Gestapo. V roce 1944 byla do Kladské pevnosti přenesena z Lodže zbrojovka AEG, v níž pracovali vězni z nedaleké pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen. Konec války s sebou přinesl masové stěhování obyvatelstva a život ve městě značně ovlivnil zejména příliv nových obyvatel z východní oblasti meziválečného Polska, tzv. Kresy Wschodnie. Dodnes zůstalo v atmosféře kladských uliček něco z německého pořádku, provokace českého baroka nebo spolehlivosti nizozemských kupců. I zde se kříží vlivy tří kultur: polské, české a německé.</p>		

Vlastní úprava, informace z

http://www.klodzko.pl/klodzko/klodzko_15/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=1
76, dne 17. 3. 2013

Tabulka 12: Excerptční lístek Polanica Zdrój

<p><u>POLANICA-ZDRÓJ</u> město Polská republika, Dolnoslezské vojvodství Okres: Powiat Kłodzki 6 955 (30. 6. 2007) obyvatel</p>		<p>Porovnání <i>Duszniki - Zdrój</i></p>	<p>Vztahy <i>Duszniki - Zdrój</i></p>
<p>1.) Poloha Leží v jihozápadním Polsku na úpatí Bystřických a Stolových hor, nedaleko česko-polských hranic, východně od města Náchod v nadmořské výšce 380-410 m n.m. v údolí říčky Bystrzycy Dusznickiej.</p>		<p>Leží v jihozápadním Polsku, v Dolnoslezském vojvodství, na řece Kladská Bystřice, nedaleko česko-polských hranic, východně od města Náchod.</p>	
<p>2.) Podnebí Klima je podhorské, což způsobuje mírné zimy a teplá a slunečná léta.</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Rododendrony Lázeňský park je chráněnou kulturní památkou</p>			
<p>4.) Hospodářství Ekonomika města je založena především na turistice a lázeňství.</p>			<p>Ekonomika města je založena především na turistice a lázeňství.</p>
<p>5.) Kultura Osvětlená fontána, lázeňská klinika Wielka Pieniawa, pavilon zřídla Wielka Pieniawa</p>			
<p>6.) Historie pamětihodností</p>			
<p>7.) Současné pozoruhodnosti Je "perlou dolnoslezských lázní", jsou nejmladšími lázněmi v celém Kladsku. Lázeňským městem teprve před necelými 200 lety. Voda se používá k léčbě srdečních a cévních chorob, hypertenze, nemocí a problémů trávicího ústrojí, žaludečních, žlučnickových a střevních potíží, nemocí pohybového ústrojí.</p>			
<p>8.) Zajímavosti a zvláštnosti Kolonáda, která vede po obou stranách řeky Bystrzycy.</p>			
<p>9.) Významné osobnosti</p>			
<p>10.) Důležité události Mezinárodní festival lázeňské hudby, mezinárodní festival uměleckých souborů „Duha Polska“</p>			
<p>Restaurace, WC, parkování, kavárna, hotel, pošta, banka, bankomat, obchod.</p>			
<p>Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:</p>			

První zmínka pochází z roku 1347.
 V letech 1905 – 1910 vznikla moderní stáčírna minerálních vod.
 V roce 1906 byl otevřen moderní dům se 130 pokoji – dnešní sanatorium Wielka Pieniawa.
 V roce 1906 byla také postavena nová kolonáda, vznikl tak komplex se stáčírnou minerální vody, koncertním sálem a lázeňskou kavárnou. Byly vybudovány také pokoje pro pacienty.
 Ve městě se každoročně koná festival lázeňské hudby. Lázeňské město je navštěvováno i zahraničními pacienty.
 Vlastní úprava, informace z <http://www.polanica.miasto.biz/portal/pdf/id/36.html>, citace 16.3.2013

Tabulka 13: : Excerptní lístek Kudowa-Zdrój

<p><u>CHUDOBA/KUDOWA-ZRÓJ</u> město Polská republika, Dolnoslezské vojvodství 10 170 (2007)</p>		<p>Porovnání <i>Kladsko</i></p>	<p>Vztahy</p>
<p>1.) Poloha Leží v jihozápadním Polsku v nadmořské výšce 370-420 m n. m., na úpatí stolových hor, v kudovské kotlině, na jihovýchodě je obklopeno Lewinskými vrchy a Orlickými horami. Městem protékají řeky Bystrá, Kudovský potoka Černice, které patří k povodí Labe.</p>		<p>Je turistickým a rekreačním centrem regionu a zároveň největším městem kladské oblasti – jednoho z nejkrásnějších koutů jihozápadního Polska. Turistickou atraktivitu města podtrhuje jeho poloha v centru Kladské kotliny, v blízkosti vyhlášených lázeňských měst, výletních míst a dalších turistických zajímavostí polsko-českého pohraničí.</p>	
<p>2.) Podnebí podnebí mírného pásu, průměrná teplota v létě 18°C a v zimě -7°C.</p>			
<p>3.) Fauna a flóra Chudoba je obklopena smíšenými lesy (buk, bříza, smrk, jedle, vysoká zvěř, bažanti, koroptve, draví ptáci, zajíc, lasička, hranostaj, liška)</p>			
<p>4.) Hospodářství Významný vliv z ekonomického mají zdejší lázně.</p>			
<p>5.) Kultura Divadlo „Pod Blachą“, Muzeum žáb, Muzeum řemesel, Muzeum hraček, Keramické umělecké studio.</p>			
<p>6) Historie pamětihodností Skanzen Pstrążna, evangelický kostel Ježíše Krista z roku 1798, dřevěná zvonice z poloviny 19. století. Lázeňství – počátek našeho století, 250 let stará borovice v parku, první zmínka o osídlení pochází z 15. století, tehdy se však nazývala Lipolitov.</p>			
<p>7.) Současné pozoruhodností Japonská zahrada. Nejdůležitější prameny - Sniadecki, Marchlewski a teplý léčivý Moniuszko. Všechny mají obsah CO₂, sodíku, vápníku a dalších minerálních látek, Lázeňský park, Sanatorium Polonia.</p>			

8.) Zajímavosti a zvláštnosti Lanový park. Vřídlo s minerální vodou v lázeňském parku. Pramen Marie Zelené dolině u kapličky. Patří do oblasti Kladska, která dříve byla součástí Čech, ale přišli jsme o ni v období vlády Marie Terezie.		
9.) Významné osobnosti <i>Georgius Aelurius</i> - kladský luterský kazatel		
10.) Důležité události Každoroční hudební festival Moniuszka, který je zde konán od roku 1962.		
Veřejná WC, pošta, AQUA PARK, informační kancelář, vlakové nádraží, parkování, zdravotní a obchodní služby, hotely, směnárenské služby, solná jeskyně		
Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost:		
Nejstarší zprávy o městě pochází z 15. stol. A vážou se k malé osadě nazvané „Lipolitov“, a pak „Chudoba“, kde se vyskytovaly minerální prameny s léčebnými účinky. Ji v roce 1636 zde vznikla první koupelová zařízení. V roce 1850 Dulfos provedl chemický rozbor minerální vody a zjistil, že má léčebné účinky. Krátce na to byla Kudowa Prohlášena lázeňským městem, kde lze léčit nemoci srdce. V roce 1906 byl postaven Dům Charlotty a hotel s divadlem tzv. Knižecí dvůr. V roce 1931 byla postavena budova, propojená s koncertním sálem a tzv. Novými lázněmi, kde se pila minerální voda. Po II. Světové válce město Kudowa, kterému se vyhnuly válečné události, bylo začleněno do území Polska a současně získalo městská práva. Postupně se stalo jedním z nejznámějších lázeňských a rekreačních středisek v zemi. Lázně léčí nemoci srdce, kožní onemocnění, chudokrevnost, obezitu a některá vážná dětská onemocnění.		

Vlastní úprava, informace z : <http://www.kudowa.pl/>, citace 17. 3. 2013

Adršpašské skály

Jsou skutečným přírodním zázrakem. První skálou okruhu je Strážce skal, dále Orlí hnízdo a za ním jeden z nejhezčích útvarů Džbán, jehož ouško má tvar Delfína. Na pravé straně cesty stojí Krakonošova lenoška a pak následuje Babiččina lenoška. Za mostkem přes potok, který je řekou Metují, stojí na své špičce podivuhodná Cukrová homole, podepřená od dětských návštěvníků klacíky, aby nespadla. Cesta zatáčí u rozcestí do Řeřichové rokle. Vpravo jsou v těsném sousedství Varhany a Helmice. Prohlídková trasa pokračuje vlevo podle Rytířské přilbice, viditelné však jen při ohlédnutí zpět. Volnější prostranství je Předměstí a na něm zajímavá Rukavice s Dvojčaty v peřince.

Za Rukavicí, kde skalní masivy mají jen úzký průchod, stojí Gotická branka. Dále následuje Dlouhá chodba se Sloním náměstím, poté Milenka a Krakonošova ložnice. Vlevo, vysoko ve svahu Koberce a Hříbek a až za Desaterem jsou volnější prostory, kde stojí Zub, za ním Čertův most a vlevo jedna z největších skalních věží Eliška. Projdeme okolo Hromového kamene, za kterým je několik zajímavostí. Je tam Madonka a Trpaslíček a také

hezký portrét Lvice. Tuto část prohlídky uzavírá Malé náměstí se Stříbrným pramenem a Malým vodopádem. Napravo je odbočka k Velkému vodopádu po schodišti z roku 1820 s vyhlídkou na Svatováclavskou korunu s Beránkem a skalní panoráma s Donským kozákem. Před vstupem do prostor dómu s vodopádem je busta Johana Wolfganga Goethe s pamětní deskou připomínající jeho návštěvu. Nad skalním vodopádem leží romantické Jezírko s možností projížďky na pramicích. Po návratu na Malé náměstí pokračuje prohlídková trasa vpravo kolem Prašné brány ke Skalnímu hradu, kde je nejhezčí vyhlídka na Milence, nejvyšší a nejkrásnější sousoší přírody v celé oblasti. Na jejich úpatí, při cestě do Řeřichové rokle je Skalní kaplička věnovaná památce horolezců, kteří spojili svůj život se zdejšími skalami. Odtud pokračuje prohlídka k vyhlídce nad Řeřichovou roklí na Mileneckou horu, Skalní hrad a dvě věže Gilotiny. Následuje Želva, Cukrovar se štíhlým komínem a pod ním velkolepá vyhlídka na mohutné souskalí. Vlevo je Štěpánská koruna, vprostřed Starosta a napravo Starostová. Mezi nimi projdeme a dlouhou úzkou Myší dírou sestoupíme ke Krakonošovu píánu. Celý prohlídkový okruh uzavírá Skalní ozvěna, kde již 1783 bylo pro potěšení turistů hráno na lesní rohy a stříleno z moždíře⁷⁴.

⁷⁴ <http://www.adrspach.cz/skaly/adrspaske-skaly.html>, citace dne 10.3.2013

Tabulka 14: Excerptční lístek Jaroměř

<p>JAROMĚŘ</p> <p>město 12 618 (1. 1. 2012) obyvatel Česká republika, kraj Královéhradecký, okres Náchod</p>		<p>Porovnání I. <i>Hradec Králové</i></p>	<p>Vztahy II. <i>Hronov</i></p>
<p>1.) Poloha 265 m n. m., 120 km východně od Prahy, leží na soutoku Labe, Úpy a Metuje.</p>	<p>Hradec Králové leží v nadmořské výšce cca 317, 3 m n. m.</p>	<p>389 m n. m.</p>	
<p>2.) Podnebí roční průměrná teplota 7 - 8°C, srážky 270 mm ročně</p>	<p>Průměrná roční teplota je 8°C</p>	<p>Srážky průměrné za rok 750 mm.</p>	
<p>3.) Fauna a flóra „Město zeleně a parků“, velké množství stromů, alejí a parků</p>			
<p>4.) Hospodářství Karsit (strojírenská výroba), Tanex-Plasty (chemická výroba), Kimberly-Clark (výroba hygienického zboží), JUTA (textilní výroba), Mileta (textilní výroby), Provio (mražené potraviny).</p>			
<p>5.) Kultura První vojensko-historické muzeum M. Frosta, městská radnice, Městské muzeum, divadlo, Boučkovo loutkové divadlo, městská knihovna, Železniční muzeum, Základní umělecká škola, Dům dětí a mládeže Klíč, ZŠ Boženy Němcové, ZŠ Josefův, ZŠ Na Ostrově, Mateřská škola Lužická.</p>			
<p>6.) Historie pamětihodností lapidárium barokních soch Matyase Bernarda Brauna, Mariánský sloup (1723 – 1727), chrám sv. Mikuláše (krypta – mumie)</p>			
<p>7.) Současné pozoruhodnosti bývalé pevnostní město Josefův (od roku 1948 součást Jaroměře), socha plačící ženy (na hřbitově, od M. B. Brauna), bastion č. 1 (pevnostní prvek)</p>			
<p>8.) Zajímavosti a zvláštnosti vyhlídkové lety z Josefského letiště, soutok Labe, Úpy a Metuje</p>			
<p>9.) Významné osobnosti Josef Gočár (architekt), Josef Šíma (malíř), Otakar Španiel (rektor na Akademii výtvarných umění), Josef Wagner (sochař), Karel Meisner (malíř a grafik), Pavel Albieri (spisovatel), Jindřich Šob (učitel), Jan Patrný (dramatik), Jaroslav Žák (profesor), Jan Žerovnický (po obsazení Československa vstoupil do francouzského válečného letectva)</p>		<p>Rodák z Hronova Alois Jirásek, má v Hronově postaven pomník a z jeho domku se stalo muzeum.</p>	
<p>10.) Důležité události roku 1948 se spojila dvě samostatná města: Jaroměř a Josefův, tento stav byl potvrzen Zemským národním výborem v Praze 19. října 1948</p>			
<p>Aeroklub, Bowling, cestovní kancelář, čerpací stanice, golfový klub, hotely, hostely, informační centrum, kino, koupaliště, bazén, kulturní a zábavní zařízení, sportovní letiště, penziony, restaurace, pošta, sportovní zařízení</p>			
<p>Dějinný vývoj, přítomnost a budoucnost</p>	<p>Porovnání I.</p>	<p>Vztahy II.</p>	

<p>1126 – první písemná zmínka o Jaroměři</p> <p>1298 – poprvé zmíněno jako město (za vlády Václava II.)</p> <p>1307 – patřilo jeho manželce Elišce Rejčce</p> <p>1421 – město obsadili husité</p> <p>1437 – patřilo císaři Zikmundovi a ten ho daroval své ženě, královně Barboře)</p> <p>1455 – patřilo Jiřímu z Poděbrad</p> <p>1490 – velký požár, mor</p> <p>1780 – položen základní kámen k pevnosti Josefov</p> <p>1888 – Josefovu byl odebrán statut pevnostního města</p> <p>1857 – zahájena pravidelná železniční doprava na trase Jaroměř-Josefov – Pardubice</p> <p>1885 – vybudována základní škola Na Ostrově</p> <p>1918 – založen okresní národní výbor</p> <p>1939 – město obsadily první německé okupační jednotky</p> <p>1945 – Jaroměř se stává okresním městem</p> <p>1948 – sloučení Josefova a Jaroměře</p> <p>1960 – Jaroměři odebrán statut okresního města</p> <p>K městu přináleží historické pevnostní město Josefov. Střed Josefova je městskou památkovou rezervací. Historické jádro města je městskou památkovou zónou.</p> <p>Starostou města je Ing. Jiří Klepsa, tajemníkem je Ing. Josef Cejnar.</p>		
--	--	--

Vlastní úprava, informace z <http://www.jaromer-josefov.cz/>, citace dne 15. 3. 2012

Hospital Kuks

Jde o státní památkový objekt ve správě Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště pro královéhradecký kraj v Josefově. Špitální budova plní především muzeální funkce a prezentuje historii v podobě expozic barokního umění a vývoje lékařství.

Špitál milosrdných bratří byl vystavěn v letech 1708-1716 jako jednopatrová čtyřkřídlá barokní budova, snad podle plánů G. B. Alliprandiho. Stavba, asi 150 m dlouhá, je orientována k severu, obdélníkové nádvoří je trojdílnou branou otevřeno k jihu, do udržované zahrady. Ve východním, levém křídle byly od roku 1743 místnosti konventu milosrdných bratří, refektář a lékárna. Západní, částečně rokokové křídlo skrývalo útulek pro 100 chudých starců a vojenských vysloužilců z okolí, pro jejichž vydržování založil Špork zvláštní nadaci. Špitál byl zrušen za německé okupace v roce 1938. V přípravě je

celková rekonstrukce objektu v rámci projektu Kuks-Granátové jablko.

Vědomí jedinečnosti barokního areálu v Kuksu v čele se zdejšími hospicemi a jejich dlouhodobě neuspokojivý stav, který je velmi limitující při využití potenciálu této lokality, stály za rozhodnutím ucházet se o zařazení projektu obnovy hospiců do Integrovaného operačního programu pro období 2007-2014 (IOP, prioritní osa 5.1, cíl: obnova památkových objektů a souborů zapsaných na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, popřípadě na Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu, nebo – což je případ hospiců – objektů a souborů zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako Národní kulturní památka). Dotace byla v květnu 2010 přidělena, v jejím rámci bude hospic zrekonstruován a od roku 2015 by pak měl sloužit jako regionální vzdělávací středisko.

Významným prvkem komponované krajiny kuského okolí je unikátní sochařská rezervace zvaná podle svého autora Braunův Betlém. Bez nadsázky představuje špičku evropského barokního sochařství v plenéru. Vznikla na popud Františka Antonína Šporka na přelomu 20. a 30. let 18. století, aby se záhy stala místem odpočinku a kočárových vyjížděk Šporkových kuských hostů.

Do širokého povědomí vstoupila až ve 20. století s činností Klubu českých turistů ze Dvora Králové nad Labem, jehož zásluhou se postupně z tichého lesního zátíší stává oblíbené výletní místo. V roce 2001 byl Braunův Betlém vyhlášen národní kulturní památkou.⁷⁵

Zdroj: <http://www.hospital-kuks.cz/zpravy-z-hospitalu/>, staženo dne 16. 2. 2013

⁷⁵ <http://www.hospital-kuks.cz/info-pro-navstevniky/>, citace dne 16. 2. 2013

Braunův Betlém v Žirči

Galerie soch Matyáše Bernarda Brauna se nachází v lese nad městem Dvůr Králové nad Labem, část Žireč. Je to ojedinělá přehlídka barokní tvorby. Matyáš Bernard Braun v chlumu tesal přímo do skal sochy svatých a poustevníků. V nedávné době byla vybudovaná naučná stezka.⁷⁶

Obrázek 7: Braunův betlém

Zdroj: <http://www.turistik.co.uk/cz/kraje/hradec-kralove-region/okres-trutnov/dvur-kralove-nad-labem/braunuv-betlem-v-zirci/galerie/>, staženo 16. 2. 2013

Lázně Velichovky

Lázně Velichovky a.s., nestátní zdravotnické lázeňské zařízení s více jak stoletou tradicí, se specializují především na rehabilitaci pacientů s onemocněním pohybového ústrojí, pacientů po úrazech, před a po operacích kostí a kloubů, včetně kloubních náhrad. Léčba je zajištěna za úzké spolupráce s předními odborníky ortopedické kliniky z Fakultní nemocnice v Hradci Králové, Nemocnice Na Homolce, Nemocnice Bulovka a dalších nemocnic.

⁷⁶ <http://www.turistik.cz/cz/kraje/kralovehradecky-kraj/okres-trutnov/dvur-kralove-nad-labem/braunuv-betlem-v-zirci/>, citace dne 16. 2. 2013

K jedinečné pověsti lázní přispívá zdejší velmi hustá slatina, svým složením ojedinělá na území České republiky. Jedná se o křídovou slatinnou zeminu, napájenou prameny vody s obsahem uhličitanu vápenatého a železa. Ložisko, které se nachází nedaleko od lázeňského areálu, má zásobu této jedinečné slatinné zeminy na 150 – 200let.

V roce 2006 byla také dokončena rekonstrukce nového balneoprovozu, ve kterém je poskytována vodoléčba, slatinné koupele, rehabilitační cvičení, perličkové a přísadové koupele.⁷⁷

Obrázek 8: Lázně Velichovky

Zdroj: <http://www.velichovky.cz/o-laznich/fotogalerie/administrativni-budova>, staženo 17. 2. 2013

⁷⁷ <http://www.velichovky.cz/o-laznich/historie-lazni>, citace 17. 2. 2013

8 ZÁVĚR

Tato diplomová práce měla za cíl seznámit čtenáře s pomezím Královéhradeckého kraje a Polska. Zaměřuje na možnosti rozvoje cestovního ruchu a na geografickou a ekonomickou charakteristiku těchto oblastí a také na možnosti přeshraniční spolupráce. V práci jsou uvedeny a popsány nejvýznamnější památky českého a polského pohraničí, od lidové architektury přes hrady, zámky, galerie a muzea po vojenskou architekturu a církevní památky. Svoji dlouhodobou tradici má také vaření piva, nacházejí se tu dva velké pivovary. Rozmanitou krajinu Kladského pomezí si turisté mohou prohlédnout z mnoha rozhleden nebo navštívit lázeňská města se svými parky na českém a polském území. Pro vodní sporty je určena vodní nádrž Rozkoš, ke koupání slouží řada rybníků. Svou popularitu mají také pískovcová skalní města. Půvabná krajina je určena i pro golfisty. Turisté mohou v této oblasti ocenit řadu dobře značených turistických tras. Pro cyklisty je určena síť cyklotras doplněna informačními panely a odpočívadly. Pro ty, kteří rádi obdivují krajinu z ptačí perspektivy, jsou připraveny vyhlídkové lety nad rozmanitou krajinou Kladského pomezí. V každém větším městě jsou pro vyznavače bowlingu, tenisu a skate parků připraveny bowlingové dráhy nebo tenisové kurty. Jelikož se v této oblasti nachází řada lesů, panují tu dobré podmínky i pro houbaře.

Krajina Kladského pomezí je zajímavá i v zimních měsících, kdy pro běžkaře je připravena bílá stopa. Charakteristickými znaky běžeckých stop jsou pozvolná stoupání a mírné sjezdy. Celá síť běžeckých tras čítá přes 300 kilometrů upravovaných tratí všech obtížností. Pro lyžaře jsou tu lyžařské vleky s upravovanými tratěmi. Když počasí nebude přát zimním sportům, turisté mohou zajít do krytého bazénu, sauny nebo solno-jodové jeskyně.

Významnou roli hraje přeshraniční spolupráce, kdy při hranici s Polskem se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Příhraniční obce na Trutnovsku, Náchodsku a zejména na Rychnovsku jsou součástí Euroregionu Glacensis – pomezí Čech, Moravy a Kladska. Jeho účelem je podpora regionálního rozvoje, přeshraniční spolupráce a péče o kulturní dědictví na obou stranách státní hranice.

Královéhradecký kraj a Dolnoslezské vojvodství podepsali Dohodu o vzájemné spolupráci. Cílem je vzájemná výměna informací a zkušeností, rozvíjení vzájemných vztahů

v problematice cestovního ruchu, infrastruktury, zavádění a dodržování evropských norem, vzájemná spolupráce mezi regiony v jednotlivých oblastech spadajících do jejich působnosti v oblasti ekonomické, dopravní a kulturní.

Velký rozmach zaznamenaly také dobrovolné svazky obcí, zakládané za účelem rozvoje svých území. Důkazem dobré přeshraniční spolupráce jsou akce, při kterých lidé řeší společné problémy, společně se baví a veselí a přitom jim vůbec nevádí jazykové rozdíly.

K hlavním problémům patří zastaralá a již nevyhovující silniční síť. Řešení je v dostavbě dálnice z Prahy do Hradce Králové a výstavbě dálnice D11 spojující Čechy s Polskem. Dálnice D11 ve směru Praha – Hradec Králové – Trutnov – Polsko. Plánovalo se s napojením na dálnici Vídeň – Wrocław. V prosinci 2004 byl schválen návrh ÚP VÚC Trutnovsko-Náchodsko. Na stavbu je zpracována technická studie a rozpracována dokumentace EIA. Další příprava je v současnosti pozastavena, pokračování závisí na výši finančních prostředků, které budou pro tuto stavbu poskytnuty. Dalším problémem je rychlostní silnice S5, kdy z polského centra Kladska mají turisté blíž do Prahy, Bratislavy, Vídně, Berlína než do hlavního města Varšavy.

Čeští turisté po pádu železné opony vyjíždějí do Polska za odpočinkem a poznáním méně než před rokem 1989. Vzrostl počet krátkodobých, jednodenních cest, které mají především obchodní charakter, kdy oblíbené jsou individuální a organizované nákupní zájezdy na polské trhy v blízkosti hranic.

V empirické části jsou vytvořeny tři turistické trasy včetně itinerářů, harmonogramů a excerpčních lístků. První dvě trasy jsou určeny pro cyklisty a jsou jednodenní. V první cyklotrase je využit cyklobus. Cyklisté jedou z převážné části po cyklotrasách, ve výjimečných případech po místních komunikacích. Třetí trasa je zpracována formou čtyřdenního autobusového zájezdu, kde účastníci přespávají v hotelech a navštěvují česká a polská města se svými atraktivitami. Snahou bylo vytvořit takové trasy, které budou zajímavé a specifické a účastníci budou mít možnost si po trase prohlédnout rozmanitý reliéf krajiny, navštívit malebná lázeňská města se svými parky a ochutnat tamní minerální vodu, prohlédnout si významné kláštery, muzea, zámky, kaple a poutní místo. Každá trasa je sestavena tak, aby turisté viděli přírodní, kulturní, technické, tak historické pamětihodnosti a

zajímavosti.

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČERTÍK, Miroslav Ing., CSc. a kolektiv autorů. *Cestovní ruch Vývoj, organizace a řízení*. 1. vyd. Praha: OFF, s. r. o., leden 2001, s. 16-21, 33-35, 37 ISBN 80-238-6275-8.

DROBNÁ, A, MORÁVKOVÁ, J. *Cestovní ruch pro střední školy a veřejnost*, Fortuna 2004, Praha, 1. vydání, ISBN 80 - 7168 - 901 - 7.

DYLEWSKI, Adam. *Skvosty Polska*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s., 2006, s. 71 ISBN 80-242-1515-2.

Encyklopedie Zeměpis světa. Praha: Columbus, spol. s r. o., 1999, s. 328 ISBN 80-901727-6-8.

HESKOVÁ, Marie a kolektiv. *Cestovní ruch pro vyšší a vysoké školy* 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006, s. 16-17 ISBN 80-7168-948-3.

HOLEČEK Milan, MARIOT Peter, STRÍDA Miroslav. *Zeměpis cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Česká geografická společnost, s. r. o., 1999, s. 20, 25, 32-35, 50, 60-61 ISBN 80-86034-39-9.

HRALA, Václav doc. RNDr, CSc. *Geografie cestovního ruchu*. 3. upravené vyd. Praha: IDEA SERVIS konsorcium, 1997, s. 28-29, 81-83 ISBN 80-85970-04-X.

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Cestovní ruch (základy)*. 2. přepracované vyd. Praha: Oeconomica, 2009, s. 7-8, 9-11, 20-21, 23-24, ISBN 978-80-245-1569-4.

MALÁ, Vlasta Doc. Ing. CSc. a kolektiv. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002, s. 75-77, 93-94 ISBN 80-245-0439-1.

ORIEŠKA, Ján. *Metodika činnosti průvodce*. 2. upravené vyd. Praha: IDEA SERVIS konsorcium, 1994, s. 25-29, 32-36 ISBN 80-901462-6-0.

PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*, Praha Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009.

ZELENKA, JOSEF S KOL. *Metodický a faktografický průvodce cestovním ruchem*, 157 stran Hradec Králové nakladatelství Gaudeamus, březen 1995, s. 5-6 ISBN 80-7041-256-8.

Zeměpis České republiky. 1. vyd. Praha: Česká geografická společnost, s. r. o., 2003, s. 6, 78-79 ISBN 80-86034-53-4.

Severovýchodní Čechy a Województwo Dolnośląskie, Euroregion Glacensis, 2005, s. 1

Turistické noviny česko-polského pohraničí, Kladské pomezí, léto 2010.

Zpravodaj 1/2009, Euroregion Glacensis, 2009.

Česká republika autoatlas 1:100 000, 1. vyd. Praha: Kartografie, 2012, ISBN 978-80-7393-218-3.

Orientální mapa cyklotras KČT Kladským pomezím, 3. vyd. Svaz cestovního ruchu Branka, o. p. s., 2006.

Internetové zdroje:

<http://ou-castolovice.cz/zakladni-informace.html>

<http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=228e34cf0536a4e39547b6903c819c4e>

<http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=597576e50c25eecbc38b33a621f1e9e0>

<http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=9a22da441bc4aecb000f84910b98f703>

http://cestovani.idnes.cz/kladsko-cesky-kout-polska-09m-/kolem-sveta.aspx?c=981213_160416_cestovani_luk

http://cestovani.idnes.cz/peklo-ktere-si-zamilujete-vylet-do-kanonu-metuje-f6s-/tipy-na-vylet.aspx?c=A090128_165157_igcechy_tom

<http://foto.mapy.cz/295741-Kaple-s-pramenem-IDA-v-Belovsi>

<http://kancelar-hejtmana.kraj-lbc.cz/page823>

<http://malesvatonovice.unas.cz/muzeum.html>

<http://muzeum.broumovsko.cz/index.php?lang=cz>

http://nachodsky.denik.cz/zpravy_region/kyselka-ida-potece-brzy-z-opraveneho-20110415.html

<http://nase.broumovsko.cz/ostatni-kultura/nova-vytvarna-galerie-dum-v-klasterni-zahrade-v-broumove-je-otevrena.html>

<http://orlickehory.webz.cz/obr2.ht>

<http://parafie.genealodzy.pl/index.php?op=pw&wo=LS>

<http://primator.cz/soucasnost>

<http://rkc-jestrebihory.pontte.eu/Dokumenty/Rokole.pdf>

<http://rmn.wz.cz/Jiraskovo-muzeum-Hronov.html>

<http://rmn.wz.cz/Muzeum-mesta-Police-nad-Metuji.html>

<http://rmn.wz.cz/Muzeum-mesta-Police-nad-Metuji.html>

<http://rmn.wz.cz/Rodny-domek-Aloise-Jiraska.html>

<http://sdhblazkov.blog.cz/en/gallery/hasici/brigady/picture/49262916>

<http://slavonov.cz/obec/zakladni-informace>

<http://www.adrspach.cz/skaly/adrspaske-skaly.html>

http://www.bardo.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=1&menu=158&strona=1

http://www.broumov.net/vismo/dokumenty2.asp?id_org=1276&id=2516&p1=1122

http://www.broumov-mesto.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=1276&id=1222&p1=3486

<http://www.broumovsko.cz/cz/kostely-na-broumovsku/broumovska-skupina-kostelu>

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/euroregiony-1836.html>

http://www.cervenykostelec.cz/index.php?option=com_flexicontent&view=items&cid=227%3Abudovy-a-verejne-prostory&id=950%3Adomek-bozeny-nemcove&Itemid=277&lang=cs

http://www.ceskacermna.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=38

<http://www.ceskedalnice.cz/dalnice/d11>

<http://www.ceskedalnice.cz/prilohy/mapa-d11.jpg>

http://www.czecot.cz/turisticky-objekt/11157_krzeszow-cisterciacke-opatstvi

<http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/>

<http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/>

http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/521011-12-r_2012-16

http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/521011-12-r_2012-16

<http://www.ekocentra.cz/kralovehradecky-kraj/centrum-rozvoje-ceska-skalice.htm>

<http://www.ekocentrumviolka.estranky.cz/clanky/aktuality/>

<http://www.euro-glacensis.cz/clanky-hejtman-kralovehradeckeho-kraje-se-zastupci-eurg-na-navsteve-u-marsalk-35b36b2891-vojvodstvi.html>

<http://www.forty.pl/index.php/cestina>

<http://www.gvun.cz/galerie.php?zobrazit=historie>

<http://www.hospital-kuks.cz/info-pro-navstevniky/>

<http://www.hospital-kuks.cz/zpravy-z-hospitalu/>

[http://www.hradeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BC/\\$File/52101111n.pdf](http://www.hradeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BC/$File/52101111n.pdf)

[http://www.hradeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BB/\\$File/52101111ccz.pdf](http://www.hradeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BB/$File/52101111ccz.pdf)

<http://www.hrady.cz/index.php?OID=4955>

http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=23114

http://www.infocentrum-nmm.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=318&Itemid=184

http://www.infocentrum-nmm.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=320&Itemid=183

<http://www.jaromer-josefov.cz/>

<http://www.josefov-jaromer.cz/mestske-muzeum-josefov.php>

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>

<http://www.kladskepomezi.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php#lidova>

<http://www.klaster-broumov.cz/component/content/article/25-obecne/83-klater-broumov>

http://www.klodzko.pl/klodzko/klodzko_15/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=176

<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/zahranicni-vztahy/meziregionalni-spoluprace/polsko/polsko---dolnoslezske-vojvodstvi-21992/>

<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/zahranicni-vztahy/meziregionalni-spoluprace/polsko/polsko---dolnoslezske-vojvodstvi-21992/>

<http://www.kudowa.pl/>

<http://www.kudowa.pl/pl/atrakerje/kaplica-czaszek>

http://www.malesvatonovice.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=76&Itemid=105

<http://www.masarykovachata.unas.cz/>

<http://www.masarykovachata.unas.cz/uvod.htm>

<http://www.merkurpolice.cz/historie>

<http://www.mestohronov.cz/>

<http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/mesto/popis/>

<http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/mesto/popis/>

<http://www.mestonachod.cz/virtualni-prohlidka/22/>

<http://www.meu-police.cz/>

<http://www.muzeum.hradecko.com/exponaty.htm>

<http://www.muzeumjaromer.cz/historie.htm>

<http://www.novemestonm.cz/nase-mesto/nase-mesto.html>

<http://www.novemestonm.cz/pro-turisty/okoli-noveho-mesta-nad-metuji/okoli-noveho-mesta-nad-metuji.html#Peklo>

<http://www.novinky.cz/vase-zpravy/kralovehradecky-kraj/nachod/1297-6852-vizmburk--utajene-vychodoceske-pompeje.html>

<http://www.obce-mesta.info/obec.php?id=Castolovice-576182>

<http://www.orlickehory.net/mista/serlich.htm>

<http://www.orlickehory.net/mista/serlich.htm>

<http://www.orlickehory.net/mista/serlich.htm>

<http://www.orlickehory.webz.cz/obec/zieleniec-duszniki-zdroj.htm>

<http://www.pevnost-dobrosov.kvalitne.cz/strana.htm>

http://www.pevnostjosefov.cz/?page_id=418&lang=cz

<http://www.pivovarbroumov.cz/index2.html>

<http://www.policko.cz/cs/polske-prihranici-dalsi-zajimavosti.php>

<http://www.rada-severovychod.cz>

http://www.rtyne.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=14314&id=68735&p1=8835

<http://www.rychnov-city.cz/>

http://www.skansen.kudowa.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2

<http://www.spolecnost-zeleznici.cz/>

<http://www.starkov.cz/>

<http://www.turistik.co.uk/cz/kraje/hradec-kralove-region/okres-trutnov/dvur-kralove-nad-labem/braunuv-betlem-v-zirci/galerie/>

<http://www.turistik.cz/cz/kraje/kralovehradecky-kraj/okres-nachod/slavonov/kostel-sv-jana-krtitel-slavonov/>

<http://www.turistik.cz/cz/kraje/kralovehradecky-kraj/okres-trutnov/dvur-kralove-nad-labem/braunuv-betlem-v-zirci/>

<http://www.turistika.cz/mista/broumov-dreveny-kostel-sv-panny-marie>

<http://www.upm.cz/index.php?page=174&language=cz&id=7>

<http://www.velichovky.cz/o-laznich/fotogalerie/administrativni-budova>

<http://www.velichovky.cz/o-laznich/historie-lazni>

http://www.vrbiny.estranky.cz/clanky/sousedni-obce/obec-brzozowie-_brezova_-polsko.html

<http://www.wambierzyce.pl/sanktuarium/bazylika.html>,
<http://www.kladskepomezic.cz/cs/polske-prihranici-pamatky.php>

<http://www.zameknachod.cz/>

<http://www.zameknm.cz/cs/historie-zamek-nove-mesto-nad-metuji>

<http://www.zamek-ratiborice.cz/historie/>

<http://zajimavosti.infocesco.cz/content/clanek.aspx?clanekid=3807&lid=1>

http://zuk-sa.pl/lang-cz/uzdrowiska-atrakcje_regionu.php

<http://www.czso.cz>

<http://www.euro-glacensis.cz>

<http://www.poland-tourism.pl>

10 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Tabulka 15: Přehled euroregionů na území ČR seřazený podle data jejich vzniku

Poř.	Euroregion	Počet obcí celkem**	Vznik	Počet obyvatel celkem (k 31.8. 2002)	Plocha km ²	Okresy****	Sousední stát
1.	Neisse/Nisa/Nysa	124	1. 12. 1991	1.759.000	12.193	LB* , JN, SM, DC (část), CL	D, PL
2.	Elbe/Labe	184	4. 6. 1992	1.400.000	5.547	UL , LT, DC (část), TP (část)	D
3.	Krušnohoří/Erzgebirge	72	říjen 1992	770.000	5.338	MO , CV, LN, TP (část)	D
4.	Egrensis	70	3. 2. 1993	2.000.000	17.000	KV, CH , SO, TC	D
5.	Šumava/Bayerischer Wald/Mühlviertel	276	20. 9. 1993	1.260.000	16.345	DO, KT , PR , CK	D, A
6.	Glacensis	65	5. 12. 1996	500.000	8.351	TU, RK , UO, SU, JE, HK	PL
7.	Praděd/Pradziad	84	2. 7. 1997	342.000	4.078	BR (část), JE / Mor. Beroun	PL
8.	Těšínské Slezsko/Sląsk Cieszyński	59	2. 4. 1998	657.000	1.528	KA (část), FM (část) / Třinec	PL

9.	Silesia	43	20. 9. 1998	359.000	1.469	OP , BR (část), NJ (část)	PL
10.	Beskydy/Beskidy	133	1. 6. 2000	992.100	3.844	FM , KA	PL, SK
11.	Pomoraví ***		3. 6. 1999	997.332	14.300	HO , ZN , BV , Břeclav, Třebíč	SK, A
12.	Euroregion Nortica Silva	334	8. 5. 2002	380.845	4.750	CB , JI , JH , PI , TA	A
13.	Bílé Karpaty/Biele Karpaty		30. 7. 2000			ZL , UH , VS , Kroměříž	SK

Vlastní úprava, zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/euroregiony-1836.html>, staženo 12.2.2013

Příloha č. 2

Zdroj: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>,
staženo dne 4. 2. 2013

Několik nej o Královéhradeckém kraji v mezikrajském srovnání v roce 2010:

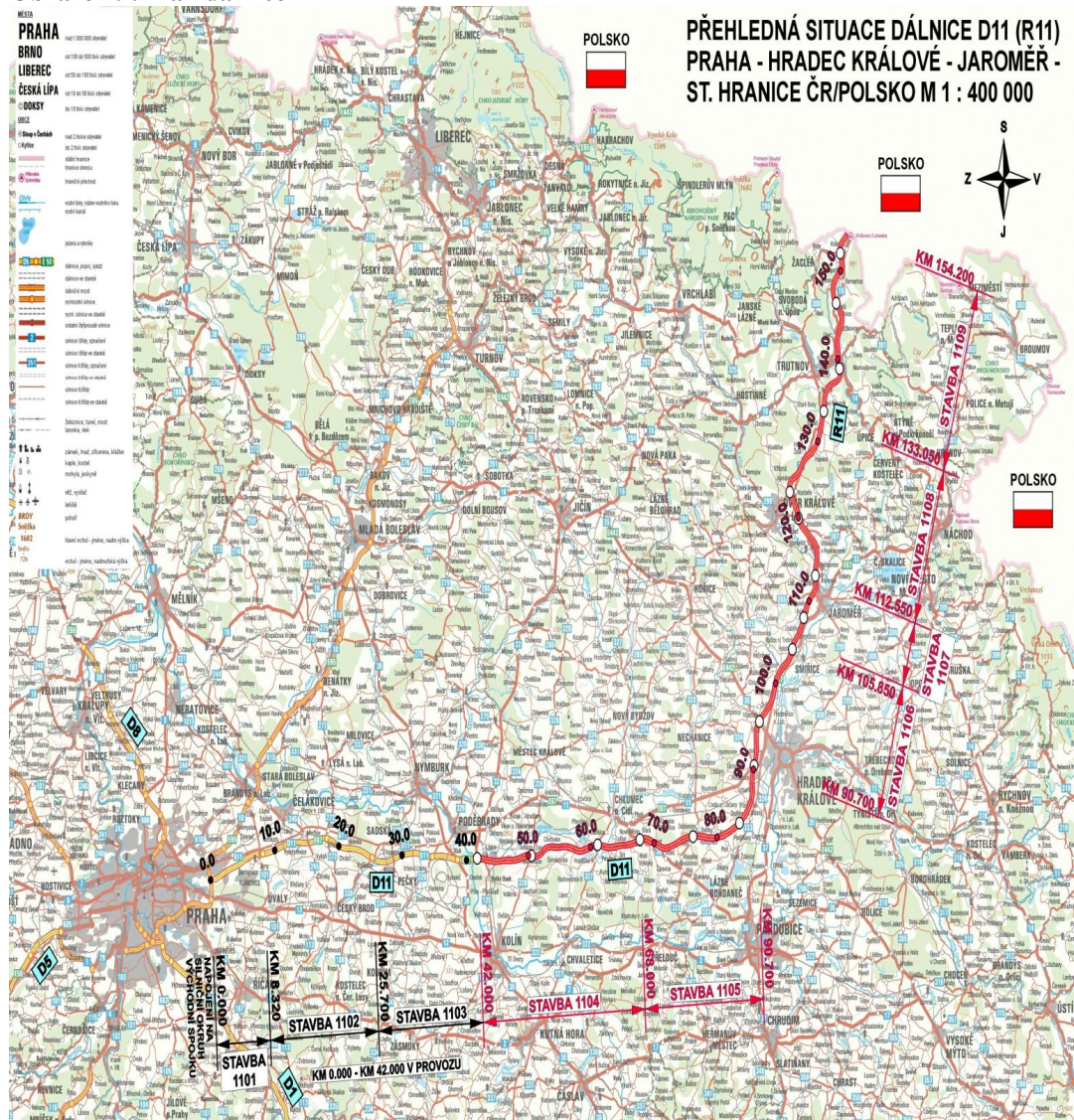
nejvýše položený bod:	Sněžka 1602 m n. m., pohoří Krkonoše – nejvyšší hora České republiky
Nejnižše položený bod:	hladina Cidliny 202 m n. m. okres Hradec Králové
Obec s největším počtem obyvatel:	Hradec Králové 94 318 obyvatel okres Hradec Králové
Obec s nejmenším počtem obyvatel:	Kostelec 40 obyvatel okres Jičín
Obec s nejvyšším průměrným věkem:	50,6 let Lišice 167 obyvatel okres Hradec Králové
Obec s nejnižším průměrným věkem:	34,7 let Kobylice 251 obyvatel okres Hradec Králové
Nejvyšší naměřená teplota v roce 2009:	34,7 °C - 23. července Meteorologická stanice Hradec Králové
Nejnižší naměřená teplota v roce 2009:	-16,2 °C - 10. ledna Meteorologická stanice Hradec Králové
nejnižší podíl obyvatel ve věku:	15 – 64 let (69,0 %)
nejvyšší podíl obyvatel ve věku:	65 a více let (16,5 %)
nejvyšší počet keřů:	rybízu
nejvyšší sklizeň:	rybízu
nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda:	na zaměstnance v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci
Druhý nejvyšší průměrný věk obyvatel po Hlavním městě Praze.	
Druhá nejvyšší naděje dožití mužů.	
Druhý nejnižší objem komunálního odpadu na 1 obyvatele.	

Druhý nejnižší objem tržeb z průmyslové činnosti v podnicích se 100 a více zaměstnanci.
Druhý nejvyšší počet ovocných stromů jabloní, hrušní a třešní.
Druhý nejvyšší počet hromadných ubytovacích zařízení.
Druhý nejvyšší průměrný počet přenocování a průměrná doba pobytu.
Třetí nejnižší podíl čištěných odpadních vod.
Třetí nejvyšší podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu.
Třetí nejvyšší intenzita chovu prasat.
Třetí nejnižší počet průmyslových podniků (podniky se 100 a více zaměstnanci).
Třetí nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance ve stavebních podnicích s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji.
Třetí nejvyšší počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních.
Třetí nejvyšší počet lékařů na 1 000 obyvatel.
Třetí nejnižší počet obyvatel na 1 lékaře.
Třetí nejvyšší počet lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel.

Zdroj: [http://www.hrdeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BC/\\$File/52101111n.pdf](http://www.hrdeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BC/$File/52101111n.pdf),
staženo dne 3. 9. 2012,
[http://www.hrdeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BB/\\$File/52101111ccz.pdf](http://www.hrdeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/60003933BB/$File/52101111ccz.pdf), staženo
3.9. 2012

Příloha č. 3

Obrázek 9: Plán dálnice D11

Zdroj: <http://www.ceskedalnice.cz/prilohy/mapa-d11.jpg>, staženo dne 10. 2. 2013

Příloha č. 4

Obrázek 10: Vojvodství v Polsku (podobná krajům v Česku) jsou rozdělena na okresy (powiaty)

Zdroj: <http://parafie.genealodzy.pl/index.php?op=pw&wo=LS>, staženo dne 9. 2. 2013

Příloha č. 5

Dohoda o spolupráci

mezi

Královéhradeckým krajem (Česká republika) a

Dolnoslezským vojvodstvím (Polská republika)⁷⁸

Královéhradecký kraj zastupovaný hejtmanem Královéhradeckého kraje

a

Dolnoslezské vojvodství zastupované maršálkem Dolnoslezského vojvodství

dále nazývané stranami

na základě dohody mezi vládou Polské republiky a vládou České republiky o přeshraniční spolupráci podepsané ve Varšavě 8. září 1994 a na základě Deklarace o spolupráci mezi Královéhradeckým krajem a Dolnoslezským vojvodstvím, podepsané dne 13. 11. 2001 v Hradci Králové, dohodly se na uzavření Smlouvy o vzájemné spolupráci mezi regiony v jednotlivých oblastech spadajících do jejich působnosti, zejména potom v oblasti ekonomické, dopravní, cestovního ruchu a oblasti kulturní.

Obě strany si uvědomují význam spolupráce mezi těmito příhraničními regiony v rámci snahy obou zemí o členství v Evropské unii. Uznávajíce potřebu vzájemné výměny

⁷⁸ <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/zahranicni-vztahy/meziregionalni-spoluprace/polsko/polsko---dolnoslezske-vojvodstvi-21992/>, citace 13.3.2013

informací a zkušeností mají zájem na rozvíjení vzájemných vztahů, zvláště v problematice infrastruktury a oblastech cestovního ruchu, zavádění a dodržování evropských norem a na zajištění budoucí spolupráce obou stran i po vstupu České republiky a Polské republiky do Evropské unie.

Článek 1.

Strany se zavazují:

- realizovat vzájemnou spolupráci orgánů územně samosprávných celků v oblasti samosprávy s cílem zajistit výměnu zkušeností získaných v těchto oblastech
- připravovat projekty vzdělávání pracovníků k plnění vedoucích funkcí a ke vzdělávání členů orgánů územně samosprávných celků obou regionů, pracovníků a manažerů privátní sféry formou krátkých cílených školení obsahově zaměřených na prioritní zájmy obou regionů
- realizovat oboustrannou spolupráci v ekonomické oblasti prostřednictvím podpory iniciativ zaměřených na zprostředkování přímých kontaktů mezi malými a středními podniky a významnými regionálními institucemi za účelem navázání konkrétní spolupráce v jednotlivých oblastech činnosti
- spolupracovat v oblastech kultury a umění, školství, humanitární a sociální péče, podporovat a vytvářet nadace k financování společných projektů zaměřených na záchranu historicko-kulturních hodnot
- vyměňovat informace mezi podniky působícími v oblasti cestovního ruchu, služeb, pořádat veletrhy a výstavy
- spolupracovat v součinnosti s vybranými vzdělávacími instituty, které se zabývají profesní přípravou mladých lidí a pořádat výměnné studijní pobyty

Článek 2.

Strany budou podporovat spolupráci v následujících oblastech, vyplývajících z náplně jejich činnosti tj.

- doprava
- cestovní ruch

- zdravotnictví a sociální problematika
- školství
- životní prostředí a zemědělství
- ekonomika
- lidské zdroje
- kultura
- územní rozvoj a strategické plánování
- informatika
- přeshraniční spolupráce

Článek 3.

Spolupráce bude realizována v souladu s právním řádem Polské republiky a České republiky.

S ohledem na kompetence obou stran.

Článek 4.

Strany budou realizovat spolupráci především:

- vytvářením pracovních skupin pro mezinárodní spolupráci
- výměnou pracovníků orgánů výkonné moci správy obou regionů, odborníků, studentů
- společnými projekty
- výměnou informací
- společnou účastí na projektech EU
- organizováním konferencí, symposií, seminářů a sjezdů týkajících se aktuálních problémů rozvoje oboustranné spolupráce.

Článek 5.

Strany se zavazují delegovat své zástupce do pracovních skupin pro mezinárodní spolupráci, dále jen pracovních skupin.

Strany, prostřednictvím pracovních skupin, se zavazují úzce spolupracovat v jednotlivých oblastech spadajících do jejich působnosti a dále:

- vypracovat program akcí
- vypracovat vyhodnocení uskutečněných akcí
- vyhodnotit celoroční zprávu a zabezpečit vhodnou formu jejich publicity, s případným návrhem na zajištění dalšího postupu spolupráce

Strany se zavazují na dohodě o tématu, formě, termínu a místě konání.

Článek 6.

Náklady spojené s návštěvou delegace samosprávy budou hrazeny stranami na základě principu vzájemnosti (cestovné, ubytování, stravování apod.) pokud nebude sjednáno stranami jinak. Podmínky hrazení nákladů spojených s realizací společných akcí se strany dohodnou dle konkrétních případů.

Článek 7.

Strany se zavazují řešit otázky spojené s interpretací a realizací ustanovení této smlouvy cestou vzájemných konzultací.

Článek 8.

Smlouva nabývá platnosti dnem podpisu.

Článek 9.

Tato dohoda se uzavírá na dobu neurčitou s možností výpovědi formou písemného oznámení, zaslaného druhé straně ve lhůtě šesti měsíců před ukončením platnosti této smlouvy.

Dohoda byla podepsána v Zámku Książ dne 16. 10. 2003 ve dvou vyhotoveních, každé v jazyce českém a v jazyce polském, přičemž obě jazykové verze mají stejnou platnost.

Za

Královéhradecký kraj

Hejtman Královéhradeckého kraje

Za

Dolnoslezské vojvodství

Maršálek Dolnoslezského vojvodství

Příloha č. 6

Tabulka 16: Harmonogram k cyklotrase č. 1

Datum 25. 5. 2013										
KLIENŤELA: volná klientela										
sobota										
1. km	2. čas		3.	4.	5.	6.		8.	9.	10. Jiné
	odjezdu	příjezdu								
	8:00		Náchod – autobusová stanice						Sraz účastníků, seznámení s rámcovým programem	Výklad – viz. excerpční lístek. Cyklobus odveze účastníky na Masarykovu chatu

	10:00	9:30	Šerlich – Masarykova chata	hraniční přechod (CZ – PL) Masarykova chata – Zieleniec	Chata byla postavena Klubem českých turistů v Hradci Králové podle projektu architekta B. Fuchse. Základní kámen byl položen 14. června 1924.	Chata je ve velmi výhodné poloze pro pěší i lyžařskou turistiku.				Občerstvení , WC	Výklad, možnost fotografování,
1,5	10:25	10:10	Zieleniec			Je významné středisko pro pěší i lyžařskou turistiku.					Výklad, vyhlídka
7	11:15	10:45	Duszyniki – Zdrój - náměstí						Prohlídka náměstí, volný program, možnost nákupů	Pauza, WC, občerstvení	Výklad – viz. excerpční lístek

0,45	12:00	11:20	Muzeum Papiernictwa	První zmínky o dušnické papírně a výrobci papíru jménem Ambrosius Tepper pocházejí z 2. poloviny 16. století	Je nejvýznamnější m muzeem papíru v Polsku, nachází se v papírenském mlýně ze 17. století, unikátní technické památce.				Prohlídka muzea		
0,7	12:25	12:05	Dworek Chopina						Prohlídka		
7,5	13:35	12:55	Karłów						Možnost fotografová ní, výhled na Stolové hory	Oběd, WC, pauza	

5,7	13:50	13:50	Radków	Je jedním z nejstarších měst Kladska. Pravděpodobně v 11. století zde byl postaven malý hrad při obchodní cestě z Klodzka do Broumova.	Leží v západní části Kladska na hranici s Čechami (hraniční přechod na turistické stezce Božanov - Radków), na úpatí Stolových hor.						
7,5	14:20	14:15	Otovice	Hraniční přechod (CZ – PL) Otovice - Tłumaczów							
4,4		14:35	Broumov						Prohlídka, pauza, volný program	Občerstvení, WC	Výklad viz. excerpční lístek

	15:10	14:40	Dřevěný kostel Panny Marie	Tento dřevěný kostel byl postaven v původní podobě roku 1177.	Nejstarší celodřevěná sakrální stavba ve střední Evropě. V roce 2008 vyhlášena Národní kulturní památkou.				Prohlídka		Výklad
1,5	15:50	15:20	Park Kaštanová alej						Prohlídka		
0,2	16:10	15:55	Kostel sv. Petra a Pavla	První zmínka roku 1258, z kamene byl postaven ve 14. stol., v roce 1679 proběhla barokní přestavba kostela.	V hradební zdi naproti hlavnímu vchodu jsou usazeny náhrobní kameny ze 16. a 17. stol. ze zrušeného hřbitova.				Prohlídka		Výklad

0,5	17:40	16:20	Benediktinský klášter sv. Václava, Muzeum Broumovska	Přestavba provedena podle návrhů Kryštofa Dientzenhofera a K. I. Dientzenhofera v 18. stol. v barokním slohu.	Klášter je národní kulturní památkou				Exkurze		Přestávka, občerstvení, WC
0,05	18:00	17:43	Klášterní zahrada	Vznik v 17. století. Založena opatem Tomášem Sartoriem	V roce 2006 iniciovala Agentura pro rozvoj Broumovska projekt ZAHRADA, který má za cíl zpřístupnit a oživit klášterní zahradu a její prostory.				Prohlídka		
0,25	18:15	18:05	Městské hradby						Popis výhledu		

0,15	18:30	18:18	Malé náměstí						Výklad		
0,02	18:43	18:33	Kostel sv. Václava	Roku 1729 byl kostel dokončen a zasvěcen sv. Václavovi. Vnitřní ozdobu získal za opata Benna Löbla	Na počátku 50. let 20. století kostel uzavřen a používán jako skladiště.				Výklad		
0,2	19:00	18:48	Mírové náměstí	Na horní straně náměstí stojí dům č. p. 54, kde byla již od poloviny 18. století pořádána představení místních ochotníků a kočujících divadelních společností.	Zachoval si svůj půdorys slezského typu.				Výklad		

13	20:00	19:45	Police nad Metují – náměstí, Farní kostel, Empírová kašna	Kašna byla postavena na místě starého městského pivovaru, který byl roku 1818 zbořen. Kašna je dílem kameníka Filipa Klemta ze Suchého Dolu.	Uprostřed pískovcové nádrže kašny je čtyřhranný sloup, který má na vrcholu vázu s květinovými girlandami.							Výklad viz. excerpční lístek, pauza, WC, občerstvení
9	20:30	20:30	Hronov – náměstí armády Čs.									
9		21:00	Náchod									Rozloučení, konec cyklotrasy

Tabulka 17: Harmonogram k cyklotrase č. 2

Datum 1. 6. 2013											
KLIENTELA: volná klientela											
sobota											
1. km	2. čas		3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Jiné
	odjez du	příje zdu									
0	8:15		Náchod						Sraz účastníků, seznámení s rámcovým programem		
	8:40	8:25	Náchod - Běloves								Výklad, ochutnávka minerální vody, WC
300 m	8:50	8:45	Náchod - Kudowa - Stone	hraniční přechod CZ - PL							
5 km	9:35	9:20	Brzozowie						Prohlídka kostela	Pauza, občerstvení	
500 m	9:55	9:45	Brzozowie - Česká Čermná	hraniční přechod PL - CZ							

9 km	11:05	10:45	Rokole	poutní místo	kostel sv. Panny Marie dřevěná Loreta se sedmi obrazy bolesti Panny Marie				Prohlídka	Pauza, občerstvení	Výklad
3,5 km	11:55	11:20	SLAVOŇOV		dřevěný Kostel sv. Jana Křtitele z roku 1553	baro kní lidové malby z roku 1705			Prohlídka kostela		Výklad
4 km	12:40	12:15	NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ		zámek						Úschova kol, oběd
	12:50	12:45	KLÁŠTERNÍ KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE		obraz Narození Panny Marie od Jana Cymbala						Výklad
	13:10	13:05	Náměstí Republiky		Památník vítězům						

	13:45	13:25	Městské muzeum		budova byla postavena v 16. stol. jako součást hradebního opevnění	JSOU TU UMÍSTĚNY NÁSTROJE NAŠICH PŘEDKŮ, ČÁST JE TAKÉ VĚNOVÁNA PŘÍRODĚ				Pauza, WC, možnost návštěvy informací	Výklad
	14:00	13:47	HUSOVO NÁMĚSTÍ		kostel Nejsvětější trojice, socha Jana Černického z Kácova	vnitřní vybavení kostela ze 17. stol.					Výklad, popis J strany náměstí
	14:15	14:03			socha Nejsvětější Trojice	z roku 1767					Zmínka
	14:45	14:17			Mariánský sloup	z roku 1696				možnost občerstvení v cukrárně	popis náměstí

	16:00	14:50	ZÁMEK	soukromý zámek - majetek rodu Bartoňů		překrásná zahrada se soškami od Matyáše Brauna			prohlídka zámku + výstup na věž, prohlídka zámeckých zahrad		Výklad
5,3	17:25	16:25	PEKLO	Přírodní rezervace vyhlášena roku 1997 na ploše 320 ha.		Restaurace postavená, respektive přestavěná z bývalého mlýna počátkem 20. století podle návrhu architekta Dušana Jurkoviče ve stylu inspirovaném lidovým stavitelstvím.			Prohlídka přírodní rezervace + restaurace		Výklad, pauza, možnost občerstvení, WC

6		18:25	NÁCHOD								Konec cyklotrasy, rozloučení

Tabulka 18: Harmonogram k autobusovému zájezdu

KLIENŤELA: volná klientela										Datum: 15. 5. 2013 středa	
1. km	2. čas		3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.	jiné
	odjezdu	příjezdu									
0	8:30		Rychnov nad Kněžnou – hotel Havel								Odjezd od hotelu Havel, seznámení s rámcovým programem
5	8:40	8:40	Vamberk								
46	9:55	9:35	Červená Voda						vyhlídka	Možnost fotografování	WC, občerstvení
9	10:10	10:10	Králíky								
	10:40		klášter	Hraniční přechod Lichkov CZ-PL					prohlídka	výklad	pauza
43		11:25	Kłodzko								
	13:00		Kladské náměstí							Možnost oběda, volný program	Pauza, WC
	14:00	13:10	Kladská pevnost						prohlídka	výklad	
17		14:20	Polanica - Zdrój						prohlídka	výklad	

	15:00		Lázeňský park + stáčírna minerálních vod						Procházka po parku	Ochutnávka minerální vody	
	16:10	15:10	Letní sáňkařská dráha Góralka						projížďka	Volný program	Pauza, občerstvení, WC
15		16:30	Wambierzyce								
			bazilika								
	17:45		Pohyblivý betlém								
7		17:55	Radków								
			Renesanční dům								
			Pozůstatky kamenné zdi								
	18:25		Raně renesanční kostel sv. Doroty								
24	19:40	19:00	Kudowa – Zdrój	Hraniční přechod CZ – PL (Kudowa Ślone – Náchod)					Večerní prohlídka a lázní	Volný program, výklad	Pauza, WC, občerstvení

7		19:50	Náchod – Hotel Beránek						20:00 večeře, společens- ké hry – volný program , 23:00 hodin večerka		Ubytování účastníků v hotelu

Příloha č. 7

Ubytovací zařízení k 31. 7.

Rok: 2011

Polsko Vojvodství	Otevřená ubytovací zařízení			
	celkem	z toho		nabízená lůžka
		hotely	penziony	
POLSKA	7 039	1 883	289	606 246
WOJ. DOLNOŚLĄSKIE	692	202	56	49 551
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	299	92	5	24 274
WOJ. ŁÓDZKIE	296	94	3	20 245
WOJ. LUBELSKIE	273	52	9	18 232
WOJ. LUBUSKIE	280	65	10	18 944
WOJ. MAŁOPOLSKIE	880	275	60	73 319
WOJ. MAZOWIECKIE	391	162	5	42 781
WOJ. OPOLSKIE	116	32	4	8 213
WOJ. PODKARPACKIE	353	88	10	21 591
WOJ. PODLASKIE	165	24	5	11 032
WOJ. POMORSKIE	776	149	30	78 115
WOJ. ŚLĄSKIE	508	172	12	42 053
WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE	166	69	7	12 106
WOJ. WARMIŃSKO- MAZURSKIE	386	97	27	37 810
WOJ. WIELKOPOLSKIE	613	217	20	41 304
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE	845	93	26	106 676

Zdroj: <http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=597576e50c25eecbc38b33a621f1e9e0>, staženo 15.3.2013

Příjezdy a přenocování v ubytovacích zařízeních

Rok: 2011

Polsko Vojvodství	Příjezdy		Přenocování	
	celkem	z toho cizinci	celkem	z toho cizinci
POLSKA	21 476 616	4 409 550	57 148 253	10 620 264
WOJ. DOLNOŚLĄSKIE	2 026 726	430 745	4 998 693	1 028 065
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	821 482	84 170	2 818 779	193 288
WOJ. ŁÓDZKIE	1 048 186	126 630	1 980 927	267 350
WOJ. LUBELSKIE	655 110	97 835	1 487 661	145 998
WOJ. LUBUSKIE	669 606	176 501	1 333 716	246 862
WOJ. MAŁOPOLSKIE	3 135 371	943 315	8 394 103	2 175 036
WOJ. MAZOWIECKIE	3 311 910	976 793	5 622 981	1 740 860
WOJ. OPOLSKIE	241 554	32 346	568 663	79 949
WOJ. PODKARPACKIE	718 911	69 946	2 108 452	153 253
WOJ. PODLASKIE	473 592	90 293	901 695	136 448
WOJ. POMORSKIE	1 661 540	282 373	5 689 466	720 170
WOJ. ŚLĄSKIE	1 805 020	274 151	4 584 072	585 390
WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE	435 020	28 073	1 248 622	65 510
WOJ. WARMIŃSKO- MAZURSKIE	959 427	152 382	2 470 096	362 095
WOJ. WIELKOPOLSKIE	1 649 602	242 343	3 012 320	485 049
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE	1 863 559	401 654	9 928 007	2 234 941

Zdroj: <http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=20>

11&table=228e34cf0536a4e39547b6903c819c4e, staženo 15.3.2013

Využití a délka pobytu v ubytovacích zařízeních

Rok: 2011

Polsko Vojvodství	Průměrné využití kapacity pokojů v %	Průměrná délka pobytu ve dnech
POLSKA	34,5	2,7
WOJ. DOLNOŚLĄSKIE	29,8	2,5
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	41,1	3,4
WOJ. ŁÓDZKIE	30,5	1,9
WOJ. LUBELSKIE	31,9	2,3
WOJ. LUBUSKIE	28	2,0
WOJ. MAŁOPOLSKIE	36,3	2,7
WOJ. MAZOWIECKIE	39,5	1,7
WOJ. OPOLSKIE	25,2	2,4
WOJ. PODKARPACKIE	32,3	2,9
WOJ. PODLASKIE	30,1	1,9
WOJ. POMORSKIE	35,4	3,4
WOJ. ŚLĄSKIE	32	2,5
WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE	32,6	2,9
WOJ. WARMIŃSKO- MAZURSKIE	28,5	2,6
WOJ. WIELKOPOLSKIE	26,2	1,8
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE	44,6	5,3

Zdroj: <http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=9a22da441bc4aecb000f84910b98f703>, staženo 15.3.2013

Příjezdy a přenocování v kempech

Polsko Vojvodství	Příjezdy		Přenocování	
	celkem	z toho cizinci	celkem	z toho cizinci
POLSKA	199 877	63 684	546 685	137 222
WOJ. DOLNOŚLĄSKIE	14 956	7 388	31 159	13 894
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	5 529	3 137	9 280	4 714
WOJ. ŁÓDZKIE	918	-	2 772	-
WOJ. LUBELSKIE	4 476	800	7 515	1 044
WOJ. LUBUSKIE	1 062	8	9 482	10
WOJ. MAŁOPOLSKIE	16 489	7 975	34 013	15 664
WOJ. MAZOWIECKIE	662	559	1 630	1 418
WOJ. OPOLSKIE	5 289	423	13 599	1 112
WOJ. PODKARPACKIE	1 989	48	4 798	101
WOJ. PODLASKIE	2 703	1 236	4 091	1 722
WOJ. POMORSKIE	52 626	12 475	183 544	32 106
WOJ. ŚLĄSKIE	11 144	4 075	20 784	6 490
WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 960	895	11 153	1 353
WOJ. WARMIŃSKO- MAZURSKIE	14 038	3 332	34 720	5 587
WOJ. WIELKOPOLSKIE	18 044	4 575	43 440	8 290
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE	43 992	16 758	134 705	43 717

Zdroj: <http://cbfd.czso.cz/cbfd/jsp/tables.jsp?lang=c&nk=P&su=01&nuts=1&nav=6&o=2&year=2011&table=826d715f14b50dd388b08381ab3aed69>, staženo 15.3.2013

Příloha č. 8

CESTOVNÍ RUCH

TOURISM

. Vybrané údaje o cestovním ruchu v Královéhradeckém kraji Selected data on tourism in the Královéhradecký

Region

	2009	2010	2011	
Hromadná ubytovací zařízení k 31. 12.	9	9	9	Collective establishments, as at 31 December
	58	12	66	accommodation total
	1	1	1	
Pokoje	6 020	5 730	6 364	Rooms
	4	4	4	
Lůžka	5 192	4 271	5 920	Bed places
	5	5	5	
Místa pro stany a karavany	481	360	499	Places for tents and caravans
	8	8	8	Guests
Hosté	10 136	04 270	25 621	
	2	2	2	
z toho nerezidenti	23 961	07 992	02 154	Non-residents
	3	3	3	
Přenocování	140 596	133 903	090 010	Overnight stays
	8	7	7	
z toho nerezidenti	40 884	48 220	27 828	Non-residents
	3,	3,	3,	Average number of overnight stays
Průměrný počet přenocování	9	9	7	
	3,	3,	3,	
z toho nerezidenti	8	6	6	Non-residents
	4,	4,	4,	Average duration of stay (days)
Průměrná doba pobytu (dny)	9	9	7	
	4,	4,	4,	
z toho nerezidenti	8	6	6	Non-residents
	2	2	2	Net occupancy rate of bed places ¹⁾ (%)
Čisté využití lůžek ¹⁾ (%)	9,3	9,5	9,3	
	3	3	3	Occupancy rate of rooms ¹⁾ (%)
Využití pokojů ¹⁾ (%)	4,4	3,7	3,8	
	3	2	3	Conferences at collective accommodation establishments²⁾
Konference v hromadných ubytovacích zařízeních²⁾	28	99	92	
	3	3	4	
Účastníci konferencí	8 534	2 725	3 568	Participants of conferences
	7	6	8	Long trips of residents in the
Delší cesty rezidentů na území Královéhradeckého kraje (tis.)³⁾	03	33	98	xxxxx Region (thous.)³⁾
	4	4	6	
Přenocování (tis.)	989	318	255	Overnight stays (thous.)
	7,	6,	7,	Average number of overnight stays
Průměrný počet přenocování	1	8	0	

Kratší cesty rezidentů na území Královéhradeckého kraje (tis.)³⁾	1	1	1	Short trips of residents in the xxxxx Region (thous.)³⁾
	154	210	129	
Přenocování (tis.)	281	484	190	Overnight stays (thous.)
Průměrný počet přenocování	2,0	2,1	1,9	Average number of overnight stays

¹⁾ u hotelů a penzionů

²⁾ akce od 50 účastníků

³⁾ údaje z výběrového šetření cestovního

ruchu

¹⁾In hotels and boarding houses.

²⁾Conferences with 50+ participants.

³⁾Tourism sample survey data.

Zdroj:http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/521011-12-r_2012-16, staženo 15.3.3013

Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu podle kategorie a krajů v roce 2011
Occupancy of collective tourist accommodation establishments by category and region in 2011

	romadná ubytovací zařízení celkem Collective accommodation establishments, total	v tom										
		hotely ***** Hotels	hotely, motely, hotely ***** Hotels, motels, hotels	hotely, motely, hotely *** Hotels, motels, hotels	hotely, motely, hotely ** Hotels, motels, hotels	hotely, motely, hotely * Hotels, motels, hotels	hotely garni ****, ***, **, * Hotels garni ****, ***, **, *	penziony Boarding houses	kempy Tourist camp-sites	chatové osady Holiday dwellings	turistické ubytovny Hostels	ostatní zařízení jinde nespécifikovaná Other establishments n. e. c.
		Hosté					Guests					
Česká republika Czech Republic	12898 712	966 629	3 993 277	3 725 232	314 360	180 055	259694	1039534	779 218	135 154	271 419	1 234 140
Hl. m. Praha	5 050 923	843 145	2 375 357	1 385 376	8 263	i. d.	i. d.	6 094	i. d.		7 679	145 776
Středočeský	695 113	j. d.	154 254	240 998	1 499	i. d.	909	7 788	2 603	i. d.	i. d.	82 357
Jihočeský	915 542	j. d.	216 163	168 905	6 310	i. d.	i. d.	27 321	49 985	0 929	6 747	133 164
Plzeňský	495 609	j. d.	144 258	119 780	2 912	i. d.	i. d.	4 305	4 249	096	i. d.	59 842
Karlovarský	709 733	64 994	331 042	159 445	i. d.	i. d.	1 771	7 165	i. d.	i. d.	465	82 155
Ústecký	336 909	-	62 601	112 071	5 790	i. d.	i. d.	6 311	8 629	i. d.	2 714	36 939
Liberecký	632 794	-	116 087	160 532	7 795	4 052	671	8 182	8 693	2 859	7 701	94 222
Královéhradecký	825 621	j. d.	126 834	242 436	1 559	j. d.	j. d.	44 783	3 371	2 340	7 046	148 013
Pardubický	323 867	-	12 115	89 613	17 479	16 456	13 755	59 455	30 501	13 543	19 920	51 030
Vysočina	358 332	-	44 169	120 045	11 312	i. d.	i. d.	47 134	30 282	i. d.	18 282	67 424
Jihomoravský	1 115 349	i. d.	205 469	463 319	i. d.	i. d.	i. d.	113 328	144 447	9 840	23 541	76 538
Olomoucký	397 279	-	38 971	129 466	11 689	14 053	11 223	64 847	15 273	5 488	25 138	81 131
Zlínský	469 335	-	56 819	186 931	i. d.	22 665	i. d.	50 541	22 541	6 969	9 878	75 987
Moravskoslezský	572 306	-	109 138	146 315	30 127	44 510	13 012	72 280	18 646	5 929	32 787	99 562
			Přenocování					Overnight stays				
Česká republika Czech Republic	38235 088	2 254 909	10826 311	9 907 347	830 424	448 224	671492	2941135	1952889	633 643	886 424	6882 290
Hl. m. Praha	12948 091	1 933 397	5 907 260	3 944 164	96 894	j. d.	i. d.	190 604	i. d.	-	40 149	381 315
Středočeský	1 800 587	j. d.	313 016	640 592	52 025	j. d.	16 445	156 503	209 258	j. d.	j. d.	290 312
Jihočeský	2 656 846	j. d.	470 567	412 805	69 122	j. d.	j. d.	371 481	361 566	104 229	88 408	708 608
Plzeňský	1 330 204	j. d.	260 300	266 602	46 287	j. d.	j. d.	155 453	143 221	66 865	j. d.	290 099
Karlovarský	4 371 379	235 837	2 159 601	872 139	i. d.	j. d.	33 327	82 574	i. d. [1]	j. d.	18 593	902 189
Ústecký	988 779	-	135 247	240 607	31 795	j. d.	i. d.	99 772	100 402	j. d.	36 909	309 046
Liberecký	2 149 890	-	301 479	565 283	80 135	43 384	971	349 477	193 270	88 627	99 118	421 146
Královéhradecký	3 090 010	j. d.	372 737	695 123	105 504	j. d.	j. d.	561 032	216 818	54 950	105 221	928 340
Pardubický	949 217	-	23 897	150 958	46 946	39 535	34 338	140 936	76 571	59 359	70 935	305 742
Vysočina	941 487	-	78 451	253 545	25 109	j. d.	j. d.	121 495	93 815	j. d.	59 694	227 561
Jihomoravský	2 186 165	j. d.	326 821	716 175	j. d.	j. d.	j. d.	255 336	333 848	46 616	56 589	287 628
Olomoucký	1 482 246	-	76 007	276 993	28 400	30 531	16 849	165 136	34 215	28 356	91 456	734 303
Zlínský	1 531 553	-	203 911	522 629	j. d.	57 290	j. d.	118 838	57 686	25 600	34 332	396 768
Moravskoslezský	1 808 634	-	197 017	349 732	60 109	112 086	30 525	172 498	48 425	31 001	108 008	699 233

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajkapitola/521011-12-r_2012-16, staženo
15.3.2013